

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website

<https://kksu.co.in/>

Digitization was executed by NMM

<https://www.namami.gov.in/>

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
<https://egangotri.wordpress.com/>

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पूर्ण/ अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम संवत्)	Additional Particulars / Remark
इति पाठाष्टक	निरुक्त	द्विषाक्ष	पूर्ण		२/९	४५	संस्कृत देवनागरी	कागद	०९	२९		

m-3061

m-3061

॥ इति षष्ठ्याष्टकप्रारंभः ॥

सं. ष०

१ श

श्रीगणेशायनमः॥ ओं य इन्द्र सोमपातमोमदः शविष्ठ वेतति॥ येनाहंसिन्य शत्रिणं तमामहे॥
येनाहंस्वमधिगुं वेपयंतं स्वर्गरं॥ येनासमुद्रमाविधातमीमहे॥ येनसिंधुं महीरयो रघोऽ
वप्रचोदयः॥ पंथा मृतस्य यातवेतमीमहे॥ इमं स्तोममभिषये दृतन्नपूतमदिवः॥ येना
नुसृष्टः ओजसा ववक्षिथ॥ इमं जुषस्व गिर्वणः समुद्र इव पिबते॥ इन्द्रविष्वाभिरूतिभि
र्ववक्षिथ॥ १॥ योनो देवः पशुवतः सखित्वनायमामहे॥ दिवो न हृष्टिप्रथयन्ववक्षि
थ॥ ववक्षुरस्य केतवः उत वज्रो गभस्सोः॥ यत्सूर्यो निरोदसीः अवर्द्धयत्॥ यद्विप्रव
द्रु सत्पते सहस्रं महिषां अघः॥ आदितः इन्द्रियं महिप्रवावृधे॥ इन्द्रः सूर्यस्वरश्मिभि
र्नृशानमोषति॥ अग्निर्वने वसा सहिप्रवावृधे॥ इयंत क्रुवियावती धीतिरेति नवीय
सुपर्यंती पुरुप्रिया मिमीतः द्रु॥ २॥ गर्भो यज्ञस्य देवयुः क्रतुं पुनीत आनुषक्॥ स्तोमै

रम

१

रिंदस्य वा वृधे मिमीत इतः॥ सुनिमित्रस्य पप्रथुः इदः सोमस्य पीतये॥ प्राचीवाशा वसुन्
 ते मिमीत इतः॥ यं विप्रो उक्थ्य वाह सोमि प्रमंदुराय वः॥ घृतं न पिप्प आसं नृतस्य यतः॥ उ
 तस्वराजे अदितिः सोममिंद्राय जी जनतः॥ पुरुप्रशस्तमृतयकृतस्य यतः॥ अभिवर्ह्य
 उत ये नृषतु प्रशस्तये॥ न देव विव्रता हरी कृतस्य यतः॥ ३॥ यत्सोममिंद्रविस्वविद्य हा
 घत्रित आये॥ यद्वा मरुत्सु मरुसे समिंदुभिः॥ यद्वा शक्र एव तिसमुद्रे जधि मंदसे॥
 अस्माकमित्सु ते रणा समिंदुभिः॥ यद्वा सि संवतो वृधो यजमानस्य संयते॥ उक्थ्ये वा
 यस्वरण्यसि समिंदुभिः॥ देवं देवं वीवसुः इंदुमिंद्रं गृणा षणि॥ अधाय ज्ञायतुर्वणे
 व्यानशुः॥ यज्ञेभिर्पुंस्त वृहसं सोमो मिः सोमपातमं॥ होत्राभिरिंद्रं वा वृधु व्यानशुः॥ ४॥
 महीरस्य प्राणतियः पूर्व रुत प्रशस्तयः॥ विश्वा वसुनि हाशुषे व्यानशुः॥ इंद्रं वृत्राय

सं. पं.
२

हंत वेदे वा सो द धिरे पुरः॥ इंदं वाणी रन् रषता समोजसे॥ महांतं महिना वयसो मे मिह वन
श्रुतं॥ अकै रभि प्र एणु मः समोजसे॥ नय वि वि क्रो रे द सो नांतरि क्षा णि व जि एं॥ अमा
दि द स्प ति वि षे समोजसः॥ य हिं द ए त ना ज्ये दे वा स्वा द धि रे पुर रु॥ आदि ते ह र्म्य ता हरी व
वं क्षतुः॥ ५॥ यदा वृ त्रं न दी वृतं श व सा व जि न्न व धीः॥ आदि ते ह र्म्य ता हरी व व क्षतुः॥ य
दा ते विः सुरे ज सा त्री णि यदा वि च क्र मे॥ आदि०॥ यदा ते ह र्म्य ता हरी वा वृ धा तो दि वे दि वे
॥ आदि ते वि श्वा भु व ना नि ये मि रे॥ यदा ते मा रु ती वि श स्तु भ्य मिं द नि यो मि रे॥ आदि ते वि
श्वा०॥ यदा सूर्य मु मुं दि वि शु क्रं ज्यो ति र धा र यः॥ आदि ते वि श्वा०॥ इ मां त इं द सु षु ति वि
प्र इ य त्ति धी ति मिः॥ ना मिं पु दे व पि प्र ती प्रा ध्व रे॥ यद स्प धा म नि प्रिये समी ची ना सो
अ सर न॥ ना भा य ज्ञ स्य रो ह ना प्रा ध्व रे॥ सु वी र्यं स्व श्चं सु ग न्ध मिं द द दि नः॥ हो ते व

राम

२

पूर्ववित्तये प्राध्वरे ॥ ६ ॥ इन्द्रः सुतेषु सोमेषु क्रतुं पुनीत उक्थ्यं ॥ विदेव धस्य दक्ष सोमहा
 निषः ॥ सप्रथमे व्योमनि देवानां स दने वृधः ॥ सुपारः सुश्रवस्तमः समस्तु जित् ॥ तमकं
 वाजसात य इन्द्रं भयं शुष्मिणं ॥ भवानः सुमेऽन्तमः सखा वृधे ॥ इयंत इन्द्र गिर्वणे ए
 तिः क्षरति सुव्रतः ॥ मंदानो अस्वबर्हिषो विरजसि ॥ नूनं तदिन्द्र ददितो यस्वा सुव्रत इमा
 हे ॥ इयिं न श्रित्रमाभं स सुर्विदं ॥ ७ ॥ स्तोता यत्ने विचर्षणिरतिप्रशर्य द्रिः ॥ वया इ
 वानु रोहते जुषंत यत् ॥ प्रववज्जनया गिरः शृणु धीजरितुर्हवं ॥ मदे मदे ववक्षिष्या सुक
 लने ॥ क्रीळस्यस्य सुनता आपोन प्रवतायती ॥ अपाधिया य उच्यते पतिर्दिवः ॥ उत्तो
 पतिर्य उच्यते कृष्णीना मे कुदृश ॥ नमो वृधै रवस्तुभिः सुतो रण ॥ स्तुहि श्रुतं विपश्चितं
 हरीयस्य प्रसुक्षिण ॥ गंता एदा शुषो गृहं नमस्विनः ॥ ८ ॥ तूतु जानो मदे मने श्वेभिः

सं. ष०
३

पुषितपुभिः॥ आयाहियज्ञमाशुभिः शमिहिते॥ इंद्रशविषससतेरयिं गणत्सु धारय॥ अ
वः सुरिभ्यो अमृतवसुतनं॥ हवेत्वासरउरिते हवे मध्यं दिने दिवः॥ जुषाण इंद्रससिभिर्न
आगहि आतूगहि प्रतुद्रवमत्वा सुतस्य गोमतः॥ तंतुंतनुषम्वयथाविदे॥ यच्छक्रासिप
एवतियदवावतिवृत्रहन्॥ यद्वा समुद्रे अंधसो वितेदसि॥ ९॥ इंद्रवर्द्धे तु नो गिर इंद्रं सुतासु
इंद्रवः॥ इंद्रे हविष्मती विशो अरणिषुः॥ तमिहि प्रा अवस्यवः प्रवत्ततीभिरुतिभिः॥ इंद्रं
क्षौणी रवर्द्धयन्नुयाद्व॥ त्रिकद्रकेषु चेतनं देवा सोयज्ञमलत॥ तमिद्रं तु नो गिरः सदा व
धं॥ स्तोता यत्ने अनुव्रत उक्था न्यतु पादधे॥ शुचिः पावक उच्यते सो अद्भुतः॥ तदिद्रं दस्य
चेतति यत्कं प्रलेषु धामसु॥ मनो यत्रा वितदधुर्विचेतसः॥ १०॥ यदि मे संख्यमा वरदम
स्य पा संधसः॥ येन विश्वा अतिहिषो अतारिम॥ कदा त इद्रं गिर्वेण स्तोता भवाति शं

एम
३

नमः॥ कदा नोगमे अश्वेवसौ दधः॥ उत ते सुष्टुता हरी वृषणवहतो रथं॥ अत्रुर्यस्म
 दि न्तमं यमीमहे॥ तमीमहे पुरुष्टतं यकं प्रलाभिरुतिभिः॥ निवर्हिषि प्रिये सदधदि
 ता॥ वर्धस्व सुपुरुष्टतं क्रुषिष्टुताभिरुतिभिः॥ धुक्षस्व पिप्पुषीमिषमवाचनः॥ ११॥ इ
 द्रुत्वमविते दसा स्यात्कृतो अद्विवः॥ कृतादियमिति धियं मनो युजं॥ इदृत्वा सधमाद्या यु
 जानः सोमपीतये॥ हरी द्रुद्रुप्रतद्रुस अभिस्वर॥ अभिस्वरं तु येत वरुद्रासः सक्षतश्रियं॥
 उतो मरुत्वतीर्विशे अभिप्रयः॥ इमा अस्य प्रतृत्तयः पदं जुषंतमदिवि॥ नाभाय ज्ञस्य संद
 धुर्यथा विदे॥ अयं दीर्घाय वक्षसे प्राविप्रयस्य ध्वरे॥ मिमीते यज्ञमानुषग्विचक्ष्य॥ १२॥
 उतो ते वृषण हरी॥ वृषा त्वं शतक्रतो वृषा हवः॥ वृषा ग्ना वा वृ
 षामदो वृषा सोमो अयं सुतः॥ वृषाय ज्ञो यमिन्वसि वृषा हवः॥ वृषा त्वा वृषणं दुवे वज्रं
 वृषा येमिद्रुतुरथ

सं. षं०

४

न्वित्राभिरूतिभिः॥ वावंयहि प्रतिष्ठति वृषाहवः॥ १३॥ यद्विंशहं यथा त्वमी शीयवसु एक इ
त्॥ स्तोता मे गोषखा स्यात्॥ शि क्षेयमस्मै दि त्सेयं श्वीपते मनीषिणे॥ यद्वहंगो पतिः स्तां
॥ धेनुष्टं द्रुस्तु न ता यजमानाय सुवते॥ गामश्वं पिप्पुषी दुहे॥ न ते वत्ती क्षिरधसु इन्द्र देवो
नमस्यः॥ यद्विस्ससि स्तुतो मध्वं॥ यज्ञदं द्रुमवर्धय यद्रुमिं व्यवर्त्तयत्॥ चक्राण ओषशं दि
वि॥ १४॥ वावृ धानस्य ते वयं विश्वाधनानि जिग्युषः॥ उतिमिंद्रा वृणीमहे॥ व्यं १ तरिक्षमति
रुन्मदे सोमस्य ऐवना॥ इंद्रो यद्रुमिन दत्तं॥ उद्राः आजदं गिरोभ्यः आविष्क एव नुहा स
तीः॥ अर्वोचं नुनु देवत्वं॥ इंद्रेण ऐवना दिवो दृक्का नि दं हिता नि च॥ क्षिराणि न पशुणु दे
॥ अपा मूर्मिर्मदं निव स्तोम इंद्रा जिहयते॥ विते मदा अरा जिषुः॥ १५॥ त्वं हि स्तोमवर्धन
इंद्रा सुवर्धनः॥ स्तो नृणा मुत भद्रकृत्॥ इंद्रमिक्ले शि नारी ह सोम पेयाय वक्षतः॥

राम

४

उपयज्ञं सु शधसं॥ अपां फेनेन नमुचेः शिर इंदो दवर्तयः॥ विश्वा मरजयस्य धः॥ मा
 याभिरुत्तिस्रस्तत इंदुघामा रुरुक्षतः॥ अवदस्यूरधूनुयाः॥ असुन्वा मिंदु संसदं विष्वा
 यनाशयः॥ सोमपा उत्तरो भवन॥ २६॥ तं मुभिप्रगायतपु रुहंतपु रुष्टुतं॥ इंदुं गीभिस्त
 विषमा विवास्तत॥ यस्य दिषर्ह सो वृहस हो दा धार रोदसी॥ गिरी इंजा अपः स्वर्तुना॥
 सरजसि पुरुष्टुतं एको वृत्राणि जिघ्रसे॥ इंदु जैत्रा श्रवस्या च यंतवे॥ तं ते म दं गणी मसि
 वृषणं पृत्सु सोसहिं॥ उलोक कुरु मद्रिवो हरि श्रियं॥ येन ज्योतीष्या यवे मनवेन विवेदि
 य॥ मंदानो अस्य बर्हिषो विरजसि॥ २७॥ तदघा वित्त उ वियनो नुष्टुवंति पूर्वया॥ वृषप
 नीरपो जया दिवे दिवे॥ तवत्य दिंद्रियं वृहत्त वशुष्म मुतक्रतुं॥ वज्रं शिशा तिधिषण्ण वरेण्यं
 ॥ तव घौरिंदु पौं स्पष्टयिवा वर्धति श्रवः॥ त्वामापः पर्वता सश्च हि निरे॥ तं विषु बृहक्षयो

सं.प०

५

मित्रो गणतिवरुणः॥ तां शर्धो मदत्यनुमारुतं॥ त्वं वृषा जनानां मंहिष इन्द्रजस्रिषे॥ स
त्रा विश्वा सप्त्यानिदधिषे॥ १८॥ सत्रा त्वयु रूष्टुतः एको वृत्राणि तोशसे॥ नान्यं इन्द्रात्क
रणं भूय इवति॥ यदिद्रुमन्मशस्त्वानानाहवन्तुतये॥ अस्माके भिर्न भिरत्रा स्वर्जयं॥ अ
रुक्षया यनोमहे विश्वा रूपाण्याविशन्॥ इन्द्रं जैत्राय हर्षया शचीपतिं॥ १९॥ प्रसंमार्ज
वर्षणानामिन्द्रं स्तोतानव्यंगीभिः॥ नरन्तुषाहं मंहिषे॥ यस्मिन्नुक्थानिरण्यंति विश्वानि
च प्रवृष्यो॥ अपामवोन समुद्रे॥ तं सुष्टुत्या विवासे ज्येष्ठराजं भरे कलुं॥ महो वाजिनं सनि
भ्यः॥ यस्यान्नागभीरमदा उरवस्त रुत्राः॥ हर्षुमन्तः श्ररसातौ॥ तमिदूनेषु हितेष्वधि
वाकाय हवन्ते॥ येषां मिदूस्ते जयन्ति॥ मित्रो यो म॥ त्वैशर्यं तितं कृते मिश्रवर्षणयः॥ ए
ष इन्द्रो वरिवस्तुत॥ २०॥ इन्द्रो ब्रह्मेन्द्रः पुरुषः पुरुषः कामहान्महीभिः शचीभिः॥

राम

५

सलोम्यः सहस्रः सत्यः सत्तातु विकुर्मिः ॥ एकश्चित्संनमिभूतिः ॥ तमर्के मित्साममितं
गायत्रैश्वर्येणयः ॥ इंदुं वर्धति सितयः ॥ प्रणेता रं वस्यो अष्टा कर्तारं ज्योतिः समत्सु ॥
सा सक्ता संयुधामित्रात् ॥ सनः पप्रिः पारया तिस्रस्तिना वायुरुहृतः ॥ इंदो विश्वा अति
द्विषः ॥ सत्वं न इंदुवाजे भिर्दश स्यान्वा तु यान् अष्टावनः सुमंने वि ॥ २१ ॥ आया हि
सुषुमा हित इंदु सोमं पिबा इमं ॥ एदं बर्हिः स हो मम ॥ आत्वा ब्रह्म युजा हरी वहता मि
दुर्के शिना ॥ उप ब्रह्माणि नः श्रु ॥ ब्रह्माण स्वा वयं युजा सोम पा मिंदु सोमिनः ॥ सुता
वतो हवामहे ॥ आ नो या हि सुता वतो स्मा कं सुषुती रूप ॥ पिबा सुशिप्रिं मंधसः ॥ आ
ते सिंचामि ॥ क्षो रनु गात्रा विधावतु ॥ गभाय जिह्वया मधु ॥ २२ ॥ स्वादु ये अस्तु सं सुदे
मधु मां तन्वे ३ तर्वा ॥ सामः शमूक्त ते हृदे ॥ अयमुत्वा विवर्षणे जनी रिवा मि सं वृतः ॥

सं. ष.

६

प्रसोमदं दसर्पतु॥ तुविग्रीवोवपोदरः सुबाहु रंधसोमदे॥ इंद्रो वृत्राणि जिघ्रते॥ इंद्रे हि युस्
स्त्वं विश्वस्येशान ओजसा॥ वृत्राणि वृत्रह जहि॥ दीर्घस्ते अस्त्वं कुशे येनाव सुप्रमच्छसि॥
यजमानाय सुवते॥ २३॥ अयंत इंद सोमो निपूतो अधिवर्हिषि॥ एहीमस्य द्वापि ब॥ श
विगोशश्चि पूजनायं रणयते सुतः॥ आख उरु प्रहयसे॥ मस्तं गव्यो नया स्त्रणं कुंडपा पा
य्यः॥ न्यस्मिन् ध्रुव आमनः॥ वास्तोष्यते ध्रुवा स्तूणं सत्रं सोम्यानां॥ दृषो भेत्ता युगं शश्वती
नामिंद्रो मुनीनां सखा॥ वृदा कुसानु र्यजितो गवेष ए एकः संनेभि भयसः॥ भर्णि मश्वं नय
तुजापुरे गृभे दं सोमस्य पीतये॥ २४॥ इदं ह नूनमेषां सुमंभि धेतमस्यः॥ आदित्यानाम
पूर्व्यं सवीमनि॥ अनर्वाणो ह्येषां पथा आदित्यानां॥ अदव्याः संति पायवः सुगे वधः॥ तत्सु
नः सविता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा॥ शर्मय छंतु स प्रयो यदीमहे॥ देवेभिर्देव्यदिते

राम

६

रिष्टमर्मेनागहि॥ स्मत्सुरिभिः पुरुषियेसुशर्मभिः॥ ते हि पुत्रासो अदिते विदुर्देवांसियो
 तवे॥ अंहो श्रिदुरुचक्रयोनेहसः॥ २५॥ अदितिर्नो दिवा पशुमदितिर्नक्तमदयाः॥ अदितिः पा
 तंहसः सरावृधा॥ उत स्या नो दिवा मतिरदिति रूत्यागमत्॥ सांशंतातिमयस्करदपस्त्रिधः॥
 उत स्या दैव्या भिषजा शंनः करतो अश्विना॥ युयुयातामि तोरपो अपस्त्रिधः॥ शमग्निग्नि
 मिः करछन्नः क्षपतु सूर्यः॥ शंवातो वा लरपा अपस्त्रिधः॥ अपामी वामपस्त्रिधमपसेध
 तदुमीति॥ आदित्यासो युयोतनानो अंहसः॥ २६॥ युयोता शरूमस्मदाः आदित्यास उताम
 ति॥ क्रधग्देषः कण्टविश्ववेदसः॥ तत्सुनः शर्मयछतादित्या यन्मुमोन्नति॥ एनसंतं वि
 देनसः सुदानवः॥ योनः कश्चिद्रिरिक्षतिरक्षस्त्वेनमर्त्यः॥ सैव्यः एवैरिरिषीष्टयुर्जनः
 ॥ समि मयमश्रवदुःशंसंमर्त्यरिपुं॥ यो अस्मत्त्रा दुर्हणावाः उपदयुः॥ पाकत्रास्त्र

सं. ५०

७

नदेवाहसुजानीयमर्त्यं ॥ उपहसुचाहसुववसवः ॥ २७ ॥ आशर्मपर्वतानामोतापांवृणी
महे ॥ द्यावाक्षामारेअस्मद्रपस्कृतं ॥ तेनोभद्रेणशर्मणासुष्माकंनावावसवः ॥ अतिविश्व
निदुरितापिपत्रिन ॥ तुचेतनायतत्सुनोदघीयआयुजिवसे ॥ आदित्यासःरुणेतन ॥ य
शोहीळोवोअंतरआदित्याअस्तिमळत ॥ युष्मेद्रहोअपिष्मसिज्ञाये ॥ बृहद्रूपंमरु
तांदेवंत्रातारमश्विना ॥ मित्रमीमहेवरुणंस्वस्तये ॥ अनेहोमित्रार्यमंनवद्रुणशंस्यं ॥ त्रि
वरूपंमरुतोयंतनश्छर्दिः ॥ येविद्धिमसुबंधवआदित्यामनवस्मसि ॥ प्रसूनआयुजि
वसेतिरेतन ॥ २८ ॥ तंगर्हयासर्णंरंदेवाशोदेवमरुतिंदधनिरे ॥ देवत्राहव्यमोहिरे ॥ वि
भूतएतिविप्रवित्रशेविषमग्निमीळिषयंतुरं ॥ अस्यमेधस्यसोम्यस्यसोभरेप्रेमध
एयपूर्व्यं ॥ यजिषंत्वावदमहेदेवंदेवत्राहोतारममर्त्यं ॥ अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ उजो

सुमहसः

राम

७

निपातं सुभगं सुदीदिति मग्निं श्रेष्ठं शोचिवं ॥ स नो मित्रस्य वरुणस्य सो अपामा सुमं यक्ष
ते दिवि ॥ यः समिधाय आहुती यो वेदे न ददा श्रमतो अग्नये ॥ यो नमसा स्वध्वरः ॥ २९ ॥ त
स्येदं त्वं तोरं हयंत आश्वस्तस्य धुमिमतं यशः ॥ मतमं होरे वक्तुं कृतश्च न नमस्य कृतं न
शत ॥ स्वग्नयो वो अग्निभिः स्याम स नो सहस्रजं पते ॥ सुवीरस्त्वमस्य युः ॥ प्रशंसमा
नो अतिथिर्न त्रिगोत्रीरथो न वै यः ॥ त्वेक्षे मा सो अपि संति सा धवस्त्वं एजा रयीणां ॥ सो
अद्वादाश्च ध्वरे ग्ने मर्तः सुभग स प्रशंस्यः ॥ स धीमिरस्तु सनिता ॥ यस्य त्वमूर्ध्वो अध
स्य तिष्ठ सिक्षय ह्रीरः स साधते ॥ सो अर्वद्भिः सनिता स विपन्युभिः स शूरैः सनिता क
तं ॥ ३० ॥ यस्याग्निर्वयुर्गृहे लोमं वनो दधीत विश्ववार्यः ॥ हव्यावावे विष्वदिषः ॥ विप्रस्य
वास्तवतः सह सो य हो मक्षतमस्य एतिषु ॥ अवो देवमुपरि मर्त्यं कृधिव सो विविदु

सं. ७०

८

षो वचः॥ यो अग्निं हव्यदातिभिर्नमोभिर्वासुदक्षरागमाविवा सति॥ गिरवा जिरशो
विषं॥ समिधायोनिशित्तीक्ष्णदहितिं धामभिरस्यमर्त्यः॥ विश्वेत्सधीभिः सुभगोजना
अतिघुम्नैरुद्रद्वतारिषत्॥ तद्गने घुम्नमाभरयत्सा सहस्रदनेकं विदत्रिणं॥ मस्य
जनस्य दूष्यः॥ ३१॥ येन च षेवरूणो मित्रो अर्यमायेन नास स्या भगः॥ वयं तत्रैश्व
सा गातु वित्तमाद्रुद्रत्वोता विधेमहि॥ तेद्ये दग्ने स्वाध्वो भूयेत्वा विप्रनिदधिरेन चक्षुसं॥
विप्रा सो देव सुक्रतुं॥ तद्दृष्टे दिं सुभगतः आहुतिं ते सोतुं च क्रिदे दिवि॥ तद्दृष्टे जिर्जिग्यु
र्महद्गुनं ये त्वेका मये रिरे॥ भद्रो नो अग्नि एहुतो भद्रा एतिः सुभग भद्रो अध्वरः॥ भद्रा उ
त प्रशस्तयः॥ भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतूये येना समत्सु सा सहः॥ अवाप्ति एतनु हि भूरि
शर्द्धतां वने माते अभिष्टिभिः॥ ३२॥ इदं गिरमनुर्हितं यं देवा दूतमदरतिं न्येरिरे॥ यजि

राम

८

षं ह्यमुवाहनं ॥ तिग्मजं भायुनरूणायुजते प्रयोगाय स्युर्नये ॥ यः पिंशते स्रुताभिः सुवीर्य
 मग्निर्धृतेभिर्गुह्यतः ॥ यदीदृतेभिर्गुह्यतो वा शीमग्निर्भरत उच्चावच ॥ असुर इव निर्णिजं ॥ यो
 ह व्यान्यैर्यतामनुर्हितो देव आसासुगंधिना ॥ दिवासते वार्याणि स्वध्वरे होता देवो अमर्त्यः
 ॥ यदग्ने मर्त्यस्त्वं स्यामहं मित्रमहो अमर्त्यः ॥ सहसः स्रुनवाहुतः ॥ ३३ ॥ न त्वा एसीयाभिश्च
 येव सोमपापत्वाय संत्य ॥ न मे स्तोतामतीवानुर्हितः स्यादन्नपापया ॥ पितुर्न पुत्रः सुभ
 तो दुष्टेण आदेवाः एतु प्र एणे ह विः ॥ तवाहमग्नयुतिभिर्नेदिष्ठाभिः सवेयजोषमावसे ॥
 सदा देवस्य मर्त्यः ॥ तव क्रत्वा सनेयं तव एतिभिर्गने तव प्रशस्तिभिः ॥ त्वामिदाहुः प्रमतिं
 वसोममाग्नेर्दृष्टुं स्वदातवे ॥ प्रसो अग्ने तवोतिभिः सुवीर्यभिस्तिरते वाजभर्मभिः ॥ यस्य
 त्वं सख्यमावरे ॥ ३४ ॥ तव द्रुष्टो नीलवान्वा शक्र त्रियः दंधानः सिंसवाद्दे ॥ त्वं महीना

सं. पं०

९

ज

मुषसा मसिप्रियः क्षपो वस्तुषु राजसि ॥ तमागन्तु सोमरयः सहस्रमुक्कं स्वमिष्टिमवसे
॥ संम्राजं त्रासदस्य वं ॥ यस्य ते अग्ने अन्ये अग्नय उपक्षितो वयाः इव ॥ विपो नद्युम्मानियु
वेनानां तव क्षत्राणि वर्धयन् ॥ यमादित्या सो अद्रुहः पारं नयथ मस्य ॥ मघोनां विश्वेषां मुदा
नवः ॥ युयं राजानः कंचिन्वर्मणि सहः क्षयं तं मानुषाः अनु ॥ वयं तो वो वरुण मित्रार्य मज्या
मेदत स्य रथ्यः ॥ अहान्मेपो रूकुत्स्यः पंचाशतं तत्र सदस्युर्वधूनां ॥ मंहिषो अर्यः ससतिः ॥ उ
त मे प्रयियोर्वयियोः सुवास्त्वा अधितुग्वनि ॥ तिसृणां सप्ततीनां श्यावः प्रणेता भुवद् सुदि
पानां पतिः ॥ ३५ ॥ आगता मारिष एत प्रस्थावानो मा पश्यता समन्यवः ॥ स्थिरचिन्तम
यि सवः ॥ वीढुप विभिर्मरुतक्र भुक्षण आरुशसः सुदीतिभिः ॥ इषानो अद्यागता पुरुस्य
हो यज्ञमा सोमरीयवः ॥ विश्वा हि रुद्रियाणां शुष्म मुमं मरुतां शिमीवतां ॥ विशोरेषस्य

शम

९

मी लुषां॥ विदीपानि पापतं तिष्ठदुष्पुनो मे युजंतरेदसी॥ प्रधन्वा न्यैरत शुभ्रखादयो यदेज
 यस्वभानवः॥ अमृता विहो अज्मनानानदतिपर्वता सो वनस्यतिः॥ भूमिर्पामेषुरेजते॥ ३६॥
 अमायवो मरुतो यातवेधो जिहीउत्तरेदहता॥ यत्रानरेदेदि तेतनूषा त्वक्षां सिवा कोज
 सः॥ सुधामनुश्रियं नरे महिसेषा अमवंतो वृषः पशवः॥ वहंते अहतपशवः॥ गोभिर्वीणो अ
 ज्यते सो भरीणां रथे कोशे हिरण्यये॥ गोबन्धवः सुजाता सदृषे भुजे महांतो नस्य रसेनु॥ प्रति
 वो वृषदंजयो वृषे शरीयमारुता यमरध्वं॥ हव्या वृषप्रयागे॥ वृषणश्चेन मरुतो वृषसु
 नारथेन वृषनाभिना॥ आश्वेना सोनपक्षिणे वृथानरे हव्या नो वीतये गत॥ ३७॥ समा
 नमं ज्येषां विभ्राजंते रुक्मा सो अधिवाहुषु॥ रविघुतस्य पृथः॥ तउ ग्रासो वृषण उग्रवाह
 वो नकिष्टनूषु येतिरे॥ स्थिरधन्वा मायुधारथे सुवोनी के च धिप्रियः॥ येषामणो नि स

सं. पं.

१०

कुं

प्रथो नो मत्वे षं शश्च ता मे क मिदु जे ॥ वयो न पि त्र्यं स ॥ तानं द स्व म रुत स्तां उप स्तु हिते षां हि धु
नी नां ॥ अराणां न च र म स्त दे वां दां ना म रुत दे वां ॥ सुभगः स व उ ति षा स पू र्वा सु म रुतो यु धि
षु ॥ यो वा नून मु ता स ति ॥ ३८ ॥ यस्य वा यूर्यं प्रति वा जि नो न र आ ह मा वी त ये गु य ॥ अ मि ष
द्यु म्ने रु त वा ज सा ति मिः सु म्मा वो धू त यो न श त ॥ ३९ ॥ या रु द स्य स्र म्बो दि वो व शं स्य सु र स्य वे ध
सः ॥ यु वा न स्त ये द स त ॥ ये वा र्हे ति म रुतः सु दान वः स्र म्मी ऋ ष ष्व र ति ये ॥ अ त श्चि दान उप
व स्य सा ह रा यु वा न आ व र ध्वं ॥ यून उ षु न वि ष या र सः पा व कां अ मि सो भ रं गि र ॥
गा य गा इ व च र्क य त ॥ सा हा ये सं ति मु धि हे व ह मो वि श्वा सु ए त्सु हो त षु ॥ वृ स श्चं द्रा न सु
श्र व स्त मा नि रा वं द स्व म रुतो अ ह ॥ ३९ ॥ गा व श्चि द्वा स म न्य वः स जा त्ये न म रुतः स वं ध
वः ॥ रि ह ते र भो मि यः ॥ म र्त्त श्चि द्दो न त वो रु क्त म व क्ष स उ प भ्रा तृ त मा य ति ॥ अधि नो

राम

१०

गातमरुतः सदा हिव आपित्वमस्ति निष्क्रवि ॥ मरुतो मारुतस्य न आभेषजस्य बहता सुरा
 नवः ॥ यूयं सखायः सप्तयः ॥ याभिः सिंधुमवययामि स्तुर्वययाभिर्दशस्य या क्रिवां ॥ म
 यो नो भूतो तिभिर्मयो भुवः शिवामिरसचद्विषः ॥ यस्मिं धौ यदसि क्त्वा यत्समुद्रेषु मरुतः सु
 बर्हिषः ॥ यस्वतेषु भेषजं ॥ विश्वं पश्यंतो बिभृथा तन्वाते नानो अधिवोचत ॥ क्षमारयो
 मरुत आतुरस्य नृक्षत विहंतं पुनः ॥ ४० ॥ इति षष्ठादके मय मोध्यायः ॥ १ ॥ ॐ ॥ वय
 मुत्तामपूर्वास्थारं न कश्चिदुरेतो वस्य वः ॥ वाजे वित्रं हवामहे ॥ उपत्वा कर्म नूतये स नो युवो
 ज्ञश्चक्रामयो धृषत् ॥ तामिध्य वितारं वदमहे सखाय इंद्रसान् सिं ॥ आयाही मद्रं द्रवोश्च
 पते गोपत उर्वरयते ॥ सोमं सोमयते पिव ॥ वयं हित्वा बंधुमंतम बंधवो विप्रास इंद्रये
 मिम ॥ याते धामा निवृषभते मिशगद्विष्वेभिः सोमपीतये ॥ सीदंतस्ते वयो यथा गोश्री

सं. ष०

११

तेमधौमदिरेविवक्षणे॥ अभित्तामिंद्रनोनुमः॥ १॥ अछान्वैनानमसावदामसिकिमुहु
श्चिदिदीधयः॥ संतिकामासोहरिवोदृष्टं स्मोवयंसंतिनोधियः॥ नूत्नाद्रिंदतेवयम्
तीअभूमनहिन्ते अदिवः॥ विद्यापुण्यरीणसः॥ विद्यासखित्वमुत्तरभ्योज्यमाते
तावज्जिन्नीमहे॥ ३॥ तोसमस्मिन्नाशिशीहिनोवसोवाजेसुशिप्रगोमति॥ योनिरुदमिदंयु
राप्रवस्यआनिनायतमुवस्तये॥ सखायदंदसुतये॥ हर्यश्वंसत्यतिं कर्षणीसहंसहिष्णा
योः अर्मेदत॥ आतुनःसवयतिगव्यमश्वंस्तोतृभ्योमघवाशतं॥ २॥ त्वयाहसिघुजाव
यंप्रतिश्वसंतं षष्ठमब्रुवीमहि॥ संस्थेजनस्यगोमतः॥ जयेमकारेपुरुहतकारिणेभि
तिष्ठेमदूढः॥ नमिर्हन्नहन्मामश्वसुयामचावेरिंदप्रणोधियः॥ अभ्रातृभ्योअनात्म
नापिरिंदजनुषासनादसि॥ युधेरापित्वमिच्छसे॥ नकीरेवंतंसखायविंदसेपीयंति

राम

११

ते सुरम्भः॥ यदाकृणो विनदनुंसमूहस्यादि स्थिते बहुयसे॥ माते अमाजुरो यथा मूर
 सद्रं द्रसख्येत्वावतः॥ निषदामसचासुते॥ ३॥ माते गोदत्रनिराम एधसद्रं द्रमाते गृहा
 महि॥ दृक्काविदयः प्रमृशाभ्याभरनते रामान आदभे॥ इंदो वाघेदियन्तघंसरस्वती वसु
 भगाददिर्वसु॥ तं वाचित्रदाश्रुषे॥ वित्रइद्राजा एजकारदं त्यके यके सरस्वतीमनु॥ यर्जन्य
 इवततनदि वृष्ट्या सहस्रमयुताददत्॥ ४॥ ओत्समक् आरथ्यमघादं सिष्ठमृतये॥ यमश्चि
 नासुहवारुद्रवर्तनी आसूर्यायै तस्थयुः॥ पूर्वायुषं सुहवं पुरुस्सहं मुन्यं वाजे युयूवं॥
 सचनावंतं सुमतिमिः सोभरे विदेष समनेह सं॥ इह सा पुरुभूतमादेवानमो भिरश्विना
 ॥ अर्वाचीनास्वसे करमहे गंता एराशुषो गृहं॥ युवोरथस्य परिवृक्रमीयतर्दमीन्यहा
 मिषण्यति॥ अस्मां अघा सुमतिर्वा शुभस्यती आधेनुरिव धाव धातु॥ रथो यो वात्रिवं

सं. ४०
१२

धुरे हिरण्या भीश्वरश्विना॥ परिधावा एथि वीभूषति श्रुत सेननासु स्या गतं॥ ५॥ दृशस्य
तामनवे पूर्व दिविय वंदके एकर्षयः॥ तावामघ सुमतिभिः शुभस्यती अश्विना प्रस्तुवी
महि॥ उपभो वा जिनी वसूया तस्य मृतस्य पथिभिः॥ येभिस्तु सिं वृषणात्रा सदस्य वं महेश्वत्रा
यजिन्वयः॥ अयं वामद्रिभिः सुतः सोमोन रा वृष एव स॥ आयातं सोमपीतये पिवतं रा
शुषो गृहे॥ आहिरुह तमश्विनारये कोशे हिरण्यये वृष एव स॥ युजायां पीवरी रिषः
॥ याभिः पक्थमवथो याभिरग्निगुं याभिर्बभुं विजोष सं॥ तामिर्नो मक्षतयमश्विना गतं
भिषज्यतं यदातुरं॥ ६॥ यदाग्निगावो अग्निगूदराचिरहो अश्विना हवामहे॥ वयं गी
र्भिर्विपन्यवः॥ तामिण्यातं वृषणे पमेह वं विश्व सुं विश्व वार्यं॥ दृषामं हिष्ठा पुरुभू
तमान एयाभिः क्रि विं वा अ धुस्ताभिरगतां॥ ताविदाचिरहानां न्रा वंदमान उपब्रुवे॥
त वश्विना १

रामं
१२

ता नुनमो भिरि महे ॥ ता विदोषा ता उपसि शुभस्य तीता यामं नुद्रवर्तनी ॥ मानो मर्तो यरि
प वे वा जिनी वसू प रे रुद्रा वति रव्य तं ॥ आ सुग्म्या य सुग्यं प्रा तार ये ना श्वि ना वा स दृ क्षणी ॥
दु वे पिते व सो मरी ॥ ७ ॥ मनोज वसा दृ ष ण म द न्युता म भुंग मा भिरू तिभिः ॥ आ र ता वि
द्रू त म स्मे अं से पू वी मिः पुरु भोज सा ॥ आ नो अ श्वा व द श्वि ना व त्ति र्पो सि षं म धु पा त मान र
॥ गो म द स्ना हि र ए य व त् ॥ सु प्रा व र्गं सु वी र्यं सु षु वा र्य म ना धृ षं र क्ष सि ना ॥ अ स्मिं ना वा मा
या ने वा जिनी व स वि श्वा वा मा नि धी म हि ॥ ८ ॥ ई ति ष्वा हि प्र ती व्यं र य ज स्र जा त वे द सं ॥ च रि
सु धू म म गृ भी त शे वि षं ॥ रा मा नं वि श्व च र्ष णे ग्निं वि श्व म नो गिर ॥ उ त स्तु षे वि ष्य दृ सो
र था नां ॥ ये षा मा ना ध न्क मि य दृ षः ए क्ष श्व नि ग्रा भे ॥ उ प वि द्य व न्हि वि द ते व सु ॥ उ द स्य शे
वि र स्या द्दी दि यु षो व्यं र ज रं ॥ त यु जं भ स्य सु द्यु तो ग ण श्रि यः ॥ उ दु ति ष्ठ स्व ध्व र स्त वा नो

सं. प०

१३

देव्या कृपा ॥ अभिरुवाभासा वृहताशुशुक्लतिः ॥ ९ ॥ अग्नेयाहिमुशस्तिमिह्व्यानुक्ता न आ
नुषक ॥ यथादूतो बभूव हव्यवाहनः ॥ अग्निं वः पूर्व्यं हुवे होतारं च वर्षणीनां ॥ तमयावाचा
गृणे तमुवस्तुषे ॥ यज्ञेभिरदुतकृतुं यं कृपास्तदयं तद्दत्त ॥ मित्रं न जने सुधितमन्तावनि ॥
कृतावानमन्ताय वो यज्ञस्य साधनं गिर ॥ उपो एवं जुजुषुर्नमस्तस्य दे ॥ अघ्नो अंगिर
स्तमं यज्ञा सोयंतु संयतः ॥ होता यो अस्ति विश्वा यशस्तमः ॥ १० ॥ अग्ने न वसे अज रंधाना
सो वृहदाः ॥ अश्वान् ववृषणस्तविषीयवः ॥ सत्वं ननु जीयते रथिंश्च सुवीर्यं ॥ प्रावनस्तो
केतनये समत्स्वा ॥ यद्वा उविष्पतिः शितः सुप्रीतो मनुषो विशि ॥ विश्वेदग्निः प्रतिरक्षां
सिसेधति ॥ ऋष्यग्ने न वस्य मे लोमस्य वीरविश्यते ॥ निमायिनस्तपुषारक्षसो दह
॥ न तस्य मायया च न रिपुरीशीतमस्यः ॥ सो अग्नये ददाशहव्यदातिभिः ॥ ११ ॥ नमस्तस्मा

राम

१३

वसुविदमुक्षएयुरप्रीणदृषिः॥महोऽयं तमुक्तासमिधीमहि॥ उशनाकाव्यस्त्वानिहोतार
 मसादयत्॥ आयजित्वा मनवेजातवेदसं॥ विश्वे हि त्वा मजो षसो देवा सो दूतमक्रत॥ श्रु
 ष्ठी देवये प्रेमो यज्ञियो भुवः॥ इमं द्यावीरो अमृतं दूतं कृण्वीत मर्त्यः॥ पावकं कृष्णं वर्जनिं
 विहाय सं॥ तं दुवे मयत सुचः सुभा सं शुक्रशेषिषं॥ विश्वमग्निमजरं प्रत्नमीदृशं॥ १२॥
 यो अस्मै हव्यदाति मिराहुतिं मर्तो विधत्॥ भूरियोषं सधत्ते वीरवद्यशः॥ प्रथमं जातवे
 दसमग्निं यज्ञेषु पूर्व्यं॥ प्रति सुगेति नमसा हविष्मती॥ आभिर्विधेमाग्नये ज्येष्ठाभिर्म
 श्ववत्॥ मंहिष्ठाभिर्मतिभिः शुक्रशेषिषे॥ नूनमर्चविहाय सेस्तो मे भिस्त्वरूपवत्॥
 ऋषे वै यश्वदम्या याग्नये॥ अतिथिं मानुषाणां सुनुं वनम्यतीनां॥ विप्रा अग्निमवसे
 प्रत्नमीकते॥ १३॥ महो विष्वाः अभिषतोऽभिहव्यानि मानुषा॥ अग्ने निषस्ति नमसा

सं. ष.
१४

धिवर्हिषि॥ वंस्वानो वार्या पुरुवंसरायं पुरुस्पहः॥ सुवीर्यस्य प्रजावतो यशस्वतः॥ त्वं
वरो सुषाम्णे गते जनाय चोदय॥ सदा वसो रतिं य विषु शश्वते॥ त्वं हि सुप्रतूरसित्वं नो गो
मतीरिषः॥ महोदयः साति मग्ने अषाष्टधि॥ अग्ने त्वं यश अस्या मित्रावरुणवह॥ ऋ
तावानासं म्ना जा पूतदक्षसा॥ १४॥ सखाय आशिषामहि ब्रह्मं शयवज्जिणे॥ स्तुषुषुषु
नृतमाय धृषवे॥ शवसास्यसि श्रुतो वृत्रहसेन वृत्राहा॥ मधैर्मघोनो अतिश्ररदाश
सि॥ सनस्तवान् आभरयिं वित्रश्रवस्तमं॥ निरेके विद्यो हरिवोव सुर्दृष्टिः॥ आनिरेकं
कमुतप्रियमिंद्रर्षिजनामां॥ धृषता धृषणे स्तवमानः आभर॥ नते सव्यं नदक्षिणं ह
स्तं वरंत आसुरः॥ नपरिबाधो हरिवोगविष्ठिषु॥ १५॥ आत्वा गोभिरिब्रजंगीभिर्ऋणो
म्यद्रिवः॥ आस्माकामंजरितु एमनः पृण॥ विश्वानि विश्वमनसो धियानो वृत्रहन्तम॥

रम
१४

उग्रप्रणेतरपिषूवसोगहि॥ वयंतेअस्यद्वत्रहन्विद्यामश्ररनमसः॥ वसोस्यार्हस्यपुरु
 हतरधसः॥ इन्द्रयथास्यस्तितेपरीतंनतोशवः॥ अमृक्ताएतिःपुरुहृतदासुषे॥ आवृष
 स्वमहामहेमहेनतमराधसे॥ दब्धश्चिदृद्यमघवन्मघत्रये॥ १६॥ नूनान्यत्राचिदृदिव
 स्वंनोजगमुशसः॥ मघवन्धृग्वितवतर्नडुतिभिः॥ नस्यंगनृतोत्यदन्यविंशमिशध
 से॥ एयेद्युम्नायश्वसेवगिर्वणः॥ एंदुमिंद्रायसिंवतपिबातिसोम्यमधु॥ प्रशधसाचो
 दयातेमहिलना॥ उपोहरीणंयतिंदक्षंयुवंतमत्रवं॥ नूनंशुधिस्तवतोअश्वस्यानस्यं
 गपुएवनजज्ञेवीरतरस्वत॥ नकीएयानैवयानभंदना॥ १७॥ एदुमध्वोमदितंरंसिंव
 वाध्वणेअंधसः॥ एवाहिवीरस्तवतेसादावधः॥ इन्द्रस्यातर्हरीणंनकिषेपूर्वस्तुतिं॥
 उदानंशवसानभंदना॥ तंवोवाजानांपतिमहूमहिश्रवस्यवः॥ अप्रायुभिर्यज्ञेभिर्वीर

ये

सं. ष०
१५

धेन्यं॥ एतोन्विद्रंस्तवामसखायस्तोम्यंनरं॥ कृषीयोविश्वाअभ्यस्सेकइत्॥ अगोरूधायगवि
षेद्युक्षायदस्यंवचः॥ एतात्खादीयोमधुनश्रवोवत॥ १८॥ यस्यामितानिबीर्या३नएधःप
येतवे॥ ज्योतिर्नविश्वमभ्यस्तिदक्षिणा॥ कृहीद्रंमंश्ववरन्मिवाजिनंयमं॥ अयोगियं
मंहमानंविदाशुषे॥ एवानूनमुपकृष्टिर्वैयम्बदशमंनवं॥ सुविद्रांसंवर्कसंचरणीनां॥ वे
साहिनिर्ऋतीनांवज्रहस्तपरिवृजं॥ अहरहःशुंभुःपरिपदामिवा॥ तदिंद्रावआभरये
नादंसिष्ठकलने॥ हिताकुत्सायशिश्रयोनिचोदय॥ १९॥ तमुत्तानूनमीमहेनम्यंदंसिष्ठ
सन्वसे॥ सतंनोविश्वाअभिमातीःसक्षणिः॥ यक्रक्षारंहसोमुचद्योवार्यात्सप्तसिंधुषु॥
वधर्दसस्यतुविनृमणीनमः॥ यथावशेमुषाम्णेसनिभ्यआवहोरयिं॥ व्यश्वेभ्यसुभगे
वाजिनीवति॥ आनार्यस्यदक्षिणाव्यश्वं॥ एतुसोमिनः॥ स्यूरंवएधःशतवत्सहस्रव

राम०
१५

त॥ यत्वा एह्य दीजानः कुहया कुहया कृते॥ एषो अयश्चितो व गोमतीमवतिष्ठति॥ २०॥ ता
वां विश्वस्य गोपा देवा देवेषु यक्षिया॥ कृतावाना यजसे पूतदक्षसा॥ मित्रातनान रथ्या ३ वरु
णो यश्च सुक्रतुः॥ सनात्सुजाता तनया धृतव्रता॥ तामाता विश्ववेदसा सूर्याय प्रमदसा॥ म
हीजजानादिति कृतावरी॥ महांता मित्रावरुणा सम्राजा देवा वसुरा॥ कृतावाना वृतमाघोष
तो बृहत्॥ नपाता शवसो महः सूरदक्षस्य सुक्रतुः॥ सपदान्द्रुषो वास्त्वधिष्ठितः॥ २१॥ संया
हान्निमेमथुर्दिव्याः पार्थिवारिषः॥ नमस्तुतीरावांचरंतु वृष्टयः॥ अधिया बृहतो दिवो ३
भिपूयेव यश्यतः॥ कृतावाना सम्राजानमसेहिता॥ कृतावाना निषेदतुः साम्राज्याय सु
क्रतुः॥ धृतव्रता क्षत्रिया क्षत्रमाशतुः॥ अक्षणाश्चिदातु वित्तानुत्पणे न चक्षसा॥ निवि
न्मिषंता निविश निविशतुः॥ उत नो देव्यदिति रुरुष्यतां नासया॥ उरुष्यंतु मरुतो बृहत्

सं. ष०

१६

वसः॥२२॥ तेनोनावसु रूप्यत दिवानक्तं सुदानवः॥ अरिष्यंतो नियायुभिः सचेमहि॥ अघ्नते
विघ्नवेवयमरिष्यंतः सुदानवे॥ श्रुधिस्रयावन्त्सिंधो पूर्ववित्तये॥ तदार्थं वृणीमहे वरिष्ठं
गोपमर्थं॥ मित्रो यत्सांति वरुणे यदर्थमा॥ उत्तनः सिंधुरपांत न्मरुतस्तदश्विना॥ इंद्रो विष्णु
मरुतासः सजोषसः॥ ते हिष्मावनुषो नरो भिमातिंकयस्य चित्॥ तिग्मं नक्षादः प्रतिघ्नंति म
र्णयः॥२३॥ अयमेकदृष्ट्या पुरु रूचष्टे विविशपतिः॥ तस्य व्रतान्यनुवश्रमसि॥ अनुप
र्वा एयो क्वा साम्राज्यस्य सश्रिम॥ मित्रस्य व्रतावरुणस्य दीर्घश्रुत॥ परियोरश्मिना दिवोता
न्मष्टे पृथिग्माः॥ उभे आप प्रौरेदसी महित्वा॥ उदुष्पणरणे दिवो ज्योतिरयंस्तस्य सूर्यः॥ अ
ग्निर्नशुक्रः समिधान् आदुतः॥ वचो दीर्घप्रसन्ननीशे वाजस्य गोमतः॥ इंद्रे हि धितो वि
षस्य दावने॥२४॥ तत्सूर्यं रेदसी उभे दोषावस्तो ह्यपब्रुवे॥ भोजेष स्माँऽ अभ्युच्चरासदा॥

राम

१६

क्रुज्जमुक्षएयायनेरजतंहरयाणे॥रथंयुक्तमसनामसुषामणि॥तामेभ्यश्चानांहरिणं
 नितोशना॥उतोनुकल्यानांनृवाहसा॥सदभीशुकशर्वताविप्रानविषयामती॥महोवा
 जिनावर्वतासचासनं॥२५॥युवोरुषूरर्थहुवेसधक्त्यायस्तरिषु॥अतर्तदक्षादृषणा
 दृषएवस्॥युवंवरोसुषाम्णेमहेतनेनासत्या॥अवोभिर्यासोदृषणादृषणवस्॥
 तावामघहवामहेहमेभिर्वाजिनीवस्॥पूर्वरिषदृषयतावतिक्षपः॥आवांवाहिष्टोअ
 श्विनारथोयातुश्रुतो नरा॥उपसोमानरस्यदर्शयश्रिये॥जुहुएणविदश्विनामनेयां
 दृषएवस्॥युवंहिरुद्रापषियोअतिद्विषः॥२६॥दस्त्राहिविश्वमानुषअक्षनिःपरिदी
 यथः॥धियंजिनामधुवर्णशुभस्यती॥उपनोयातमश्विनारयाविश्वयुषासह॥
 मघवानासुवीएवनपच्युता॥आमेअस्यप्रतीव्यमिंद्रनासत्यागतं॥देवादेवेभिर

तु

सं. प०

१७

द्यसचनस्तमा॥ वयं हि वां हवामह उक्षर्यं तोम श्ववत्॥ सुमतिभिरुपविष्टा विहा गतं॥ अश्वि
नास्तु वेस्तु हि कुविते श्ववतो हवाम॥ नेदीयसः कुठयातः पूर्ण हंत॥ २७॥ वैयुष्वस्य श्रुतं नरे तो
मे अस्व वेदथः॥ सजोषसावरुणो मित्रो अर्यमा॥ युवारत्नस्य धिं षाया युवानी तस्य सुरि
भिः॥ अहरहर्तृषणमस्यं शिक्षतं॥ यो वां युज्ञे मिश्रतु धिवस्त्राव धूरिव॥ समर्यता शु
भे चक्राते अश्विना॥ यो वा सुख्य च स्तमं चिकेत तिनृयावाम॥ वृत्तिरश्विना परियात मस्मय॥
अस्मभ्यं सुवृष एव स्यातं वृत्तिर्नृपाय्यं॥ विषुदुहे वयं जमूह युगिरि॥ २८॥ वाहिष्ठो वा
हवानां स्तोमो दूतो हवामन ए युवाभ्यां भूत्व श्विना॥ यद्दो वो अर्णव इषो वामद यो गृहे॥
श्रुतमिन्मे अमर्या॥ उत स्याम्वै तयावरी वाहिष्ठावां नदीनां॥ सिंधुर्हिरण्यवर्तनिः॥
स्मदे तया सुकीर्त्या श्विना श्वे तया धिया॥ वहथे शुभ्रयावाना॥ युक्षाहितं रथा सह

यं

दि

राम०

१७

युवस्वयोष्वावसो॥ आन्नोवायोमधुपिबास्माकंसावनागहि॥ २८॥ तववायवृतस्यते
 त्वष्ट्रजाभातरदुत॥ अवांस्यावृणीमहे॥ त्वष्ट्रमातरंर्वयमीशानंरयईमहे॥ सुतावं
 तोवायुंमुन्नाजनासः॥ वायोयाहिशिवादिवोवहस्त्रासुख॥ २९॥ वहस्त्रमहःपृथुपक्षसार
 थि॥ तांहिसुप्सरस्तमंनृषदनेषुहमहे॥ ग्रावाएंनाश्वष्ट्रंमहना॥ सत्वंनोदेवमनसावा
 योमंदानोअग्नियः॥ कृवाजोअपोधियः॥ ३०॥ अग्निरुक्थोपुरेहितोग्रावाणेबहि
 रध्वरे॥ ऋवाथामिमरुतोब्रह्मणस्पतिंदेवांअवोवरेण्य॥ आपसुंगासिष्टथिवीवन
 स्यांतीनुषासानक्तमोषधीः॥ विश्वेवनोवसवोविश्ववेदसोधीनांभूतप्रावितारः॥ प्रस
 नएत्वध्वरोऽग्नादेवेषूपूर्व्यः॥ आदिसेषुप्रवरुणेव्रतेमरुत्सविश्वभानुषु॥ विश्वेहि
 ष्मामनवेविश्ववेदसोभुवन्दधेरिणादसः॥ अरिष्टमिःपायुभिर्विश्ववेदसोयंतानो

पुर्जा २

वि ५

दुत

सं. ४०

१८

३

वृकं छुर्दिः॥ आनो अद्य समनसो गन्ता विश्वे सजो षसः॥ क्रुवा गिरमरुतो देव्यदिते स
हने पश्ये महि॥ ३१॥ अभिप्रियामरुतो यावो अश्याह व्यामित्र प्रयायन आवर्हि रिरं दो
वरुणस्तु शनर आदित्यासः सदंतुनः॥ वयवो वृकवर्हि षो हित प्रयसा आनुष ॥ सु
नसो मा सो वरुण हवामहे मनुष दिद्राग्नयः॥ आपयात मरुतो वि सो अश्विना पूषन्मा
की नयाधिया॥ इंद्र आयातु प्रथमः सन्निष्पु मिर्ह षा यो वृत्रहा गणे॥ विनो देवा सो अद्रुहो
छिद्रं शर्मय षत॥ नयद एह सवो नूचिदंति तो वरुण माद धर्षति॥ अस्ति हिवः सजा तं
रिशाद सो देवा सो अस्सो प्य॥ प्र ए ४ पूर्व स्मे सुविता यवो वतम क्ष सुम्नाय न षसे॥ ३२
॥ इद्रा हिव उपस्तुति मिद्रा वामस्य भक्तये॥ पवो विश्व वेद सो नमस्ये रं अरुक्ष्य न्यामि
व॥ उदुष्यवः सविता सुप्रणीत यो स्यादूर्ध्वो वरेण्यः॥ निद्रि पादश्चतुष्पादो अर्थि

के

उ राम

१८

नोविष्प्रम्यतयि सवः॥ देवं देवं वो वसे देवं देवमभिषुये॥ देवं देवं हुवेमवाजसातये गणं
 तो देव्याधिया॥ देवा सोहिष्मामनवे समन्यवो विश्वे साकं सरतयः॥ ते नो अद्यते अपरं
 तु चेत्तु नो भवंतु वरिवो विदः॥ प्रवः शंसां म्यदुहः संस्य उपस्तृतीनां॥ नतं धूर्तिर्वरुण मित्र
 मस्य यो वो धामभ्यो विधत्॥ प्रसस्यंति रते विमहीरिषो यो वो वरायदाश्रति॥ प्रप्रजाभि
 जीयते धर्म ए स्य र्य रिष्टः सर्व ए धत्ते॥ ३३॥ कृते सविंदते युधः सुगेभिर्यास्य ध्वनः॥ अ
 र्यमा मित्रो वरुणः सरतयो यंत्रायंते सजोषसः॥ अजं विदस्ते क एषान्यं च नंदुर्गे
 विदा सुसरणं॥ एषा विदस्मा दशनिपरेनु सास्त्रे धंता वि न श्यतु॥ यदा घस उच्यति
 प्रियक्षत्राकृतं दध॥ यन्नि॥ विप्रबुधिविश्ववेद सो यदा मध्यं दिने दिवः॥ यदा भिपि
 त्वे असुराकृतं यते छर्दिये मविशे शुषे॥ वयंत हो वसवो विश्ववेद स उपस्थे यामम

३३
 ३३

सं. ४०

१९

५ ८

ध्य आ॥ यद्वयस्वरुदितेयन्मध्यं दिन आ तु वि॥ वामं धृष्य मनवे विष्व वेद सोऽनु काना यम
चेतसे॥ वयंतदः सम्राज आ वणी महें पुत्रो न बहु पाय्यं॥ अश्या मतदादित्यानु क्तो ह
विये नवस्योनशमहे॥ ३४॥ ये त्रिंशति त्रयस्य रो देवा सो बर्हि ए सदन्॥ विदन् हृदि
तासनन्॥ वरुणे मित्रो अर्य मास्मद्रातिषावो अग्नयः॥ पत्नी वंतो वषट्कृताः॥ ते नो गो
पा अपा न्यास्त उक्त दृष्टान्यक॥ पुरस्तात्सर्वथा विश्वा॥ यथा वशं ति देवास्तथेदं स त्र देवां न
किं एमिनत्॥ अश्वान् वनमस्यः॥ सप्तानां सप्त क्रूरयः सप्त द्युम्नां न्येषां॥ सप्तो अधिष्ठा
यो धिरे॥ ३५॥ बभ्रुरेको विष्णुः सूनरो युवाज्यं देहिरण्ययं॥ योनिमेकः आस सादद्यौ
तनो तर्दे वेषु मे धिरः॥ वाशमेको विभर्ति हिस्त आयसी मंतर्दे वेषु निष्क्रविः॥ वज्रमे
को विभर्ति हस्त आहितं तेन दत्ताणि जिघ्रते॥ तिग्ममेको विभर्ति हस्त आयुधं सुचिरं

राम

१९

गोजलाषमेषजः॥ पृथ एकः पिपायुतस्करो यथाः एष वेद निधीनां॥ त्री एये कउरुगा यो विच
 क्रमे यत्र देवा सोमदंति॥ विभिद्विचरतः एकया सह प्रवासे बवसेतः॥ सदो हा चक्राते उ
 पमादिविस्मृता जासुर्विशुती॥ अर्चत एके महि साममन्वत ते न सूर्यमरेचयन्॥ ३६॥ न
 हि वो अस्मभं को देवा सोम कुमारकः॥ विश्वे सतोमहात इत्त॥ इति स्मृता सो अस थारिशा
 दसो ये स्थात्र यश्च त्रिंशच्च॥ मनो देवा यज्ञियासः॥ ते न स्त्राध्वं ते वततः उ नोः अधिवो च
 त॥ मानः पथः पित्रा मानवा दधिदूरं नैष्टप एवतः॥ ये देवा सहस्य न विश्वे वैश्वानर उत॥
 अस्मभं शर्म स प्रयोग वैश्वाय य छत॥ ३७॥ यो यजाति पजातः इत्सु न वच्च पचाति च॥ ब्र
 ह्मे हिं द्रस्य वा क्तत॥ पुरे ळाशं यो अस्मै सोमं रत आशिरं॥ पादितं शक्रो अंहसः॥ त
 स्य युमां असद्रथो देवजतः सस्रशुवत॥ विश्वा वन्वन्न मित्रिया॥ अस्म प्रजावती गृ

सं. ष०

२० यु

हे सञ्चंतीदिवे दिवे॥ इच्छा धेनुमती दुहे॥ यादंपती समनसा सुनुतः आवधावतः॥ देवा सो
निस आशिरा॥ ३८॥ प्रति प्राश्व्याः इतः सम्यं चावृहि शशतेन तावाजे शुवायतः॥ न दे
वानामपि नुतः सुमतिं ननु गुक्षतः॥ अर्वावृद्धिवा सतः॥ पुत्रिणा ताकुमारिणा विश्वमा
सुर्व्यं श्रुतः॥ उभाहिरण्यपेशसा॥ वीति होत्रा कृतहस्तदशस्यंता मतायकं॥ समूधोरोम
शंहतो देवेषु कणुतो दुवः॥ आशर्मपर्वतानां वृणीमहे नदीनां॥ आविष्णोः सच सुवः॥ ३९
॥ ऐतुपूषारयिर्भगः सुस्ति सर्वधातमः॥ उरु रधा सुस्तये॥ अरमति नरेर्वणो विश्वो दे
वस्य मनसा॥ आदित्यानामनेह इत॥ यथानो मित्रो अर्यमावरुणः संति गोपाः सुगात्रे
तस्य पंथा॥ अग्निं वः पूर्व्यं गिरा देवमीळे वसूनां॥ सुपर्यंतः पुरुप्रियं मित्रं नक्षेत्रसाध
सं॥ मक्षदेववतोरथः शूरो वा एत्सु का सुचित्॥ देवानां यः इन्न नो यजमान इयक्ष

ह

राम०

२०

सुभीदयज्वनोभुवत्॥ नयजमानरिष्यसिनसुनाननदेवयो॥ देवानां० नकि षंकर्मणा
नशन्नप्रयोषन्नयोषति॥ देवानां०॥ असदन्नसुवीर्यमुतयदाश्वश्व्यं॥ देवानां०॥ ४०॥
इतिषष्ठाष्टकेद्वितीयोध्ययः॥ २॥ ॐ॥ प्रकृतान्यजीविणः कएवाऽदं द्रस्यगाथया॥
मदेसोमस्यवोचतायः सुविंदमनर्शनिंपिप्रुंदासमहीश्रुवं॥ वधीदुग्नोरिणंनपः॥ न्यबु
दस्यविष्टपंवर्षाणं दहतसिर॥ कथेतदिंद्रपोष्यं॥ प्रतिश्रुतायवो धृषन्नृणां शंनगिरे
रधि॥ दुवेसुशिप्रमृतये॥ सगोरश्वस्यवित्रजंमंदानः सोम्येभ्यः॥ पुंनप्ररदर्वसि॥ १॥
यदिमेरएणः सुतउक्थेवा दधसेवनः॥ आरदुपस्वधागहि॥ वयंघातेऽअपिष्मसितो
तारऽदं द्रगिर्वणः॥ तन्नोजिन्नसोमपाः॥ उतनः पितुमाभरसंरएणे अविक्षितं॥ मय
वन्भरितेवसु॥ उतनो गोमतस्कधिहिरण्यवतो अश्विनः॥ दृढाभिः संरमेमहि॥ वृ

सं. पं.
२१

गावदुक्क्यं हवामहे सुप्रकरस्तमृतये ॥ साधु कुरु एवं तममसे ॥ २॥ यः सुं ह्ये विष्टत क्रतु ए
दी कुरुणेति वृत्रहा ॥ जरितभ्यः पुरुवसुः ॥ सनः शक्रः श्रिदाशकदानवाः अंतराभरः ॥ इंदो
विश्वामिरुतिभिः ॥ यो ए यो ३ वनिर्महान्सुपारः सुवतः सखा ॥ तमिंद्रमभिगायत ॥ आ
यंता रं महिस्त्रिरं पतना सुम्रवो जितं ॥ भूरेरीशानमोजसा ॥ नकिरस्यश्चीनां नियंता स
नतानां ॥ नकिर्वक्तानदादिति ॥ ३॥ ननूनं ब्रह्मणमृणं प्राप्नुनामसि सुवतां ॥ नसोमो अ
प्रतापये ॥ पन्यदुदुपगायत पन्य उक्थ्या निशंसत ॥ ब्रह्मा कुरुणेत् पन्य इत ॥ पन्य आ
दृदि रक्षता सहसा वाज्यवृतः ॥ इंदो यो यज्वनो वधः ॥ विष्ण्वरस्रधा अनुकृषीनामन्वा
हुवः ॥ इंद्रपिवसुतानां ॥ पिवस्वधेनवाना मुतयस्कग्ये सवा ॥ उतायमिंद्रयस्तव ॥ ४॥
अतीहि मन्युषा विणं सुषुवांसमुपारणे ॥ इमं एतं सुतं पिव ॥ इहिति स्रः पणवत इ

मा

राम

२२

हि पंचजनाः अति॥ धेनाः इंद्रा कृत्वा कशत्र॥ सूर्यो रश्मिं यथा सृजाता यच्च तु मे गिरः॥
 निम्नमापो न सध्यक॥ अधर्यवा तु हि विंशसोमं वीरय शिप्रिले॥ भरा सुतस्य पीतये॥ य
 उद्रः फलिगं भिनन्य॥ किं धुंरवा सृजत॥ योगोषु यं कंधारयत॥ ५॥ अहन्द् व्रमवी
 षमः और्णवा भमही शुवं॥ हिमेना विध्युदर्वदं॥ प्रवउग्राय निष्टरेषा यप्रसक्षि
 णे॥ देवतंत्रमगायत॥ यो विश्वान्य भित्रता सोमस्य मदेः अंघसः॥ इंद्रो देवेषु वेत॥ ६॥
 हत्या सधुमा घाहरी हिरण्यकेश्या॥ वोळ्मभिप्रयोहितं॥ अवतिंता पुरुषु तप्रियमे
 धस्तताहरी॥ सोमपेयाय वधुतः॥ ७॥ वयं घत्वा सुता वंतः आपो नक्तवर्हिषः॥ प
 वित्रस्य प्रसवरोषु व्रह्म्य रिस्तोतार आसते॥ सरंति ता सुतेन रेव सो निरेक उ
 विनः॥ कदा सुतं तषाणः ओकः आगमः इंद्रस्य वीरवंसगः॥ कएवेभिर्धृष्टधाधु

०५१

ति ५

सं. ष०
२२

षट्पञ्चदशसहस्रिणं॥ पिशंगरूपं मघवन्निचर्षणे मक्ष्णो मंतमीमहे॥ याहिगायां धस्तो
मदः इन्द्राय मेध्यातिथे॥ यः संमिश्रो हयोर्यः सुते सत्वावज्जीरथो हिरण्ययः॥ यः सुष
मः सुदक्षिणः इन्द्रो यः सक्तुर्गणे॥ यः आकरः सहस्रायः शतामघ इन्द्रो यः पूर्मिद
रितः॥ १॥ यो धृषितो यो वृत्तो योऽस्तिश्मश्रुः श्रितः॥ विभ्रति युम्नश्मवनः पुरुषुतः
ऋत्वागौरिव शकिनः॥ कः इन्द्रो वेद सुते सत्वापि बंतं कद्रुयो दधे॥ अयं यः पुरे विमिनस्योज
सा मंदानः शिप्रं धसः॥ दानामृगोनवारणः पुरुत्रावरथं दधे॥ न किष्ठा नियमदा सु
ते गमो महांश्चरस्योजसा॥ यः उग्रः संन निष्ठतस्त्रिरोरण्यं संस्कृतः॥ यैदिस्तो तुर्मघ
वाष्पणवदुवंनेन्द्रो यो षत्यागमत॥ सत्यमिथा वषट्सि हषज्जतिर्नो वृतः॥ वृषास्यग्र
प्रपिबुषेय एवति वृषोऽर्वाविति श्रुतः॥ २॥ वृषणस्ते अमी शवो वृषा कश हिरण्य

राम
२२

पी॥ वषारथो मघवच्छषणादरीवषासं प्रतक्रतो॥ वषासोता सुनोतुते वषं न जीवि
 न्नाभर॥ वषादधन्वे वष एनदी घातुभ्यं स्नातद्दीर्णां॥ एन्द्रयाहिपीतये मधुशवि
 षसोम्यं॥ नायमशमघवाष्ट्र एव दिशे ब्रह्मो म्याव सुक्रतुः॥ वहंतु त्वारथेष्वा माहर
 योरथ युजः॥ तिरश्चिदयं सवनानि वृत्रहं नयेष्वां याशतक्रतो॥ अस्माकमघांतमं सो
 मं धिषमहामह॥ अस्माकं ते सवनानि संतु शंत मामदाय शुशोमपाः॥ १॥ न हि षस्तव
 नो मम शास्त्रेऽन्यस्य रेयति॥ योऽस्मान्वीरऽआनयत॥ इन्द्रश्चिदातदब्रवीत्स्त्रि
 याऽअशस्यं मनः॥ उत्तोऽअहं क्रतुं रघुं॥ सती विद्वामदभ्युतामिषुनावह तोरथं॥ ए
 वेदूर्ध्वस्मऽउत्तर॥ अधः पश्य स्वमोपरि संतु रं पादौ हर॥ माते कशऽकुद शूत्रा
 हि ब्रह्मावभविथ॥ १०॥ एन्द्रयाहि हरिभिरुपक एव स सुषुतिं॥ दिवोऽअमुष्य शसतो

सं. ष. २३

२३

दिवं पयदिवाव सो॥ आत्वाग्नावावदंनिह सोमी घोषेण य छतु॥ दिवो०॥ अत्राविनेमिरेषा
मुएंन धनु ते वृकः॥ दिवो०॥ आत्वाकण्वाद्वाव सेद्वंतेवाजसातये॥ दिवो०॥ दधामि
ते सुतानां वृषेन पूर्वपाय्यं॥ दिवो०॥ ११॥ स्मसुरंधिर्नः आगहिविश्वतो धीर्नः पुतये॥
दिवो०॥ आनोयाहि महेम ते सहस्रो ते शतामघ॥ दिवो०॥ आत्वाहोतामनुर्हितो देवत्रा
वक्षदीयः॥ दिवो०॥ आत्वा मदच्युता हरी श्येनं पसेव वक्षतः॥ दिवो०॥ आयात्सूर्यः आ
परिखा हा सोमस्य पीतये॥ दिवो०॥ १२॥ आनोयात्सुपश्रु सुक्थे सुरणयाः दहादिवो०
सहस्रैरसुनोगहि संभृतैः संभृताश्वः॥ दिवो०॥ आयाहि पर्वतेभ्यः समुद्रस्याधिविष्टपः
॥ दिवो०॥ आनोगव्यायश्वा सहस्राश्वरदृद्दिहि॥ दिवो०॥ आनः सहस्रशेभरयुतानि
शतानि च॥ दिवो०॥ आयदिंद्रश्वदृद्देसहस्रं वसुरेविषः॥ ओजिष्ठमश्वं पशुं॥ य

राम०

२३

ऋजोवातरं ह सो रुषा सो रघुष्यदः ॥ भ्राजंते सूर्या इव ॥ पा एव तस्य एतिषु द्रवचक्रे
 आशुषु ॥ तिष्ठं वनस्य मध्यऽआ ॥ १३ ॥ अग्निनेंद्र एव रुणेन विष्णुना हि सै रुद्रैर्वसु
 मिः सन्नाभुवा ॥ सजोषसाऽउषसा सूर्ये एव सोमं पिबतमश्विना ॥ विश्वाभिधीभि
 भुवनेन वा जिनादिवा एथि व्यादिभिः सन्नाभुवा ॥ सजोषसा ॥ विश्वेदेवैस्त्रिभिरेकाद
 शैरिहादिर्मरुद्भिर्भुगुभिः सन्नाभुवा ॥ सजोषसा ॥ जुषेथां यज्ञं वो धृतं हवस्य मे विश्वेह
 देवौ सवना वगच्छतं ॥ सजोषसाऽउषसा सूर्ये एव सोमं नो वो ऋमश्विना ॥ सोमं जुषे
 थां युव शेषकन्यनां विश्वेह देवौ ॥ सजोषसा ॥ गिरौ जुषेथां मध्वरं जुषेथां विश्वे
 ह देवौ ॥ सजोषसा ॥ १४ ॥ हरिद्रवे वपतथो वने दुपसोमं सुतं मदिषे वा वगच्छ
 यः ॥ सजोषसा ॥ च त्रिर्वर्तियति मश्विना ॥ हंसा विवपतथोऽअध्वगा विवसोमं ॥

सं. ष०
२४

त५

सुजो० च त्रिर्व०॥ श्येना विवपत यो हव्यशतये सोमं०॥ सुजो० च त्रिर्व०॥ पिवतं च तृणपुतं च
च गच्छतं प्रजां च धत्तं द्रविणं च धत्तं॥ सुजो० एवोर्जनो धत मश्विना॥ जयतं च प्रसूतं च
प्रचावतं प्रजां च० सुजो०॥ चोर्जनो ध०॥ हतं च शत्रून् यततं च मित्रिणः प्रजां०॥ सुजो०॥
चोर्जनो धत्त०॥ २५॥ मित्रावरुणवन्ताऽउत धर्मवन्तां मरुत्वन्तां जरितुर्गच्छथो हव०॥ सु
जोषसाऽउषसा सूर्येण चार्दिसैर्यामश्विना॥ अंगिरस्वन्ताऽउत विष्णुवन्तां मरुत्वन्तां०॥
सुजो०॥ चार्दिसैर्या०॥ क्रमुमन्तां वषण्णवाजवन्तां मरुत्व०॥ सुजोषसा० चार्दिसै०॥ ब्र
ह्मजिन्वतमुत जिन्वतं धियो हतं रक्षांसि सेधत ममीवाः॥ सुजो०॥ च सोमं सुन्वतोऽअ
श्विना॥ क्षत्रं जिन्वतमुत जिन्वतं नृहंतं रक्षांसि से०॥ सुजो०॥ च सोमं सुन्वतो०॥ धेनु
र्जिन्वतमुत जिन्वतं विशो हतं०॥ सुजो०॥ च सोमं०॥ २६॥ अत्रैरिव शृणुतं पूर्वस्क

राम
२४

तिंश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदस्युता॥ सजो॥ एवाश्विनातिरेऽअन्धं॥ सर्गोद्वस जतं सुष्टु
 तीरुपश्यावाश्व०॥ सजो॥ एवाश्विना०॥ २३मी० रिवयषतमध्वरं० उप०॥ सजो०॥
 एवाश्विना०॥ अर्वाग्रथंनियषतं पिबतं सोम्यंमधु॥ आयातमश्विनागतमवस्युर्वीमदं
 दुवेधन्तंरत्नानिदासुवे॥ नमोवाकेप्रस्थितेऽअध्वरेनएविवक्षणस्यपीतये॥ आयातमश्वि
 ना०॥ साहाकृतस्यतुंयतंसुतस्यदेवाबंधसः॥ आयात०॥ २७॥ अवितासिसुन्वतोदृक्तव
 हिषःपिबासोमंमदायकंशतक्रतो॥ यंतेभागमधारयन्निश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज
 यःसमस्युजिन्मरुत्वाँ३इंद्रसस्यते॥ प्रावस्तोतारंमधवन्नवत्वांपिबासोमंमदायकं०॥ यं
 तेभाग०॥ उजीदेवाँ० अवस्योजसात्वांपिबासोमं०॥ यंतेभाग०॥ जनितादिवोजनिताप
 थिमाःपिबासोमं०॥ यंतेभाग०॥ जनिताश्वानांजनितागवामसिपिबासोमं०॥ यंते०॥

सं० ष०

२५

अत्रीणां स्तोममद्रिवोमहस्कृधिपिवा सोमं०॥ यंतै०॥ श्यावाश्वस्य सुनृतस्तथा शृणुयथा
शृणोरत्रेः कर्माणि कृण्वतः॥ प्रत्रसदस्युमाविशुत्वमेकः नृषास्यः इन्द्रब्रह्माणिवर्धयन्॥ १८
॥ प्रेदं ब्रह्मवत्तयैषाविशुप्रसुनृतः शचीपतुः इन्द्रविश्वामिहृतिभिः॥ माध्यंदिनस्य स
वनस्य वत्तहं ननेयुपिवा सोमस्य वज्रिवः॥ सेहानः उग्रपतनाः अभिद्रुहः शचीपतुः॥ मा
ध्यं०॥ एकशकस्य भुवनस्य राजसि शचीपतुः इन्द्रविश्वामिहृतिभिः॥ माध्यं०॥ सुखावा नायवयसि
त्वमेकः इच्छचीपतुः॥ माध्यं०॥ क्षेमस्य च प्रयुजंश्च त्वमीशिषे शचीपतुः॥ माध्यं०॥ क्षत्रा
यत्तुमवसिनस्तमाविशु शचीपतुः॥ माध्यं०॥ श्यावाश्वस्य रेभतस्तथा शृणुयथा शृणोर
त्रेः कर्माणि कृण्वतः॥ प्रत्रसदस्युमाविशुत्वमेकः इन्द्रब्रह्माणिवर्धयन्॥ १९॥
युज्ञस्य हि स्रक्तु विजासस्तीवाजेषु कर्मसु॥ इन्द्राग्नीतस्य बोधतं॥ तोशासारथ्यावाना

रामं०

२५

वृत्रहणपराजिता॥ इन्द्राग्नीत०॥ इदं वां मदिरं मध्वधुसंनद्रिभिर्नरः॥ जुषेथां यज्ञमिष्ट
 ये सुतं सोमं सधस्तृती॥ इन्द्राग्नीः आगतं नर॥ इमा जुषेथां सबन्धयेभिर्हव्या न्यूरुधुः॥
 इन्द्राग्नीः आ०॥ इमां गा यत्र वर्तन्ति जुषेथां सुष्टुतिं मम॥ इन्द्राग्नीः आ०॥ २०॥ प्रातर्याविभि
 रगतं देवेभिर्जेभ्यावस्त॥ इन्द्राग्नी सोमं पीतये॥ श्यावाश्वस्य सुन्वतो त्रीणां शृणुतं हव॥ इ
 द्राग्नी सोम०॥ एवावामकुरुत ये यथा हवंत मे धिरः॥ इन्द्राग्नी०॥ आहं सरस्वती वतो रि
 द्राग्यो रवो वृणे॥ याभ्यां गा यत्र मन्वते॥ २१॥ अग्निर्मसोष्टुमि यमग्निमीळा यजध्वै॥
 अग्निदेवां अनुकुरुः उभे हि विरथे कुविरंतश्चरति दृश्यं न भंता मन्युके समे॥ न्यग्नेन म
 सा वचस्तनूषु शंस मे षां॥ न्यरातीरा वणां विष्वाः अयोः अरातीरितो युषं त्वा सुष्टेन मं
 ता मन्युके समे॥ अग्ने मन्मा नितुभ्यं कंष्टतं न जुक् आसनि॥ सदेवेषु प्रवि किदितं स

इन्द्राग्नीत०

१

सं. ष०
२६

सि पूर्वः शिवो दूतो विवस्वतो नभंता०॥ तत्तदग्निर्वयो दधेयथा यथा रूप एव ति॥ उर्जा
हुतिर्वसनां शं च योश्च मयो दधे विश्वस्यै देव हूं सैनभंता०॥ सचिकेत सहीयसाग्निश्चि
त्रेण कर्मण॥ सहोता शश्वतीनां दक्षिणा भिरभी वतः दूतो ति च प्रतीव्यं नभंता०
॥२२॥ अग्निर्जाता देवानां मग्निर्वेदमर्तानां मपीच्यं॥ अग्निः सद्विणो हा अग्नि
र्ह्येव्यं एते साहुतो नवीयसानभंता०॥ अग्निर्देवेषु संवसुः स विश्वयज्ञिया सा॥
समुद्राका व्यापुरु विश्वं भूमेव पुष्पति देवो देवेषु यज्ञियो नभंता०॥ यो अग्निस्स स
मानुषः श्रुतो विश्वेषु सिंधुषु॥ तमागन्म त्रिप्रस्यं मं धातुर्दस्युहंतममग्निं यज्ञेषु प
र्व्यं नभंता०॥ अग्निस्त्राणि त्रिधा तू न्याथेति विदथा कुविः॥ सत्रैरेका दशां दूहयक्षत्रपि
प्रयं विदथा यज्ञो विप्रो दूतः परिष्कृतो नभंता०॥ त्वं नो अग्न आयुषु त्वं देवेषु प

राम
२६

व्युवसु एक इत्यसि ॥ तामा पः परिस्रुतः परियंति स सेतवो भ्रमंता ॥ २३ ॥ इन्द्राग्नी युवं
 सुनः सहंता रासथोरयिं ॥ येन दृक्का सुमत्स्वा वीरु वित्ता हिष्ठी मस्युग्निर्वने ववा तद्र
 न्नभं ॥ नहि वां वत्रया मुहे ये दृमिद्य जा महे शवि षं नृ एणं नरं ॥ सनः कुदा चिद्वता ग
 मुदा वाजसातये गमरा मे धसातये नभंता ॥ ताहि मध्यं भर्ण एण मिंद्राग्नी अधिक्षितः
 ॥ ता उक वित्ना क वीष्ट्य माना सखी युते संधीत मश्रुतं न ए नभंता ॥ अभ्यर्चन
 भा कुवदिंद्राग्नी युजं सागिर ॥ ययो विश्वमिदं जगदि मं द्योः पृथिवी मस्यु पस्थे विभतो
 वसु नभंता ॥ प्रब्रह्मा एन भा कुवदिंद्राग्निभ्या मिरज्यत ॥ या सु सवु ध्रम एव निह
 वार मयो एत इन्द्र इण न ओजसा नभंता ॥ अपि वृश्च पु एण वदुत ते रि वगु ध्यि
 त मो जो रा स स्य दं भय ॥ वयं दं स्य संभतं वसिंद्रे ए विभजे महिन भं ॥ २४ ॥ य दिंद्राग्नी

॥ इत्यर्थः ॥

सं. ष०

२७

सुसं

जनोऽहमेविक्रयंतेतनागिर॥ अस्माकैभिर्नभिर्वयंसासुखा मयतन्यतोर्वनुयामवनुष्यतो
नभं॥ यानुश्वेतावबोदिवउन्नतउपयुभिः॥ इन्द्राग्न्योरनुव्रतमुहानायंतिसिंधवोयान्त्सी
बंधादमुंचतां॥ पूर्व३ष्ट॥ इन्द्रोपमातयः पूर्व३रुतप्रशस्तयः सूनोहिन्वस्यहरिवः॥ वसो
वीरस्याएवोयानुसाधंतनोधियोनभंता॥ तंशिशीतासुवृक्किभिस्त्वेषंसत्त्वानमृगमियं॥
उतोनुविद्यः ओजसाशुसंस्थांडानिभेदतिजेषुत्वर्वतीरपोनभंता॥ तंशिशीतासुध्व
रंसत्त्वानमृत्वियं॥ उतोनुविद्यः ओहतः आंडाशुसंस्थुभेदसजैः सर्वतीरपोनभंता॥
एवं दृग्निभ्यांपितृवंनवीयोमंधातुवदंगिरसदवावि॥ त्रिधातुनाशर्मणपातमुस्मा
नयंस्यामपतयोरयीणं॥ २५॥ अस्माः पुषुप्रभृतयेवरुणायमरुद्रोर्वाविदुष्टरे
भ्यः॥ योधीतामानुषाणांपुश्वोगाऽइवरक्षतिनभंता॥ तमूषुसमनागिरपितृणां व

एम

२७

मन्मभिः॥ नानाभाकस्य प्रशस्तिभिर्यः सिंधूनामुपोदये सप्तस्रसा समं ध्यमोनभंता०॥ सक्ष
 पुः परिषस्रजेऽयुः स्रोमाययादधे सविश्वं परिदर्शतः॥ तस्य वेनीरनुव्रतमुषस्ति स्त्रोऽर्
 वर्धयुं नभंता०॥ यः कुकुभो निधोरयः पृथिव्यामपि दर्शतः॥ समाता पूर्व्यं प्रदंत दुरुण
 स्रस्रस्रसहिगोपाः इवेयो नभंता० यो धत्ता भुवनानां यः सुस्त्राणा मपीत्या इवेदनामानिगु
 ह्या॥ सकुविः काव्यापुरु रूपां चौरिव युष्यति नभंता०॥ २६॥ यस्मिन्निश्वानिकाव्याचक्रेना
 भिरिव श्रिता॥ त्रितं जूती सपर्यंतं व्रजे गावोनसंयुजे युजेऽअश्वोऽअयुक्षत नभंता०॥
 यः आसक्तः आशये विश्वाजातां न्येषां॥ परिधामानि मर्मशु दुरुणस्य पुरे गये विश्वेदे
 वाऽअनुव्रतं नभंता० ससंमुद्रोऽअपी अस्तुरेद्या भिरिहति नियदा सुयजु र्दधे॥ समा
 माऽअर्विनाषदास्त एणनाकमारुहं नभंता०॥ यस्य श्वेता विचक्षणा तिस्त्रो भूमीरधि

व

राम०

सं.ष०
२८

क्षितः॥ त्रिरुत्तराणि पञ्चतुर्वर्हणस्य ध्रुवं सदः स सप्तानामि रज्यति नभं ता०॥ यः श्वेतां
अधिनिर्णिजं श्वक्रे कृत्वाऽनुव्रता॥ स धामं पूर्वं ममेयं कुंभेन विरेदसीऽअजो न
द्याम धारयन् नभं ता०॥ २०॥ अस्तं भ्राघामसु रेवि श्ववेदाऽअमिमीत वरिमाणं पृथिव्याः
॥ आसीदुद्दिश्वामुव नानि सुम्नादि श्वेता निवर्हणस्य व्रतानि॥ एवावंदस्ववरुणं बृहत्तं
नमस्या धीरममृतस्य गोपां॥ स नः शर्मन्निवर्हयं विर्यं सत्या तं नो द्यावा पृथिवी उपस्थे॥
दुमां धियुं शिष्यमा एष्य देवक्रतुं दक्षं वरुणसं शिशाधि॥ ययाति विश्वा दुःखिता तरे मं सु
तमा एमधिना वंरुहे म॥ आवां ग्रावा एणोऽअश्विना धामि विप्रोऽअनुच्यवुः॥ ना सत्या
सोमं पीतये नभं ता मन्त्रके समे॥ यथा वा मत्रि रश्विना गाभिर्विप्रोऽअजो हवीत॥ ना
सत्या सोम०॥ एवावां मरुऽउत ये यथा दुवंतु मे धिरः॥ ना सत्या०॥ २१॥ इमे विप्रस्य
अनुवाकः

राम
२८

८६

वेधसोऽग्नेरस्तं तयज्वनः॥ गिरस्तो मासः इरिते॥ अस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचर्यते॥
अग्नेजनामिमुष्टिं॥ आरेकाऽइव घेदहतिमाऽअग्नेतवस्त्रिषः॥ दृष्टिर्वनानिबभूवति॥
हरयो धूमकेतवो वातजृताऽउपघवि॥ यतं ते दृष्ट्यग्नयः॥ एते खेदथग्नय इन्द्रासः सम
दक्षता॥ उषसा मिव केतवः॥ २९॥ कुसाराजांसि पत्सुतः प्रयाणे जातवेदसः॥ अग्निर्यदो
धतिक्षमि॥ धासिं कएवानऽओषधीर्वसदग्निर्नवायति॥ पुनर्यतरुणीरपि॥ जिह्वाभि
रहनं नमदृष्टिषां जंजणा भवन्॥ अग्निर्वनेषु शेचते॥ अप्सग्ने सधिष्ठवसौ षधीरनु
रुध्यसे॥ गर्भे संजायसे पुनः॥ उदग्ने तव ततादचऽशेचतुः आहुतं॥ निंसा नंजुकोऽ
मुखे॥ ३०॥ उक्षान्नाय वशन्नाय सोमं पृच्छाय वेधसे गन्धर्वे॥ स्तोमैर्विधेमाग्नये॥ उत त्वा
नमसा वयं होतवरेण्यक्रतो॥ अग्ने सुमिद्रीमहे॥ उत त्वा भगुवणुवे मनुषदग्नः आ

सं.पं०

२९

र
य५

हुत॥ अंगिरस्वद्वामहे॥ त्वं ह्यग्नेऽग्निना विप्रो विप्रेण सन्त्सता॥ सखा सखा समिध्यसे॥
सखं विप्रायदाशुषैरयिं देहि सहस्रिणं॥ अग्नेवीरवतीमिषं॥ ३१॥ अग्ने भ्रातः सहस्रतरेहि
दश्वशुचित्रत॥ इमं स्तोमं जुषस्व मे॥ उत त्वाग्ने मम स्तुतो वा श्राय प्रतिदर्यते॥ गोष्ठं गावः द्वा
शत॥ तुभ्यं ताऽअंगिस्तसु विश्वाः सुक्षितयः पथक्॥ अग्ने कामाय ये मिरे॥ अग्निं धीभिर्मनी
षिणो मे धिगसो विपश्चितः॥ अद्रस चावहि निरे॥ तं त्वामज्जेषु वाजिनं तन्वानाऽअग्ने अध
रं॥ वन्हिं होतारमीळते॥ ३२॥ पुरुत्राहि सदङ्गुसि विशो विश्वाऽअनुप्रभुः॥ समत्सु त्वाहवाम
हे॥ तमीळिष्यऽआहुतोऽग्निर्विभ्राजते घृतैः॥ इमन्नः श्रणवद्भवं॥ तं त्वावयं हवामहे श्र
एवं तं जातवेदसं॥ अग्ने घ्नंतमपदिषः॥ विशं ए जानमद्रुतमध्यक्षं धर्मणमिमं॥ अग्नि
मीळे सऽउग्रवत्॥ अग्निं विश्वायुवेपसं मयं न वाजिनं हितं॥ ससिं न वाजयामसि॥ ३३॥

॥ एम

२९

घनमृधा एयपरिषोरहन्नां सिविश्वहा॥ अग्नेतिग्मेनदीरिहि॥ यं ताजनासः इंधते मनुष्य
 दं गिरस्तम॥ अग्नेसवोधिमेवचः॥ यदग्नेरिविजाः अस्य पुजावासहस्कृत॥ तं तागामि
 ह्वामहे॥ तुभ्यं घेतेजनाः इमे विश्वाः सुक्षितयः पथक्॥ धासिंहिनं सन्नवे॥ ते घेदग्नेस्वा
 ध्योहा विश्वानृचक्षसः॥ तरंतः स्यामदुर्गहा॥ ३४॥ अग्निं मंदं पुरुप्रियं शूरं पावकशो वि
 षं॥ हृदि मे देभिरीमहे॥ सत्वमग्ने विभावसुः सजन्तस्यो न रश्मिभिः॥ शर्द्धं तमां सिजिघ्र
 से॥ तं ते सहस्रः इमहेदात्रं यन्नो पदस्यति॥ तदग्ने वार्यं वसु॥ ३५॥ समिधाग्निं दुवस्य
 तघृतैर्वीधयतातिथि॥ आसिरुव्याजुहोतन॥ अग्नेस्त्वो मनुष्यसमेवर्द्धस्त्वानेन मन्यना॥
 प्रतिस्त्वनिदर्यनः॥ अग्निं दूतं पुरोदधे द्रव्यवाहमुपब्रुवे॥ देवाः आसादयादिह॥ उ
 तेवृद्धंतोः अर्चयः समिधानस्यदीरिवः॥ अग्नेषुक्रासः ईरते॥ उपत्वाजुव्यो ३ ममध

सं. ष०

३०

ताचीर्यतुहयति॥ अग्नेहव्याजुषस्वनः॥ ३६॥ मंदं होतारमृतिं जंवित्रभानुं विभावसुं॥
अग्निमीळे स उश्रवत्॥ प्रलं होतारमीड्यं जुष्टमग्निं कविक्रतुं॥ अध्वराणामभिप्रियं
॥ जुषाणोऽंगिरस्तमेमाहव्यान्यानुषक॥ अग्नेऽसन्नयः क्रतुया॥ समिधानः उ सं
युशुक्रशेचद्रहावह॥ चिकित्वा नैव्यं जनं॥ विष्टं होतारमद्रुहं धूमकेतुं विभावसुं॥ यज्ञानां
केतुमीमहे॥ ३७॥ अग्ने निपाहिनस्त्वं प्रतिष्मदे वरीषतः॥ भिंधि द्रेषः सहस्रत॥ अग्निः
प्रलेन मन्मना शुभानस्तन्वं १ स्वां॥ कविर्विप्रेण वा दृष्टे॥ उर्जो निपातुमाहवे ग्निं पावकशे
विषं॥ अस्मिन्यज्ञे स्वध्वरे॥ स नो मित्रमहस्त्वमग्ने शुक्रेण शो विषा॥ देवैरासस्ति बर्हि
षि॥ योऽअग्निं तन्वो उदमे देवं मर्तः स पुर्यति॥ तस्मा उदीरय ह सु॥ ३८॥ अग्निर्मूर्च्छादि
वः ककुपतिः पृथिव्याः अयं॥ अपारेतां सिजिन्वति॥ उदग्ने शुचयस्तव शुक्राभ्राजंत

राम

३०

५ ईरते॥ तव ज्योतीं प्रवर्षयः॥ ईशिषे वार्यस्य हिदात्रस्याग्नेः सर्पतिः॥ स्तोता स्मांतवशर्म
 णि॥ त्वामग्ने मनीषिणस्त्वां हि न्वन्ति वित्रिभिः॥ त्वं वधं तु नो गिरः॥ अदब्धस्य सुधा
 वतो दूतस्य रेभतुः सदा॥ अग्नेः सख्यं वृणीमहे॥ ३९॥ अग्निः सुविब्रततमः सुविर्वि
 प्रः शुविः कुविः॥ शुवीरेव त आदृतः॥ उत त्वाधीतयो मम गिरैर्वर्द्धतु विश्वहा॥ अग्ने
 सख्यस्य बोधिनः॥ यदग्ने स्यामर्द्धं तं वाघा स्याः अहं॥ स्युष्टे स्यादुहा शिषः॥ वसुर्वसु
 पतिर्हिकमस्यग्ने विभावसुः॥ स्यामते सुमतावपि॥ अग्ने धृतव्रता यते स मुद्रायेव सिं
 धवः॥ गिरैवाग्रास ईरते॥ ४०॥ युवानं विश्यति कुविं विश्वा दं पुरुवेपसं॥ अग्निं शुभा
 मिमन्मभिः॥ यज्ञानां रथ्ये वयं तिग्मजं भायवीळ्वे॥ स्तोमैरिषे माग्नये॥ अयमग्ने त्वे
 ५ अपि जरिता भूतु संस्य॥ तस्मै पावकमृळय॥ धीरे स्य स हि प्रा न जा गृ विः सदा॥

त्वं ५

सं. ष०

३१

अग्नेर्दीदयसि दधि॥ पुराग्नेदुरितेभ्यः पुरामध्रेभ्यः कवे॥ प्रणः आयुर्वसोतिर॥ ४१॥
आघायेः अग्निमिधतेस्तृणंतिबर्हि एनुषक॥ येषामिंद्रो युवासखा॥ बृहं निदिधमः
एषां भूरिशस्तं पृथुः स्वरुः॥ येषां॥ अयुदुः द्युधावृतं भूरुः आजतिसत्वभिः॥ येषां॥
आबुंदं वृत्रहा ददे जातः पृष्ठदिमातरं॥ कउगाः कहं श्रिरे॥ प्रतित्ताशवसी वदद्वि
व सो नयो धिषत॥ यस्तेशत्रुत्वमाचके॥ ४२॥ उत्तं मघवन्पृणुयस्ते बध्विववक्षितत॥
यद्दीव्यासि वीवृतत॥ यद्वाजियास्याजि रुदिंद्रः स्वश्वयु रूप॥ रथीतमोरथीनां॥ विष्णु
विश्वाः अभियुजो वज्रि निष्पृग्यथा बृह॥ भवानः सुप्रवस्तमः॥ अस्माकं सुरथं पुरः इंद्रः
कृणोतु सातये॥ नयं धूर्वति धूर्तयः॥ वृज्यामते परिदिषोरंते शक्रदावने॥ गमे मे दिंद्रो
मतः॥ ४३॥ शनैश्चिद्यंतो अद्रिवोश्वा वंतः शतग्विनः॥ विवक्षणाः अनेह सः॥ उर्ध्वं

राम

३१

हिते दिवे दिवे सहस्रास्तुताः ॥ जरितभ्यो विमहते ॥ विम्राहिला धनं जयमिन्दुः क्वा वि
दारुजं ॥ आशुरिणं यथा गयं ॥ ककुहं विलाकवे मंदं तु धृष्टविंदवः ॥ आत्मा पृथिग्मदीमहे
॥ यस्मै रेवाः अशुरिः प्रमृमर्षमघ्नये ॥ तस्य नो वेदः आभर ॥ ४४ ॥ दूमउत्वा विचक्ष
ते सखायः दृष्टो मिनः ॥ पुष्पावंतो यथा पशुं ॥ उत्तावधिरं वयं श्रुत्वा संतमृतये ॥
दूरदिह हवामहे ॥ येषु श्रूयाः दूमहवं दुर्मर्षं च क्रियाः ॥ उत ॥ भवे एषि नोऽंतमः ॥
यच्चिद्वितेऽपि व्यथिर्जगत्वां सोऽमन्महि ॥ गोदाऽर्दिद्वो धिनः ॥ आत्मारंभं न जि
व्यो ररम्भा श्वसस्यते ॥ उश्मसिता सुधस्तु ॥ आ ॥ ४५ ॥ स्तोत्रमिंद्राय गायत पुरुन
माणयुसत्तने ॥ न किर्यं व एव ते युधि ॥ अभिला वृषभा सुते सुतं सजाभिपीयते ॥ तं पा
व्यश्रुहीमहं ॥ माता मूरः अविष्य वो मोपहृस्तानः आरभन् ॥ माकी ब्रह्महिषो वनः ॥

सं. ७०

३२

इह त्वा गोपरी एसा महे मंदंतुरा धसे ॥ सरो गौरो यथापिव ॥ या वृत्रहा प एव तिसना
न वाचचु युवे ॥ ता संसत्सु प्रवोचत ॥ ४६ ॥ अपि वक्तु दः सुतमिंद्रः सहस्रवाके ॥
अत्रादेदिष्टपौं स्यं ॥ स संतनुर्वशेयदो विदानो अन्ववाय्यं ॥ व्यानदतुर्वणेशमि ॥ तरणिं
वोजनानां त्रदं वाजस्य गोमतः ॥ सुमानमुप्रशंसिषं ॥ क्रमुक्षुणं नवर्तवउक्थेषु तुग्मा
वृधं ॥ इंदं सोमे सचा सुते ॥ यः कृतदिदियो न्यं त्रिशो कायगिरिं पृथुं ॥ गोभ्यो गातुं निरे
तवे ॥ ४७ ॥ यदधिषे मनस्यसि मंदानः प्रेदियक्षसि ॥ मातत्करिंद्रमल्लय ॥ दभं विदि
त्वा ततः कृतं भ्रएवे अधिक्षमि ॥ जिगा खिंद्रते मनः ॥ तवे ताः सुकीर्तयो संनुत प्रशंसयः
॥ यदिंद्रमल्लयासिनः ॥ मान् एकस्मिन्नागसिमादयो रुत त्रिषु वधीर्मा शूरभूरिषु ॥
विभया हि त्वा वत उग्माद भिप्रभंगिणः ॥ दस्माददमती षहः ॥ मासख्यः प्रनमा विदे

राम

३२

मापुत्रस्य प्रभूवसो ॥ आचलद्रुतुते मानः ॥ कोनुमयः अमिथितः स ॥ १ ॥ खासखायमत्र
 वीत ॥ जहाकोऽस्मदीयते ॥ एवारं वषभासुते सिन्धुभर्यावयः ॥ शुघ्रीवनिवताचरन् ॥
 आते एतावचो युजाहरी गभो सुमद्रथा ॥ यदी ब्रह्मभ्यः इददः ॥ भिंधिविष्वाऽअपुदिषः
 परिबाधोजहीमधः ॥ वसुस्यहंतदाभर ॥ यदी वा विद्रुयस्त्रिरेयसर्गनेपणं भतं ॥ वसु ॥
 यस्य ते विश्वमानुषो भरे दत्तस्य वेदति ॥ वसु ॥ ४ ॥ इति षष्ठाष्टके तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥
 हरिः ॥ ३९ ॥ त्वावतः पुरुवसो वयमिंद्रप्रणेतः ॥ स्मसिस्थातर्हरीणं ॥ लांहिसुसमं द्विवोवि
 द्गता तारमिषां ॥ विप्रता रं रयीणं ॥ आयस्यते वमहिमानं शतमूतेशतक्रतो गीर्भिर्गुणं
 तिकारवः ॥ सुनीथो घासमर्थो यं मरुतो यमयमा ॥ मित्रः पांसुद्रुहः ॥ रधानो गोमदश्च व
 सुवीर्यमादिस्य जत एधते ॥ सदा एया पुरुस्यहा ॥ १ ॥ तमिंद्रानमीमहेश्वसानम

सं. ष०

३३

रश्मिवा

भिर्वि॥ ईशानं रायः ईमहे॥ तस्मिन्नि संयुतयो विश्वाः अभोरवः सचा॥ तमावहंतु सप्तयः पुरु
वसुं मरायहरयः सुतं॥ यस्तेमदो वरेण्योऽयं दृष्टवन्तं मः॥ यः आदिदिः स र्नृभिर्यः एतना सु
दृष्टरः॥ यो दृष्टरे विश्ववाय्यो वाजे षस्ति मरुता॥ सनः शिविषु सवनावसो गहिग मे मृगोम
तिव्रजे॥ गमोषु णो यथा पुणश्च यो तरथ्यया॥ वरिवस्यमहामह॥ २॥ नहि ते श्रर एधसो तं विं
शमिसुत्रा॥ दशस्यानो मघवं नृविद द्विबोधियो वाजे भिरविथ॥ यः ऋषः श्रावयत्सखा वि
श्वेत्सवेदज निमापुरुष्टुतः॥ तं विश्वेमानुषायु गेहं वंते त विषं यत सुचः॥ सनो वाजे ष विता
पुरुवसुः पुररुणता मघवा दृष्ट हाभुवत्॥ अभिबो वीरमंधसो मरुेषु गायगि एमहा विचेत
सं॥ इंदं नाम श्रसं श किनं वचो यथा॥ दृष्टीरे वण सुवेद॥ दिर्वसुद दिर्वाजे शुपुरु हत वाजि
नं॥ नूनमथा॥ ३॥ विश्वेषा मिरज्यं तं वसनां सा सुकां संचिदस्ववर्ष सः॥ कृपयतो नून मस्य

एम

३३

यं॥ मुहः सुवोऽरमिषेस्तवामहेमी ॥ लुवेऽरंगमायजगमये॥ यज्ञेभिर्गुभिर्विश्व
 मनुषां मरुतामियससिगायेतानमसागिरा॥ वेपातयतेऽआज्मभिर्गिरीणं सुभिरे
 षां॥ मुत्तमहिषणीनां सुम्नतुविषणीनां प्राध्वरे॥ प्रभंगदुर्मतीनामिदं शविष्ठाभर॥ र
 यिसुस्मभ्यं युज्यं चोदयन्मते ज्येष्ठं चोदयन्मते॥ सनितुः सुसनितुरुगुचित्रचेति छस्
 न्तत॥ प्रासहासम्राट्सहृदि सहंतं भुज्यं वाजेषु पूर्व्य॥ ४॥ आसः एतुयईवदाऽअदेवः
 पूर्वमाददे॥ यथाविदुशेऽभुश्वः पशुश्रवसिकानीते ३ स्याद्युष्याददे॥ षष्टिं सहस्राभ्य
 स्यायुतासनमुष्टानां विंशतिं शता॥ दशस्यावीनां शता दशअरुषीणां दशगवांसहस्रा॥
 दशस्यावाक्त्रधद्वयोवीतवारसऽआशवः॥ मयानो मिनिवावतुः॥ दानासः पशुश्रवसः
 कानीतस्य मुरधसः॥ रघाहिरण्ययंददन्महिषः सरिरभूद्विषमकृतश्रवः॥ आनी

सं. ष०

३४

वायो महेतने पाहि मखाय पाजसे ॥ वयं हि ते च कुमाभरि दावने स यश्चिन्माहि दावने ॥ ५ ॥
योऽअश्वेभिर्वहते वस्तः उखास्त्रिः सप्त सप्ततीनां ॥ एभिः सोमेभिः सोममुद्रिः सोमपादा
नायशुक्रपूतपाः ॥ यो मद्रुमं विदुस्मना मंदस्त्रिंशदावने ॥ अरहेऽअक्षे नहुषे सुकलनि
सुकलतणयमुक्रतुः ॥ उच्ये ३ वयुषियः स्वएतुतवा यो घृतस्नाः ॥ अश्वे पितं रजे पितं
शुने पितं प्राज्मतरिदनुतत ॥ अधप्रियमिषिराय षष्टिं सहस्रासनं ॥ अश्वानामिन्द्र
त्मां ॥ गावोनयूथमुपयंति वध्रयः उपमार्यंति वध्रयः ॥ अधयन्वारथे गणेशतमुष्टुं
अचिक्रदत् ॥ अधश्चिल्लेषु विंशतिं शता ॥ शतं दासे बल्व्यो विप्रस्तरुक्षः आददे ॥ ते
ते वायवि मेजनामदंती द्रुगो यामदंति देवगोपाः ॥ अधस्यायो षण्णमही प्रतीची वशम
भ्यः ॥ अधिरुक्मा विनीयते ॥ ६ ॥ महि वो महतामवो वरुण मित्रशुषे ॥ यमादित्याः

राम

३४

अभिदुहोरक्षयानेमुघन्नशरनेहसोवः सुतयः सुतयोवः सुतयः ॥ विहादेवाः अघा
 नामादित्यासोः अपाकृतिं ॥ पक्षावयो यथोपरि १ सेशर्मय छतानेहसोवः ॥ अ१ से
 अधिशर्मतस्यक्षावयोनयंतन ॥ विश्वानि विश्ववेदसोवरूप्या मनामहेनेहसोवः ॥ य
 स्माः अरसतक्षयं जीवातुं नु प्रवेतसः ॥ मनोविश्वस्य चेदिमः आदित्याण्यः ईत्रातेने
 हसोवः ॥ परिणोहणजं नु घादुर्गाणि रथ्यो यथा ॥ स्यामेदिंद्रस्य शर्म एयादित्यानामु
 तावस्यनेहसोवः ॥ ७ ॥ परिहृतेदनाजनोयुष्मादं तस्य वायति ॥ देवाः अदंभमाशवो
 यमादित्याः अहेतनानेहसोवः ॥ नतंतिगमं न नत्यजो न द्रासदभितं गुरु ॥ यस्माः उशसुर्म
 प्रथुः आदित्यासोः अरध्वमनेहसोवः ॥ युष्मेदेवाः अपिष्मसि युध्यंतः इववर्मसु ॥ यू
 यं मुहो नः एनसोयुयमर्भादुरुष्यतानेहसोवः ॥ अदितिर्नः उरुष्यत्वदितिः शर्मय छतु ॥

सं. ष०
३५

मातामित्रस्य रेवतो र्यमणे वरुणस्य चानेह सो० ॥ यदेवाः शर्मशरुणं यदुद्रं यदनातुरं ॥
त्रिधा तु यदरुथ्यं तदस्मा सुवियंतनानेह सो० ॥ ८ ॥ आदित्याः अवहिरम्यता धिकूला
दिवस्यशः ॥ सुतीर्थमर्वतो यथानुनोनेषथा सुगमनेह सो० ॥ नेह भद्रं रस्त्रिनेनाव
येनोपयाउत ॥ गवेष भद्रं धेनवे वीरयवश्रवस्य तेनेह सो० ॥ यदा विष्य देवी अं देवा
सोः असिदुष्कृतं ॥ त्रिनेतहि श्वमाय्यः आरेः असदधातनानेह सो० ॥ यच्च गोषु दुष
प्यं यच्चास्मेदुहितर्दिवः ॥ त्रितायुतहि भावयास्यायपएवहानेह सो० ॥ निष्कंवा घाकृण
वते स्रजं वादुहितर्दिवः ॥ त्रितेदुष्यं सर्वमास्ये परिदप्तस्य नेह सो० ॥ ९ ॥ तदनायुतद
पसेतं भागमुसेदुष्ये ॥ त्रितायवद्वितायुचोषेदुष्यं वहानेह सो० ॥ यथा कुलां यथा श
फं यथः कृणं संनयामसि ॥ एवादुष्यं सर्वमास्ये संनयामस्य नेह सो० ॥ अजैष्वाघा

१५

प२

राम ॥

३०

सनामुवाभमानागसोवयं॥ उषोयस्मादुषस्यादभैष्यापतदुष्वनेहसो॥ १०॥ स्वा
होर्भक्षिवयसःसुमेधाःस्वाध्वोवरिवोविन्नरस्य॥ विश्वेयंदेवाःउतमर्त्यासोमधुब्रुवंतोः
अभिसुंचरंति॥ अंतश्चप्राणःअदितिर्भवास्यवयाताहरसोदैव्यस्य॥ इंदुविंदस्यसख्यं
नुष्णःश्रीष्टीवधुरमनुशयक्रध्याः॥ अपामसोमममृताःअभमागन्मज्योतिरवि
शमदेवान्॥ किंनूनमस्मान्क्लणवदरातिःकिमुधूतिरमृतमर्त्यस्य॥ शंनोभवहृदः
आपीतःइंदोपितेर्वसोमसूनवेसुशेवः॥ सखेवसख्यःउरुशंसधीरःप्रणःआयुजश्च
सेसोमतारीः॥ इमेमापीतायशसःउरुष्यवोरयंनगावःसमनाहपर्वसु॥ तेमारक्षंतुवि
स्रसश्चरित्रादुतमास्त्रामाघवयंविंदवः॥ ११॥ अग्निंनमामयित्तंसंदितोपःप्रचक्षयक
णुदिवस्यसोनः॥ अथाहितेमदःआसोममन्वेदेवाःइवप्रचणयुष्टिमस्य॥ इषिरेण

सं. ष०

३६

ते मनसा सुतस्य भक्षी महिषि त्रस्ये वरायः॥ सोमं ए जु न्मणः आंयूं चितारी राहा
नी वसयो वास एणि॥ सोमं ए जन्म ळयानः सुस्ति त व स सि व्र सा ३ सस्य विद्धि॥ अ
लं ति दक्षः उत मन्थुरिंदो मानोः अयोः अनु कामं प ए दाः॥ लं हि नः सु न्वः सो म गो पा
गात्रे गात्रे निष सत्या नृ च क्षाः॥ यत्रे वयं प्र मि ना म व्र ता नि स नो म ळ सु ष खा दे व व
स्यः॥ क्रु द्द रे ए स र व्या स वे यु यो मा न रि ष्ये दृ य श्व पी त॥ अ यं यः सो मो न्य धा य्यु स्मे
त स्मा द्दं प्रति र मे ष्या युः॥ १२॥ अ प त्याः अ स्फुर नि एः अ मी वा नि र त्र सं न्त मि षी च
र भै षुः॥ आ सो मोः अ स्मां अ रु द्द हि दा याः अ ग न्म य त्र प्र ति रं तः आ युः॥ यो नः इं दुः
पि त रो हृ त्सु पी तो म स्यो म त्याः आ वि वे श॥ त स्मै सो मा य दृ वि षा वि धे म म ळी केः अ स
सु म नो स्या म॥ तं सो म पि तृ भिः सं वि द्य नो नु घा वा ए धि वी आ त तं थ॥ त स्मै त इं दो

॥ राम ॥

३६

हविषाविधेमवयंस्यामुपतयोरयीणां॥ त्राता ऐ देवाः अधिवोचता नोमानो निद्राः
शतमोतजल्यः॥ वयं सोमस्य विश्वहप्रियासः सुवीर सोविदयुमावदेम॥ त्वं नः सोम
विश्वतो वस्यो धास्व सर्विहा विशानु चक्षाः॥ त्वं नः दृष्टुतिभिः सजोषाः प्राहि पश्वाता
दुतवा पुरस्तात्॥ १३॥ अथ वालखिल्याः॥ अभिप्रवः सुरधं समिद्रं मर्वयथा विदे॥ यो
जरितभ्यो मघवा पुरुवसुः सहस्रेणेव शिक्षति॥ शतानी केव प्रजिगाति धसुया हतिव
त्राणि दृष्टुषे॥ गिरे रिव प्ररसाः अस्य पिनिरे दत्राणि पुरुभोजसः॥ आत्वा सुतासु दृष्ट
वो मद्युयः दृष्टु गिर्वणः॥ आयोनवज्जिनन्वो व्यं सरः एणंति श्ररु रधसे॥ अनेह संप्र
तरणं विवक्षेणं मध्वः स्वादि स्रमा पिव॥ आयथा मंदसानः किरसिनः प्रभुदेवत्सना
धुषत्॥ आनः सोममुपद्रवदियानोः अश्वोनसोतभिः॥ यंतो स्वधावन्त्स दयंति धे

सं. ष०

३७

नवुः इंदु कर्णेषु रातयः ॥ १४ ॥ उग्रं नवीरं नमः सोपसे हि मविभ्रंति मक्षिता वसुं ॥ उद्गीव
वज्रिं नवतो नसिंचते क्षरं तींद्रधीतयः ॥ यद्वनं यद्वायुसे यद्वापि व्यामधि ॥ अतो
नोयत्तमाशुभिर्महेमतः उग्रः उग्रेभि रगहि ॥ अजिरा सोहरयो ये त आशवो वाता
इव प्रसुक्षिणः ॥ येभिरपत्यं मनुषः परीयसे येभिर्विश्वं स्वर्दशे ॥ एतावतस्त इमह
इंद्र सुमनस्य गोमतः ॥ यथा प्रावो मघवन्मे ध्यातिथिं यथा नीपातिथिं धने ॥ यथा कएव
मघवन् न सदस्य विपया पक्ष्ये रशत्रजे ॥ यथा गोशर्ये असनोर्ऋजि श्वतो दूगो मदिरण्य
वत् ॥ १५ ॥ प्रसुश्रुतं सुरधं समर्वा शक्रमभिष्टये ॥ यः सुवते स्तुवते काम्यं वसु सहस्रेण
वमं हते ॥ शतानीका हेतयोऽस्य दुष्ट ए इंदुस्य समिधो मदीः ॥ गिरिर्न भुज्जामघवस्तु
पिबते यदी सुताऽअमंदिषुः ॥ यदी सुतास्तु इंदुवोभिप्रियममंदिषुः ॥ आपो न धायि

राम

३७

सर्वनं मुः आवसो दुष्ठाः इवो यदा शुभे ॥ अनेह संवो हवमानमृतये मध्वः क्षरंति धीतयः
 ॥ आवावसो हवमानासः इंदवः उपसो त्रेषु दधिरे ॥ आनः सोमे स्वस्वरः दयानोः
 अस्योनतीशतैः ॥ यं ते स्वदावन्त्सदंति गुत्तयः पौरैरुद्यसे हवं ॥ १६ ॥ प्रवीरमुग्रं
 विविचिं धानस्य तं विभृतिं रधसो महः ॥ उद्दीववज्जिन्नवतो वसुवुना सदा पीयेथ द्यु
 शुभे ॥ यद्धनं पणवति यदा एथि म्यां दिवि ॥ युजानः इदृह रिभिर्महे मतः क्रुष क्रुष
 धिरगहि ॥ रथिरसो हरयो ये तेऽसि धः ओजो वा तस्य विप्रति ॥ ये मिनि रस्युं मनु
 षो निघोषयो ये भिस्वः पुरीयसे ॥ एतावतस्ते वसो विधामश्चरन्मसः ॥ यथा प्रावः ए
 तं शंकल्ये धने यथा वशं दशत्रजे ॥ यथा कएवमघवन्मे धेः अध्वरे दीर्घनाथे दम्
 नसि ॥ यथा गोशर्युः असिषासोऽद्रिवो मयि गोत्रं हरि श्रियं ॥ १७ ॥ यथा मनौ सां

सं. ष०

३८

वरलौ सोममिंद्रापि वः सुतं॥ नीपातिथौ मघवन्मैध्यातिथौ पुष्टिगौ श्रुष्टिगौ सचा॥ पार्व
ह्राणः प्रस्क एवं समसादयुष्ययानं जि विमुदितं॥ सहस्राण्यसिषासुद्वामपि स्त्वो तोदस्य
वेहकः॥ यः उक्थेभिर्न विंधते चिकिष्य ऋषिचोदनः॥ इंदंतमछावद्वनमस्यामस्य रिष्य
तं नमोजसे॥ यस्माऽअर्कं सप्तशर्वाणमानुचुस्त्रिधा तु मुत्तु मे पदे॥ सत्विश्मा विश्वाभु
वना निचिक्रददादिज्ज निष्टपौ सं॥ यो नो दाता वसना मिंदंतं ह महेवयं॥ विद्याद्यस्य सु
मतिं नवीयसी गमे मगो मतिव्रजे॥ १८॥ यस्मै त्वं सोदनायुशि क्षेप्ति स रायस्योषमश्रु
ते॥ तं त्वा वयं मेवं निद्रागिर्वण सुतावं तोहवामहे॥ कदाचन स्ररीरं सिनेंद्रं सश्वसि दशशु
षे॥ उपोपेन्तु मघवन्भयऽदन्तु ते सनंदे वस्ये च ते॥ प्रयोनं नक्षेऽअभ्योजसा क्रिविं
वधैः शुषं निघोषयन्॥ यदेदं भीत्ययं नमं दिवमादिज्ज निष्टपार्थिवः॥ यस्यायं

॥ राम ॥

॥ ३८ ॥

रवि + पि +
 विष्णुः आर्यो दासः शेषधिपाः अरिः ॥ तिरश्चिदये रूशमे पवीतुभ्ये त्सो अन्यतेर ॥ तुर
 एयवो मधुमंतं घृतश्रुतं विप्रो सोऽ अर्कमान्नुः ॥ अस्मेरयिः पप्रथेदस्यं श्वोस्मे सुवा
 नासुऽ इंदवः ॥ १० ॥ यथा मनो विवस्वतिसोमं शक्रापिबः सुतं ॥ यथा त्रिषते दऽ इंदुजो
 षस्या यो मादयसे सचा ॥ एष ध्रेमे ध्ये मातरि श्वनीद सुवानेऽ अमंदयाः ॥ यथा सोमं द
 शशिप्रे दशेण्ये सूमरश्मा दृज्जनसि ॥ यऽ उक्था केवला दधेयः सोमं धृषिता पिबत ॥
 यस्मे विष्नुव्रीणि पशुविचक्रमऽ उपमित्रस्य धर्मभिः ॥ यस्य त्वमिंदुलो मे सुचा कनोवा
 जेवा जिह्यत क्रतो ॥ तं तावयं सुदुघामिव गोदुहो जुहूमसि अवस्य वः ॥ यो नो दाता स नः
 पितामहोऽ उग्रऽ ईशान कृत ॥ अयोमं नु मधवा पुरुव सुगोरि श्वस्य प्रदातु नः ॥ २० ॥ य
 स्मै त्वं वसो दानाय मंहसे सशयस्यो षमिन्वति ॥ वसुयवो वसुपतिं शतक्रतुं लोमै र्दि

यो

सं. ष०

३९

इह वामदे ॥ कदाचन प्रयुष्मन्मेनिपासिजन्मनी ॥ तुरीयादित्यहवन्तः इन्द्रियमत्तस्य
वृमत्तं दिवि ॥ यस्मै त्वं मघवं निद्रागिर्वणः शिश्नो शिश्नसिदाशुवे ॥ अस्माकं गिरः उन्नतमुष्टु
तिवं सोक एव वष्टु एधु हवं ॥ अस्ता विमन्म पूर्वत्र स्येन्द्राय वोचत ॥ पूर्वः कृतस्य बृहती
रन्ध्रपतस्तो तु मेधाः अस्तक्षत ॥ समिन्दोरायो बृहती रधनुत संक्षोणी समुस्स्यं ॥ संश्रुक्रा
सः श्रुचसुः संगवा शिरः सोमा इन्द्रममं दिषुः ॥ २१ ॥ उपमन्तां सुघोनां ज्येष्ठं च दृष्ट्वा भाणं
॥ पूर्वमित्रं मं मघवं निद्रागोविदमीशानं एयः इमहे ॥ यः आयुं कुत्समतिथिग्वमर्हयो वा
दधानो दिवे दिवे ॥ तं त्वा वयं हयं शतक्रतुं वाजयंतो हवामहे ॥ आनो विश्वेष्वा रसं म
ध्वः सिञ्चन्त द्रयः ॥ येषा एव तिसु निरेजने ध्यायेऽर्वा वतां देवः ॥ विश्वा देवांसि जहिन्वा
वचा कृधि विश्वे सन्वन्ता वसु ॥ शशेषु चित्ते महिरसोऽंशवो यत्रा सोमस्य तृप्सि ॥ २२ ॥

राम

३९

सं. ४०

श

वै॥२४॥ यदिदं ए धोऽअस्तिते माघीनां मघवत्तम॥ तेन नो बोधिसधुमाघो वधे भगो
दानाय वत्तहत्त॥ आजिपते न पते त्वमिद्वि नो वाजऽआवक्षि सुक्रतो॥ वृत्ता होत्राभि
स्तुत देव वीतिभिः ससवां सो वि अं ण्विरे ॥ संति ह्यर्यऽआशिषऽइदं आयुर्जनानां॥
अस्मान्न धुस्वमघ वन्नुपावसे धुक्षस्व पिप्पुषा मिषं॥ वयं तं इदं स्तोमं भिर्विधे मुत्तम
स्माकं शक्रतो॥ महिस्तुरं शयं ए धोऽअहं यं प्रसू एवायु नितो शय॥२५॥ भरिदिं स्पेदे त
वीर्यं श्रम्य मभ्यायति॥ ए धे स्ते ह स्प वे ह क॥ शतं श्वेतासऽउक्षणे दिवि ता रो न रो चं ते॥ मुक्तादि
वृन्त तं स्तमुः॥ शतं वे एल्लुप्तं शुनः शतं वर्माणि म्नातानि॥ शतं मे व त्वजस्तुकाऽअरुषीणां
चतुःशतं॥ सुदेवा स्त्रका एवाय नावयो वयो विचरंतः॥ अश्वो न चं क्रमत॥ आदित्वा स
स्य च किं न्नान्न न स्य महि प्रवः॥ श्या वी रति ध्व स न्य य श्व सुषा च न सं न शे॥२६॥ प्रति

राम
४०

ते दस्यवे दकर धोऽअदृश्यं द्रुयं ॥ चौर्न प्रथिनाशवः ॥ दशमस्य पौकृतः सहस्रारस्य वेद
 कः ॥ निस्याद्योऽअमंहत ॥ शतं मे गदभा नो शतमूर्णवतीनां ॥ शतं दसाऽअतिस्त्रजः ॥
 तत्रोऽअपि प्राणी यत पूतक्रता यैव्यक्ता ॥ अश्वनामिन्नयूष्यो ॥ अवेसु निश्चिक्नुह्व
 वाटसमुद्रयः ॥ अग्निः शुक्रेण शेविषा बृहत्सुरोऽअरोचत दिवि सूर्योऽअरोचत ॥ २३ ॥
 युवदेवा क्रतुना पूर्वोऽपि युक्ता रथेन तविषं यजत्रा ॥ आगच्छतन्ना ससा शची भिरिदं तृती
 यं सवनं पिबायः ॥ युवां देवास्त्रयऽएका दश सः ससाः ससस्य ददशे पुरस्तात् ॥ अस्मा
 कं यसं सवनं जुषाणा पातं सोममश्विनादी द्यग्नी ॥ पुनाय्यंत दश्विना कृतं वां वषभो
 दिवोरजसः पृथिव्याः ॥ सहस्रं शंसाऽउत मे गविष्यो सर्वाऽइत्तां उपयाता पिबध्वै ॥ अ
 यं वां भागो निहितो यजत्रे मागिरो नायुसो पयातं ॥ पिबतं सोमं मधुमंतमस्मे प्रदाश्वं

सं. प०
४९

समवतुंशचीभिः॥२८॥ यमुत्तिजो बहुधा कल्ययंतः सचेतसो युक्तमिमं हवति॥ योऽनन्तानो
ब्राह्मणो युक्तः आसीत्कास्त्रितयजमानस्तस्य वित॥ एक एवाग्निर्वहुधा समिदुः एकः सूर्यो
विश्वमनु प्रभतः॥ एकैवोषाः सर्वमिदं विभात्येकं वाऽदं विवभ्रव सर्व॥ ज्योतिष्मंतं केतुमं
तं त्रिचक्रं सुखं रथं सुषट् भरिवारं॥ त्रिनामघायस्य योगे धिजज्ञे तं वां दुवेऽतिरिक्तं विव
धै॥२९॥ इमानि वां भागधेयानि सिस्तत इन्द्रो वरुणा प्रमहे सुतेषु वां॥ युते यज्ञे ह सर्वना
भुरएयथोयत्सु न ते यजमाना यशिक्षयः॥ निषिध्वरी रोषधी रथः आस्तामिन्द्रो वरुणा
महिमानमाशत॥ यासिस्ततूरजसु गारेऽध्वनो ययोः शत्रुर्न किर देवऽओहते॥ स
स्यंतर्दिद्रा वरुणा रुशस्य वां मध्वऽनुमिदुहते सुप्तवा एषीः॥ ताभिर्दृश्यां समवतं शुभस्य
तीयो वा मर्द्व्योऽभिपाति विनिभिः॥ एतपुषः सौम्या जीरह नवः सुप्तस्वसारः सदन

राम
४९

ऋतस्य॥ याद्वामिंद्रावरुणाद्यतश्चतुस्तामिर्द्वितं यजमानाय शि क्षतं॥३०॥ अवोचामम
 ह ते सौमगायस्य त्वेषाभ्यां महिमानमिंद्रियं॥ अस्मान्त्विंद्रावरुणाद्यतश्चतुस्तमिः सा
 तैमिरवतं शुभस्यती॥ इंद्रावरुणयद्विभ्यो मनीषां वावो मुतिं ऋतमदत्तममे॥ यानि रूपा
 ना न्यसृजंत धीर्युजंत न्वानास्तपसाभ्यपश्यं॥ इंद्रावरुणसौमनुसमदसं रयस्योषं
 यजमानेषु धत्तं॥ प्रजां पुष्टिं भूतिमस्मा सु धत्तं दीर्घायुताय प्रतिरतं नः आयुः॥३१॥ इ
 ति बाल खित्याः समाप्ताः॥ अग्नः आयो घृणिभिर्होतारं त्वादणी महे॥ आत्मानं न कुप्र
 यता ह विष्मती यजिष्ठं बृहिं एसदे॥ अष्टाहिता सहसः सूनोः अंगिरः सुवृश्चरं सध्वरे
 ॥ इजो निपातं घृतकेशमीमहे गिन्यज्ञेषु पूर्व्यं॥ अग्ने कु विर्वेधाः असि होता पावक य
 श्यः॥ मंद्रो यजिष्ठो अध्वरेषोऽप्यो विप्रेभिः शुक्रमन्मभिः॥ अद्रो घृमावहो शुतो यविष्म

सं. ष.

४२

देवाँऽअजस्रवीतये॥ अभिप्रयांसि सुधितावसो गाहि मंदस्व धातिभिर्हितः॥ तमिस्त्रम
षोऽअस्यग्नेत्रातर्कृतस्कुविः॥ त्वांविप्रासः समिधानदीहिबुः आविवा संतिवेधसः॥ ३२॥
शोचाशोविषदीहि विशेमयोः स्तोत्रेमुहांअसि॥ देवानां शर्मन्मम संतुस्तुरयः
शत्रुषाहः स्वग्नयः॥ यथाविदुर्मतसमग्ने संजर्वसि क्षमि॥ एवादह मित्रमहोयोअ
स्तुधुग्दुर्मन्माकश्चवेनति॥ मानोमर्ताय रिपवे रक्षस्विनेमाघशंसायरीरधः॥ अस्म
धदिस्तुरणिभिर्यविष्य शिवेभिः पाहिपायुभिः॥ पाहि नोऽअग्नः एकया पास्तु तदि
तीयया॥ पाहिगीमिस्ति स्तुभिर्जोपते पाहिर्वतुस्तुभिर्वसो॥ पाहिविष्वस्मादुक्षस्तो
ऽअश्वः प्रसुवाजेषु नोव॥ त्वामिहिनेदिष्ठं देवतातय आपि नक्षामहे वृधे॥ ३३॥ आ
नोऽअग्नेवयोवृधंरुयिंपावकशंसं॥ राखाचनः उपमाते पुरुष हंसुनीती स्वयं शस्त

॥ राम ॥

४२

रं॥ येन वंसा मृष्टतना सुशर्द्धतस्तरे तोऽभ्यः आदिशेः॥ सत्वं नो वर्द्धप्रयसा शचीव सो जिना
 धियो वसुविदः॥ शिशानो वृषभो यथाग्निः शृंगे रविध्वजः॥ तिग्माः अस्य हनवो न प्रति धवे सु
 जंभः सहसो युहुः॥ नृदिनेऽग्ने वृषभ प्रति धवे जंभा सो यद्वि तिष्ठसे॥ सत्वं नो होतः सुहु
 तं हविष्कृधि वंसा नो वार्या पुरु॥ शेषे वनेषु मात्रोः संत्वा मर्ता सिद्धं धते॥ अतं द्रोह्या वहसि
 हविष्कृत आदिदेवेषु राजसि॥ ३४॥ सुसहोतारस्तमिरी बते त्वाग्ने सुस्य जम ह्यं॥ भिन
 त्स्य द्रितं पसा विशो विषा प्राग्ने तिष्ठ जनाः अति॥ अग्निर्मग्निं वोऽअग्निं गुं दुवे मवृक्त
 बर्हिषः॥ अग्निं हित प्रयसः शश्वती चा होतारं वर्ष णीनां॥ के ते न शर्मन्सवते सुष्णम
 एयग्ने तुभ्यं चिकित्स्वना॥ दूषण्य यानः पुरु रूपमा भरवा जं नेदिष्ठ मृतये॥ अग्ने ज
 रितं विश्य तिष्ठे पानो देव रक्षसः॥ अप्रोषिवा नृहपतिर्मुहोऽअसि दिवस्या युर्दुरेण

सं. ष०
४३

युः॥ मानोरक्षः आवेशी राघणी वसो मायातुर्यातुमावतां॥ पुरेगुव्यस्यमि एमपुसुध
मनेसेधरक्षस्त्रिनः॥ ३५॥ उभयंशृणवन्ननुः इंदोः अर्वागिदंबवः॥ सुत्राच्यामघ
वा सोमपीतयेधियाणाविष्णु आगमत्॥ तं हि सु एजं वृषभं तमोजसेधियणेनिष्ठ
तक्षतुः॥ उतोपमानां प्रथमो निषीदसि सोमं कामुंहिते मनः॥ आवृषस्व पुरुत्तसो सु
तस्येद्रांधसः॥ विगाहिताहरिवः पृत्सुसासहिमं धं पं निदधुवर्णिं॥ अप्राप्तिसत्यम
घवन्तयेदसुदिंदूक्रत्वायथावशः॥ सुनेमुवाजुंतवशिप्रिं नवसामक्षविघंतोः अ
द्रिवः॥ शुग्ध्यु ३ पुश्वीपतुं द्रुविश्वाभिरुतिभिः॥ भगं नहि त्वायशसंवसुविदम
नुश्ररचरमसि॥ ३६॥ योरोः अश्वस्य पुरुदेकैवामस्य त्वादेव हिरण्ययः॥ न
किं हि दानं परिमर्दिषत्वेयद्युधामितदाभर॥ त्वं हि चेद्वेद्विदामगंवसुत्तये॥ ३

॥ एम॥
॥ ४३॥

द्रावृषस्रमघवृत्ताविष्टयः उद्दिंश्वमिष्टये॥ त्वंपुरुसहस्राणिशतानिचयूथाराणामं
 हसे॥ आपुरंदरं वक्रमुविप्रवचसः इंदुगायंतो वसे॥ अविप्रोवायदविदुहिप्रोवेदतेवचः॥
 सप्रममंदत्वायाशतक्रतोप्राचीमन्योऽहं सन॥ उग्रबाहुर्नक्षुक्त्वापु रं दृशेयदि
 मेष्टुणवृद्धवं॥ वसुयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंदुहवामहे॥ ३७॥ नपायासोमनाम
 हेनास्यासोनजल्कवः॥ यद्विन्दुं वषणं सवा सुते सखायं कृण्वामहे॥ उग्रं युयुज्म
 एतनासुसासहिमृणकातिमदाभ्यं॥ वेदाभूमं वित्सनिता इथीतमोवाजिनं यमिदुनश
 त॥ यतः इंदुभयोमहेततौ नोऽभयंकधि॥ मघवं छग्धितवतं नः शुतिभिर्विद्विषो
 विमधोजहि॥ त्वंहिराधस्यते एधसोमहः क्षयसासि विधतः॥ तंत्वावयं मघवं निंदगिर्व
 णः सुतावंतोहवामहे॥ इंदुस्युतवज्रहापरस्यानोपरेण्यः॥ सनोरक्षिषश्चरमंस

सं. ष०

४४

न

मध्यमं स पश्चात् सोऽनुनः पुरः॥ ३ ॥ लनः पश्चात् सोऽनुनः पुरः॥ इन्द्रनिपादि विश्वतः॥
आरेः अस्माकं एहि देव्यं भूय मा रे हे तीर देवीः॥ अद्याद्याश्च इन्द्रासं परे वनः॥ विश्व
च नो जरित् स स तेः अद्यादिवा न के च रक्षिषः॥ प्रभंगाश्चो मुखवा तु वीमघः संमिश्रो वी
र्यायु कं॥ उभाते बाहू वषणा एत क्रतो नियाव ज्ञं मि मि क्षतुः॥ ३ ॥ प्रो अस्मा उपस्तुतिं
भरताय ज्ञो जौषति॥ उक्थे रिंद स्य मा हि नुं वयो वर्द्धंति सोमिनो भद्रा इन्द्रस्य एत यः॥ अयु
जो असमो न्मिरेकः कृष्टा रुया स्यः॥ पुर्वरति प्रवाह धे वि श्वाजातान्योज सा भद्रा॥ अ
हितेन चिद्वर्ष ता जी रदा नुः सिषासति॥ प्रासा च मिद्रु तन्न व वी र्याणि करिष्य तो भद्रा॥
आया हि कृणवा मतु इन्द्र ब्रह्मा एव धर्षना॥ येभिः शविष्य चाकनो भद्रमिह श्रवस्य ते भ
द्रा॥ धृषत श्रिदुषं न्ननः कृणोषी द्रुय त्वं तीव्रैः सोमैः सपर्यतो नमो मिः प्रति भूषतो भ

राम

४४

दृ०॥ अववष्ट्रं च। षमो वृतांः इवमानुषः॥ नृष्टी रक्षस्य सोमिनः सखायं कण्ठे सुजं भद्रा
 ०॥ ४०॥ विश्वे तदं द्रवीयं देवाः अनुक्रतुं ददुः॥ भुवो विश्वस्य गोपतिः पुरुष्टुत भद्रा०॥ गृष्टो
 तदिंद्रतेशवः उष्टुमंदेवतातये॥ यदं सिवुत्रमोजसाश्चोपते भद्रा०॥ समनेवव पुष्टुतः
 कणवन्मानुषा युगा॥ विदे तदिंद्रष्टुतनुमधं क्रुतो भद्रा०॥ उज्जातमिंद्रतेशवः उखा सुत्र
 वक्रतुं॥ भरिगो भरिवा वधुर्मधवं तव शर्मणि भद्रा०॥ अहं च त्वं च वै दृष्टं सं युज्या वसनिभ्या
 ॥ आ॥ अष्टी वा विदिवो नूनोः शूरमं सते भद्रा०॥ ससमिद्राः उतं वयं मिंद्रं रुवामुना
 नृतं॥ मुद्रांः असुन्वतो वधो भरिज्योती वि सुन्वतो भद्रा०॥ ४१॥ सपुत्र्यो महानां वेनः क्र
 तुमिष्टनजे॥ यस्य द्वाष्टमनुष्पिता देवेषु धियः आनुजे॥ दिवोमानुन्नोत्सं दृत्सो मष्ट
 षासोः अष्टुयः॥ उक्था ब्रह्मवृशं स्या॥ सविद्रांः अंगिरोभ्यः इंद्रो गाः अष्टुणो दप॥ रु

सं. ष०

४५

षेतदस्य पौंस्यं ॥ सप्रलथाकविदृधः इंद्रो वाकस्य वृक्षणिः ॥ शिवोऽर्कस्य होमं न्यसूत्रा
गं त्ववसे ॥ आदृतुतेऽनुक्रतुस्वाहा वरस्य यज्यवः ॥ श्वात्रमुर्काऽनन्यते इंदो गोत्रस्य शव
ने ॥ इंदो विश्वानि वीर्याकृतानि कर्तानि च ॥ यमुर्काऽध्वरं विदुः ॥ ४२ ॥ यत्प्रांचजन्य
पाविशे दृघोष्ठाऽअसंक्षत ॥ अस्ते एणदूर्हणा विपोऽयोमाने सुसक्षयः ॥ इयमुनेऽनु
ष्टुतिश्च कृषेता निपौंस्या ॥ प्रावंश्चक्रस्य वर्तनिं ॥ अस्य हृद्यो व्योदनऽउरुक्रमिष्टजीवसे
॥ यवं न पृश्नऽआददे ॥ तद्धा नाऽअवस्य वीयुष्माभिर्दक्षपितरः ॥ स्याममुरुत्वं तो वृधं
॥ वलुत्वियो युधाम्नुऽक्रकंभिः श्रनोतुमः ॥ जेषामेदृत्वया युजा ॥ अस्मे रुद्रा मेहनापव
ता सो व नृदस्ये भरहंतौ सुजोषाः ॥ यः शंसते स्तुवते धारिपुजऽइंदुज्येष्ठाऽअस्माऽअ
वंतु देवाः ॥ ४३ ॥ उस्वामंदंतुस्तोमाः कणुष्वरधोऽअद्विवः ॥ अर्वं ब्रह्मदिषो जहि ॥ पुरा

॥ राम ॥

॥ ४० ॥

पूर्णं रं शुधसो नि बाधखमुहां अंसि ॥ नृहत्वा कश्च न प्रति ॥ त्वमीश्वरे सुताना मिंद्रत्वमसु
 तानां ॥ त्वं राजा जनानां ॥ एहि मे हि क्षयौ दिव्या उचोषं वर्षणीनां ॥ ओमे ए एणसि रो रं सी ॥
 संवित्सर्वतं गिरिशं तवं तं सहस्रिणं ॥ विस्तोतृभ्यो रुरे जि य ॥ वयमुत्वादि वा सुते वयं न के ह
 वामहे ॥ अस्माकं काममा एण ॥ ४४ ॥ कौशुस्य वृषभो युवा तु विग्रीवो अनानतः ॥ ब्रह्मा क
 स्तं संपर्यति ॥ कस्यसि स्सर्वं नृणां तु जुषां अवगच्छति ॥ इंदुं क उस्त्रिदा च के ॥ कं तैशुना
 अंसक्षतवत्रं हं सुवीर्या ॥ उक्पे क उस्त्रिदं तं मः ॥ अयं ते मानुषे जने सोमः पूरुषु स्यते
 ॥ तस्ये हि प्रदवापि व ॥ अयं तैश्वर्य एण वंति सुषोमा यु मधि प्रियः ॥ आज्ञा की ये मृदि तं मः
 ॥ तमुद्ययं च से मुहे चारुं मदायुष्ट च ये ॥ एही मिंद्रद्रवापि व ॥ ४५ ॥ यद्विंद्र प्रागप्यं गुह्यं
 ग्वाह्यं से नृभिः ॥ आयाहितं यमाशुभिः ॥ यद्वा प्रसवणे दिवो मादया से खर्ण रे ॥ यद्वा

य

प्रयः

सं. ष०
४६

समुद्रेऽअं धंसः॥ आत्वाग्निर्महासुरुहवो गामिवभोजसे॥ इंदुसोमस्य पीतये॥ आतं इंदु
द्रुम हिमानंहरयोदेवतेमहः॥ रथेवहंतुविभ्रतः॥ इंदुगणेषः उक्तषेसुहांः उग्रः ईश
नृकृत॥ एहिनः सुतं पिब॥ सुतावंतस्त्वावयं संतो हवामहे॥ इदं नो बृहिशुसदे॥ ४६॥
यत्रिदृशश्चतामसीद्रुसाधारणस्त्वं॥ तं तावयं हवामहे॥ इदं ते सोम्यमध्वधुधुनं दिमि
नरः॥ जुषाणः इंदुतलिव॥ विश्वाः अयोविपश्चितोतिरस्यस्तयमागहि॥ अस्मे धेहि
श्रवो बृहत्॥ दातामेषतीनां राजा हिरण्यवीनां॥ मादेवामुचवोरिषत्॥ सुहस्रेष
षतीनामधिष्ठं बृहत्पथु॥ शुक्रं हिरण्यमादे॥ नमो तोदुर्गहस्यमेसुहस्रेण सु
एधंसः॥ श्रवो देवेषकृत॥ ४७॥ तरेभिर्नो विदुः सुमिदं सुवाधः उतये॥ बृहद्रायतः
सुतसोमेऽअध्वरेदुवेभरुं नकारिणं॥ नयंदुध्रावरं तेन स्थिरमुणे मदे सुशि प्रमंधे

राम०

४६

त

सः॥ यः आदृत्ता शशमानाय सुवृते दाता ज रित्रः उक्थ्यं ॥ यः शक्रो मृक्षोऽश्वो यो
वाकी जौ हि रण्ययः ॥ सः पुर्वस्वरे जयस्य पो वति मिंद्रो गव्यस्य वज्रहा ॥ निखातं विद्यः
पुरुसंभृतं वसुदिह पतिदा शुषे ॥ वृज्जी सुशि प्रोहर्मि श्वः इकर दिंद्रः कला यथा वशत ॥
यहा वंथे पुरुषं पुरा विष्णु रत्नं ॥ वयं ततः इंद्र संभर मसि युतं सुव्यं तुरं वचः ॥ ४ ॥
सचा सोमेषु पुरुहूत वज्रिवो मदाय युक्ष सोमपाः ॥ त्वमिद्रि ब्रह्म कृते काम्यं वसुदेष्टः
सुवृते भुवः ॥ वयमेन मिदा सोपी पे मेह वृज्जिणे ॥ तस्माऽउऽअघ संमना सुतं भृश नूनं
षतश्रुते ॥ वकंश्चिदस्य वारुणऽउग्रमथि एव युनेषु भूषति ॥ सेमं नृसोमं जुजुषाण
आगृहीदृ प्रवित्र माधिया ॥ कदु नृ स्या कृत मिंद्र स्यास्ति पौंस्य ॥ केनो नृकं श्रोमं ते नृनशु
श्रुवे जनुषः परि वज्रहा ॥ कदु मही रधृष्टाऽअसुत विषीः कदु वज्रघ्नोऽअस्ततं ॥ इंद्रो

सं. ष०
४-२

विश्वान्वेकुनाटाँऽअहर्दशुतक्रत्वापणीँऽमि॥५२॥ वयंघातेऽअपूर्वेद्वयस्माणि वत्र
हन्॥ पुरुतमासः पुरुदूतवज्रिवोभृतिंनप्रममसि॥ पूर्वश्चिद्वित्तुकि कृमिंनारसो
हवंतः इंद्रोतयः॥ तिरश्चिद्वयः सवुनावसोगहिशविषश्चुधिमेहवं॥ वयंघातेलेऽइदि
द्विप्राऽअपिष्मसि॥ नहिलद्वयः पुरुदूतकश्चनमघवन्नस्तिमडिता॥ त्वनोऽअस्या
अमतेरुतधुधोऽमिशस्तेरवस्यधि॥ त्वनऽउतीतवचित्रयाधियाशिशाश्चिषगातु
वित्॥ सोमऽइदः सुतोऽअस्तुकल्योमाविभातन॥ अपेदेष्टुस्मायतिस्वयंघैषो
अपायति॥५०॥ त्यानुक्षत्रियाँऽअवऽआदिसायाविषामहे॥ सुमृळीकाँअमिष
ये॥ मित्रोनोऽअत्यहृतिवरुणः पर्वद्वयमा॥ आदिसासोयथाविदुः॥ तेषांहिचित्रमु
क्थ्यं१वरुणमस्तिदाशुषे॥ आदिसानामरुक्ते॥ महिवोमहतामवोवरुणमित्रार्य

५६

॥राम॥

४७

मन् ॥ अवांस्यावृणीमहे ॥ जीवानोऽभिधेत्तुनादिस्यासः पुणहयात् ॥ कदंरुहवन
श्रुतः ॥ ५१ ॥ यदः श्रान्ताये सुवतेवरुथुमस्तियच्छदिः ॥ तेनानोऽधिवोवत ॥ अस्तिदे
वोऽअंहो रुवस्तिरलमनागसः ॥ आदिस्याऽअदुतैनसः ॥ मानुसेतुः सिषेदयंमहे वृण
कुनुसरि ॥ इंदुदुदुश्रुतोवृणी ॥ मानोमृचारिणां वृजिनानामविष्यवः ॥ देवोऽअभि
प्रमक्षत ॥ उतत्वामेदिते मस्यहृदे व्युपब्रुवे ॥ सुमृच्छीकामभिष्टये ॥ ५२ ॥ पथिदीनेगमी
रऽआऽउग्रेपुत्रे जिघांसतः ॥ माकिंलोकस्यनोरिषत् ॥ अनेहोनउरुव्रजऽउरु विविप्र
संतवे ॥ रुधितोकार्यजीवसे ॥ येमूर्धनः शितीनामदध्यासः स्वयंशसः ॥ वृतारक्षंते
अदुहः ॥ तेनऽआलोवृकाणामादिस्यासोमुमोचत ॥ सेनंवृद्धमिवादिते ॥ अपोषुण्य
रुयंशरुदिस्याऽअपदुर्मतिः ॥ अस्मदेत्वजमुषी ॥ ५३ ॥ शश्वद्विवः सुदानवऽआ

सं. पं०

४८

दित्याः पुतिभिर्वयं॥ पुरानूनं तु मुज्जहं॥ शश्वेतं हि प्रचेतसः प्रतियं तं विदेनसः॥ देवाः कण्ठ्य
जीवसे॥ तत्सुनो नव्यं सन्य सुः आदित्या यन्मुमोचति॥ बंधादु मिवादि ते॥ नास्माकं मस्तिज
तैरुः आदित्या सोऽतिष्ठदे॥ यूयमस्मभ्यं मत्तता॥ मानो हेति विवस्वतः आदित्याः कुत्रिमा
शरुः॥ पुरानुजुरसो वधीत॥ विषुदेषो व्यं हतिमादित्या सो वि संहितं॥ विष्णु गिरु हता रणः
॥५४॥ इति षष्ठाष्टके चतुर्थोऽध्यायः॥ ५॥ ॐ॥ आत्वारयं यथो तये सुम्नाय वत्तया म
सि॥ तु वि कुर्मि मती षह मिंदू श विष्णु सत्यं ते॥ तु विष्णु म्भुतु वि क्रतो शची वो वि श्वया मते॥ आ
पं प्राथम हितुना॥ यस्य ते महिना मुहः परिज्जायं तमी यतुः॥ हस्ता वज्रं हिरण्ययं॥ वि
श्वानं रस्य वस्य ति मनो तस्य शर्वसः॥ एवै श्व च र्षणी ना मृती हुवे रथानां॥ अभिष्टये सु
दा वृधं स्वमं क्लेषु यं नरः॥ नाना हवंतः पुतये॥ १॥ पुरोमात्रु मन्वी षमृ मिंदू मुग्नं सुर

॥ राम ॥

॥ ४८ ॥

धसं॥ इशं नो विदुस्तं॥ तंतुमिद्राधंसेमुहः इंद्रं वो दामिपीतये॥ यः पूर्वामनु षट्तिमीशे
 कष्टीनां नृतुः॥ नयस्यते शवमानसुरव्यमानं शुभस्यः॥ नकिः शवां सितेनृशतं॥ वोता
 सुस्त्रायुजाशुस्यं सुहृदं॥ जयं मपुसुवज्जिवः॥ तंसायुजेभिरीमुहेतं गाभिर्गिर्वणस्त
 म॥ इद्रमथाविद्राविथुवाजेषुपुरुमायं॥ यस्यते स्वादुसुरव्यं स्वादीप्रणीतिरद्विवः॥ य
 जोवितंतुसाय्यः॥ उरुणस्तुनेतनः उरुक्षयायनस्तुधि॥ उरुणोमंधिजीसैव॥ उरुं
 भ्यः उरुं गावः उरुं रथायुपंथां॥ देववीतिमनामहे॥ उपमाषडाहनः सोमसुहृष्या॥ ति
 षंति स्वादुरातयः॥ क्रुजाविंदोतः आददेहरी क्रुक्षस्यसुनवि॥ आश्वमेधस्ययेहिता॥
 सुरथाः॥ आतिथिग्वेखभीभूरुर्धे॥ आश्वमेधेसुयेशसः॥ अक्षयः॥ आतिथिग्वेदं द्योतेव
 धूमतः॥ सचापूतक्रतोसनं॥ ऐषुवेतुहृष एवसंतर्ज्जेषरुः॥ वी॥ सुभीशुः कशावती॥

७

सं. ष.
४९

नयुष्मेवाजवं धवोनिनित्सुश्रुनमर्त्यः॥ अवयमधिदी धरता॥ ४॥ प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिषं मुं
दहीशयेदं वे॥ धियावोमेधसातयेपुरंध्याविवासति॥ नदं वः ओरतीतां नदं योयुवतीनां॥
पतिवोः अघ्नानां धेनुनामिषु ध्यसि॥ ताः अः स्यसद होहसः सोमं श्राणंति पश्रयः॥
जन्मं देवानां विशस्त्रिष्टारोचनेदिवः॥ अभिप्रगोपंति गिरेंद्रमर्वयथाविदे॥ सुतुंसुस्यस्य
सस्यति॥ आहरयः ससज्जिरेरुषीरधिबहिषि॥ यत्राभिसुनवामहे॥ ५॥ इंदोयुगावः
आशिरंदुदुहेवज्जिष्ठो मधु॥ यत्सीमुपहूरेविदता॥ उद्यदध्रस्यविष्टपंगुहमिंदुश्रुगन्व
हि॥ मध्वः पीत्वा सचेवहित्रिः सप्तसरव्युः पदे॥ अर्वतुपार्चतुप्रियमेधासोः अर्वतु
॥ अर्वतुपुत्रकाः उतपुरं नैषावर्चता॥ अर्वसरातिगर्गिगोधापरिसनिषण्णता॥ पिंग्राप
रिचनिषदुदिंद्राय ब्रह्मोद्यतं॥ आयसतं सेम्यः सुदुघाः अनपस्फुरः॥ अपस्फुरंगमा

रो राम
४९

मत्सोममिंद्रो यपातवे ॥६॥ अपादिंदोऽपपादिनिर्विच्वेदेवाऽअमत्सत ॥ वरुणऽदु
 दिहक्षयत्तमापोऽअभ्यनूषतवत्संसंशिखरीरिव ॥ सुदेवोऽअसिवरुणयस्यतेसुस
 सिंधवः ॥ अनुक्षरंति काकुदं सुस्यं सुषिरमिव ॥ योव्यतीरं फाणयत्सुसुक्ताऽउपदाशु
 षे ॥ तुकोनेतातदिदृषुरुपमायोऽअमुच्यत ॥ अतीदंशक्रऽओहतुऽइंद्रो विश्वाऽअतिदि
 षः ॥ भिनक्तानानऽओदनं पच्यमानं पुरोगिरा ॥ अभ्यकोनकुमारकोधितिष्ठनवंरथं ॥
 सपक्षन्महिषं मृगं पित्रे मात्रे विभुक्रतुं ॥ आतुसुशिप्रदंयतेरथं तिष्ठाहिरण्ययं ॥ अध
 द्युक्षं सवेव हि सुहस्रपादमरुषं स्वस्तिगामनेह सं ॥ तं ध्वेमिथ्या नमस्विनऽउपे सुगज
 मासते ॥ अर्धं विदस्य सुधितं यदेतवऽआवर्तयंति युवने ॥ अनुप्रलस्यो कंसऽप्रि
 यमेधासऽएषां ॥ पूर्वमनुप्रयतिं वक्तुं वद्विषो हितप्रयसऽआशत ॥७॥ योरजा

सि३

सं. ष०

५०

वर्षणां याता रथे भिरग्निगुः॥ विश्वासां तरुता एतं नानां ज्येष्ठो वृत्रहा गुणे॥ इंदुं तं शुभं
पुरुहन्मन्त्रवसेयस्य हिता विधुर्नरि॥ हस्ताय वज्रः प्रति धामिदं शूतो महोदिवे न सूर्यः॥
न किं कर्मणानश्वकारसदा वधं॥ इंदुं न युजैर्विश्वगर्तुमभ्यसमध्वं धृष्ट्योज
सं॥ अथाक्कमुग्रं एतं ना सुसा मुहियस्मिन्नुदीरु रुजयः॥ संधेन वो जायमाने
अनोन बुधा विः क्षामोऽनोन बुः॥ यद्याव इंदुते शतं शतं भूमी रुत ॥ न ताव जि
न्सुहसं सूर्याः अनुन जातमष्टै रंसी॥ ८॥ आप प्राथमहिना वृष्ट्या वृष्टु न विश्वो न
विष्णु शवसा॥ अस्मां अवमघव न गोमति व्रजे वज्रि नृवित्रा भिरुतिभिः॥ न सीमदे
वः आप दिषं दीर्घा यो मर्यः॥ एतं वा विद्यः एतं शा यु योजते हरी इंदो यु योजते॥ तं
वो महो महाय्ये मिंदं दानाय सक्षिणिं॥ योगा धेषु यः आरणे शुह व्योवा जेष सिह वः॥

सुः ५

५०
राम०

उदुषुणीवसोमहेमृशसंभरराधसे॥ उदुषुमुखैर्मघवन्मघतेयुः उदिंदुश्रवेसेमहे॥
 तंनेऽदंद्रः शतयुक्ता निरोनितं पसि॥ मध्येवसिषतु विनृम्योर्वो
 निर्दासंतिश्रयोहयैः॥ १॥ अन्यव्रतममानुषमयज्वानुमदेवयुं॥ अवसस्त्रखादुधुवी
 तपर्वतस्सुघ्रायुदस्युपर्वतः॥ तंनेऽदंद्रासांहलेशविषदावनै॥ ध्यानानांनसंगभायासु
 युर्हिस्संगभायासुयुः॥ सखायुः क्रतुमिच्छतकथारोधामशूरस्य॥ उपेक्षतिभोज
 स्सुरियोऽअहयः॥ भरिभिस्समहः शपिभिर्बुद्धिं षट्पिस्तविष्यसे॥ यदिथमेकमे
 कुमिच्छद्वत्सानपेणददः॥ कर्णगृह्यामघवाशोरदेव्योवत्संनस्त्रिभ्यः आनयत॥
 अजांसुरिर्नधातेवे॥ १॥ तंनोऽअग्नेमहोमिः पाहि विश्वस्याऽअरातेः॥ उतद्विषोम
 र्यस्य॥ नुहिमन्सुः पौरुषेयुः दृशेहिर्वः प्रियजात॥ तमिदं सिक्षयावान्॥ सनो

सं. ष०
५१

विश्वेभिर्द्वेभिरुजौनपाद्द्रशोने॥ इयिंदेहिविश्ववारं॥ नतमग्नेऽअरंतयोमर्तयुवंत
शुयः॥ यत्रायसेदुष्वांसं॥ यत्वंविप्रमेधसातावग्रेहिनोषिधनीय॥ सतवोतीगोषुगंता॥
११॥ त्वंइयिंपुरुवीरमग्नेदुष्पुषेमर्ताय॥ प्रणोनयुवस्योऽअच्छ॥ उरुष्याणोमापराद
ऽअघायतेजातवेदः॥ दुग्ध्युमर्ताय॥ अग्नेमाकिंऐदेवस्येतिमर्देवोयुयोत॥
त्वमाशिषेवसनां॥ सनोवसुऽउपमास्युजौनपान्माहिनस्य॥ सखेवसोजरितभ्यः॥
अच्छानश्रीरुगौचिषगिरोयंतुदर्शतां॥ अछायतासोनमसापुरुवसुंपुरुप्रशस्तम
तये॥ १२॥ अग्निंसुतंसहसोजातवेदसंशनायवार्याणां॥ हितायोभृदमतोमस्यैवा
होतामंद्रतमोविशि॥ अग्निंवोदेवयुज्ययाग्निंप्रयुषध्वरे॥ अग्निंधीषुप्रथममग्नि
मर्वसुग्निंक्षेत्रायसाधसे॥ अग्निरिषांसुरवेददातुनऽईशोयोवार्याणां॥ अग्निं

॥ राम ॥
५१

तो केतनं ये शश्वदी महेव सुसंतत नृपां ॥ अग्निमी कृष्णा वसे गाथा मिश्री रशी विषं ॥ अ
 निंशु ये पुरुमी कुरुश्रुतं नरो ग्निं सुदीत ये छदिः ॥ अग्निं देवो यो तवै नो गणामस्य निंशुं
 यो श्रुदातवे ॥ विश्वा सुविश्वे विते बहव्यो भुवदस्तं र्षाणां ॥ १३ ॥ हविष्कणु ध्वमा गमद
 ध्वर्युर्वेन ते पुनः ॥ विहां अस्मि प्रशासनं ॥ निति गममभ्यं र्षुं सीदो तो मुना वधि ॥ जुषा
 णो अस्मि सुखं ॥ अंतरिच्छंति तं जनै रूदं परो मनीषाया ॥ गृभ्णंति जिह्वा सुसं ॥
 जाम्यतीतये धनुर्वयो धा अरुहद्वनं ॥ दृषदं जिह्वा वधीत ॥ चरनवत्सो रुशे निह
 निरातारं न विंदते ॥ वेति स्तोतव अं व्यं ॥ १४ ॥ उतो न्वस्य यन्महदश्वावघोजनं बहवः ॥ दा
 मारथं सुदृशे ॥ दुहंति सुप्तैका मुपहापं वसजतः ॥ तीर्थे सिंधोरधिखरे ॥ आदशमि
 विवसंतु दं दू कोशं मचु अवीत ॥ खेदया त्रिवृता दिवः ॥ परित्रिधातुरध्वं नृर्णिरे

सं. ष०
५२

तिनवीयसी॥ मध्वा होतारोऽ अंजते॥ सिंचंति नमसावतञ्चो मुचं क्रं परिज्मानं॥ नीचीन
वारुमक्षितं॥ १५॥ अभ्यारमिदद्रयो निषिक्तं पुष्करे मधु॥ अवतस्य विसर्जने॥ गाव
उपावतावतं मुहीयुस्तस्य सुदुदा॥ उभा कर्णा हिरण्यया॥ आसुते सिंचतु श्रियं रोद
स्योरभि श्रियं॥ रसादधीत वृषभं॥ तेजानतस्वमोक्षं संवत्सा सोनमा तृभिः॥ मिथोन
संतजा मिभिः॥ उपस्रक्तेषु वपसंत ५ कण्वते धरुणं दिवि॥ इंद्रोऽ अग्नानमस्त्वः॥ १६॥
अधु क्षत्विष्युषी मिषमर्जं सप्तपदी मुरिः॥ सूर्यस्य सप्त रश्मिभिः॥ सोमस्य मित्रा
वरुणो दिता सूर आदरे॥ तदातुरस्य भेषु जं॥ उत्तोनस्य यत्सुदं दूर्यतस्य निधान्यं
॥ परिचां जिह्मातनत्॥ १७॥ उदीरयामताय ते युं जायामश्विनारयं॥ अंतिषु दूत
वामवः॥ निमिषं श्विजु वीयसा रयेनाया तमश्विना॥ अंति०॥ उपस्रणीत मन्त्रयेहि

॥ राम ॥
॥ ५२ ॥

मेनघर्ममश्विना॥ अंति०॥ कुहंष्ट्रः कुहं नगमथुः कुहंश्वेनेवयेतथुः॥ अंति०॥
यदृद्यकहिं कहिं विच्छुश्रूयातमिमं हवं॥ अंति०॥ १०॥ अश्विनायामदूतमानेदिषंया
म्याप्यं॥ अंति०॥ अवंतमत्रयेगृहं कणुतं युवमश्विना॥ अंति०॥ वरंथेऽअग्निमातयोव
दंतेवत्त्वत्रये॥ अंति०॥ प्रसप्तवधिराशमाधारमृगैरुगायत॥ अंति०॥ इहागतं वषट्
सृष्टं पुतं मऽइमं हवं॥ अंति०॥ ११॥ किमिदं वां पुण्यवज्जरतो रिवश्यते॥ अंति०॥
सुमानं वां सजायं समानो बंधुरश्विना॥ अंति०॥ यो वां रजांश्च श्विनारथो वियातिरोद
सी॥ अंति०॥ आनोगव्येभिरश्वैस्सहस्रैरुपगच्छतं॥ अंति०॥ मानोगव्येभिरश्वैस्सह
स्रेभिरतिरव्यतं॥ अंति०॥ अरुणस्सहस्रऽअभूदकुज्योतिर्भूतावति॥ अंति०॥ अश्वि
ना सुविवाकेशदुक्षं परशुमां देव॥ अंति०॥ अंति०॥ पुरं न धृष्टवाहजकुसया बाधि

॥ सं. ष० ॥

॥ ५३ ॥

॥ ३० ॥
तो विशा ॥ अंति ० ॥ विशो विशो वोऽतिथिं वा जयंतः पुरुषि यं ॥ अग्निं वो दुर्यं वचं स्तु वे
श्रुषस्य मन्मभिः ॥ यं जना सो ह विष्मंतो मित्रं न सर्पि रसुति ॥ प्रशंसंति प्रशंतिभिः ॥ पन्था
संजात वेदसंयो देवता सुद्यता ॥ हव्या न्यै रयद्वि वि ॥ आगन्म वदन्नु हन्तं मं ज्येष्ठ मग्नि मान
वं ॥ यस्य श्रुतर्वा बृहन्ना क्षोऽनी कुः एधते ॥ अमृतं जात वेदसंति रस्तमांसि दृश्यं ॥
घृता हवन्मदी ॥ २१ ॥ सुवाधो यं जनाऽइमेऽग्निं हव्ये भिरी ऋते ॥ जुह्वाना सोयत स्तु च ॥
दयं ते नमसा मतिरग्नेऽधो य्य स्मदा ॥ मंदसुजात सुक्रतो मरुदस्मा तिथे ॥ सातेऽअ
ग्ने शंत मा च निष्ठा भवतु प्रिया ॥ तया वर्धस्व सुष्टुतः ॥ सा युमैर्दुमिनी बृहदुपो पुश्रव
सि श्रवः ॥ दधीत वदन्नु तयै ॥ अश्व मिद्रां रथ प्रांतैष मिद्रं न सत्यति ॥ यस्य श्रवांसि तूर्वा
यु पन्थं पन्थं च कुरुष्यः ॥ २२ ॥ यं ता गो यव नो गिर एव निष्ठदग्नेऽअंगिरः ॥ स पावकः

॥ राम ॥

॥ ५३ ॥

नेरपा

धीहवं॥ यं त्वा जना सुर्द्धते सुबाधो वा जं सातये॥ स बोधि वृत्रतूर्यै॥ अहं हं वानः आर्क्षे
श्रुतर्वणिमदृच्छुति॥ शर्धांसी वस्तुका विनां मुक्षा शीर्षचितुर्णां॥ मां वृत्तारः आशवश्श
विष्णुस्यद्रवित्ववः॥ सुरथा सोऽभिप्रयो वक्षन् वयो नतु ग्यं॥ सुयमि त्वा महे नदि पुरुष
वदे पदित्यंशं॥ नेमा योऽअश्वरातरश्शविष्ठादस्तिमर्त्यः॥ ३३॥ युक्त्वा हि देवदूतमां अ
श्वान् अग्नेरुयीरिव॥ निहोता पूर्वस्सदः॥ उत नो देवदेवां अक्षरा बोचो विदुष्टरः॥ अहि
श्रुवा र्याक्तधि॥ तं ह्ययद्य विष्णुसहस्रस्मन् बाहुत॥ श्रुता वा यज्ञियो भुवः॥ अयमग्निस्स
हस्त्रिणो वा जस्य श्रुति न स्पतिः॥ मूर्धा कुवीर्यीणां॥ तं नेमिस्तम बो यथानमस्व सहति
भिः॥ नेदी यो यज्ञमंगिरः॥ २४॥ तस्मै नूनमभिद्य वेवाचा विरूपनित्यया॥ वृषे चोदस्व सु
ष्टुतिं॥ कमुष्विदस्य सेनया कवक्षसः॥ पणिंगोषुस्त एमहे॥ मानो देवानां विश ५५

सं. ष.

५४

स्वातीरिवोस्त्राः॥ रुशंनहासुरघ्नाः॥ मानस्समस्यदूद्वारं॥ परिद्वेषसोऽअंहतिः॥ ऊ
र्मिर्ननावमावधीत्॥ नमस्तेऽअग्नः॥ अजसे गणंति देवकृषयः॥ अमैरमित्रमर्दय
॥२५॥ कुवित्सुनोगविष्टयेनेसंवेषिषोरपि॥ उरुकदुरुणस्कृधि॥ मानोऽअस्मिन्महा
धुने परवर्गभारिभयथा॥ संवर्गं संरयिंजय॥ अन्यमस्मद्वियाऽइयमग्ने सिषक्तुदुः
ना॥ वधेनोऽअमवच्छ्रवः॥ यस्यानुषन्नमस्विनश्शमीमदुर्मखस्यवा॥ तं घेदग्निर्ह
धावति॥ परस्याऽअधिसंवतोवर्णं॥ अभ्यातर॥ यत्राहमस्मिताऽअव॥ विस्माहितेषु
एवयमग्ने पितुर्यथावसः॥ अधाते सुममीमहे॥२६॥ इमंनुमायिनंदुवऽइंदुमीश
नुमोजसा॥ मरुत्वंतंनवजसै॥ अयमिंद्रो मरुत्सखाविवृत्रस्यामिनच्छिरः॥ वज्रै
णशतपर्वणा॥ वावृधानो मरुत्सु खंदोविवृत्रमैरयत्॥ सृजन्तमुद्रियाऽअपः॥

स्मि

राम

५४

अयं ह्येनवाः इदं स्वर्गं रुतं ताजितं ॥ इंद्रेण सोमपीतये ॥ मूर्त्वे रूतमजीविणामो जंस्वतं
 विरिञ्चिनं ॥ इंद्रेणाभिर्हवामहे ॥ इंद्रेण लेवमन्मना मरुत्वं तं हवामहे ॥ अस्य सोमस्य पीतये
 ॥ २० ॥ मरुत्वोऽइंद्रमादुः पिब्या सोमं शतक्रतो ॥ अस्मिन् यज्ञे पुरुषतः ॥ तुभ्ये दिंद्रमरु
 त्वं ते सुता सोमो सोमोऽदिवः ॥ हृदा हयंतः उक्चिनः ॥ पिबे दिंद्रमरुत्वं खासुतं सोमं दिवि
 ष्विषु ॥ वज्रं शिशानुञ्जसा ॥ उत्तिष्ठन्नो जंसा सह पीत्वा शिप्रेऽअवेपयः ॥ सोममिंद्र
 वुम्भुतं ॥ अनुत्वा ऐदं सीऽउमे क्रक्षमाणमरुपेतां ॥ इंद्रयदस्युहा भवः ॥ वाचमष्टाय
 दीमुहं न वसक्ति मृतस्य शं ॥ इंद्राय रितुर्वममे ॥ २१ ॥ जज्ञानो नु शतक्रतुर्विष्टं हिति मा
 तरं ॥ केऽउग्राः के ह्यष्टिदरे ॥ आदीश्वस्य ब्रवीदौर्णवा भमहीशुवं ॥ ते पुत्रसंतु निष्टु
 रः ॥ समित्तान् च ब्रूहा श्विदुत्वेऽअणैः इव खेदया ॥ प्रवृद्धो ह्यस्युहा भवतः ॥ एकया प्रति

सं. ४०
५५ रि

धाषिवत्सा कंसरासि त्रिंशतं॥ इंदुस्तोमस्य कायुका॥ अभिगंधर्वमंतणदबुधेषुरजस्वा
॥ इंदो ब्रह्मभ्युः इह धे॥ २९ ॥ निरी विध्यद्विभ्युः आधार्यसकमोदनं॥ इंदो बृंदं स्वाततं॥
शतत्रधुः इषुस्तव सहस्रपर्णः एकः इत॥ यमिंदुवकुषेयुजं॥ तेनस्तोतुः अभिर
नभ्यो नारिभ्योः अत्रवे॥ सद्योजातः संभुष्ठिर॥ एता न्योत्तानिते कृतावर्षिष्ठा त्रिपरी
णसा॥ हृदा वीरुधारयः॥ विश्वेना विष्णुरभरदुरुक्रमस्वे पितः॥ शतं महिषान्क्षीरया
कमोदनं वरुहमिंदुः एसुषं॥ तुविक्षंते सुकृतं सुमयंधनुस्साधुर्वंदो हिरण्ययः॥
उभाते ब्राह्मणया सुसंस्कृतः भद्रये विदुद्वधा॥ ३० ॥ पुणेठशंनोः अंधसुः इंदुसह
स्रमाभर॥ शतानंशूरगोनां॥ आनोभरुव्यं जंनंगामश्वं नभ्यं जनं॥ सचामुना हिरण्य
या॥ पुतनः कर्णशोभना पुरुणिधसुवाभर॥ तं हि प्रष्टुष्वेव सो॥ नकीदधीक

॥ राम ॥
॥ ५५ ॥

त्वामेश्वरपुण्येते॥

इंद्रतेन सुषान सुदाः ३३॥ नान्यस्त्वस्मै रवा घतः ॥ न कीमिंदो निकर्तवेन शक्रः ॥ परिशक्त
वे ॥ विश्वं शृणोति पश्यति ॥ ३२॥ समुत्कं मस्यानि मदे व्योनि चिकीषते ॥ पुरा निदश्चिकी
षते ॥ क्रतुः सुसूयं मुदरं तुरस्या स्ति विधुतः ॥ वृत्रघ्नस्यो मुपात्रः ॥ त्वेव संनि संगता विश्वा
व सोमसौ भगा ॥ सुदा त्वपरिहृता ॥ त्वामिदं वयुर्ममुकामो गव्युर्हिरण्ययुः ॥ तवे दिं द्या
हमा शसा हस्ते दात्रं च नाददे ॥ दिनस्य वाम घवन्त्संभृतस्य वापू र्ध्वं यवस्य काशिना ॥
३२॥ अयं कुरु रगं भीतो विश्वजिदुद्रिदित्सोमः ॥ सवि विप्रः काव्येन ॥ अभ्युर्णोति
यन्नुगं भिक्षुविश्वं यत्तुरं ॥ प्रेमं धः ॥ त्वे निः श्रोणो भूतः ॥ त्वंसोमत नू कद्रो देषोभ्यो
न्युक्तेभ्यः ॥ उरुयंता सिवरूयं ॥ त्वं वितीत वदक्षे दिवः ॥ आद्यि व्याः सजीषि न ॥ या
वीरघस्य चिद्वेषः ॥ अर्थिनो यंति चेदर्थं गच्छानिदुदुषोरुति ॥ ववृज्युस्तप्यतः ॥ कामं

सं. ष०

५६

३३ ॥ विदधस्युर्व्यनुष्टमुदीमतायुमीरयत् ॥ प्रेमायुसादीदतीर्णं ॥ सुशेवौनोमळयाकु
रदप्रक्रतुरवातः ॥ भवानस्सोमशं हृदे ॥ मानस्सोमसंवीविजोमाविबीभिषयाएजन्
॥ मानोहारिषिषावधीः ॥ अवयत्सेसुधस्त्रेदेवानांदुर्मतीरीक्षे ॥ राजन्पृष्टिषस्से
धुमीदुः अपुस्त्रिधस्सेध ॥ ३४ ॥ नृस्यं ब्रह्माकरंमर्दितारंशतक्रतो ॥ त्वंनः दृष्टम
ळय ॥ योनृशश्वत्सुरविथामंध्रोजसातये ॥ सत्वंनः दृष्टमळय ॥ किमंगरध्रवो
दनस्सुन्वानस्यावितेदसि ॥ कुविस्त्रिदृष्टशकः ॥ दृष्टमळयोरथमवपुश्चात्रित्संतम
द्रिवः ॥ पुरस्तादेनंमेकुधि ॥ हंतोनुकिमाससेप्रथुमंनोरथंरुधि ॥ उपमंवाजुयुप्रवः
॥ ३५ ॥ अवांनोवाजुयुंरथंमुकारंतेकिमित्यरि ॥ अस्मान्सुजिग्युषस्कधि ॥ दृष्टम
द्यस्वपूरसिभुद्रातः एतिनिष्कृतं ॥ द्रुयंधीर्श्रुत्वियावती ॥ मासीमवयः आभागुर्वी

॥ राम ॥

॥ ५६ ॥

का षाद्वितं धनं ॥ अयारुक्ताः अरुत्तयः ॥ तुरीयं नाम युक्षियं युद्धाकरस्तदुश्मसि ॥ आ
 दित्यतिर्नः ३७ हसे ॥ अवीरधरोऽमृताः अमंदीदेकयूदेवाः उतयाश्चरेवी ॥ तस्मा
 ५ उरधः कणुतप्रशस्तं प्रातर्मक्षधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३६ ॥ अनुवाकः ५ आतू
 नः इंदुक्षमं तं वित्रंग्माभं संग्रभाय ॥ महाहस्तीदक्षिणेन ॥ विप्राहित्वा तु विकुर्मिं तु
 विदे संतुवीमघं ॥ तुविमात्रमवोभिः ॥ नदित्वाश्चरेवानमर्त्तासोदित्संतं ॥ भीमं नगां न
 रयंतं ॥ एतो विदंस्तवा मेशं नुवं सर्वस्व एजं ॥ नरधसामर्थिषन्नः ॥ प्रस्तोषदुपगासि
 षष्ठवत्सामंगीयमानं ॥ अभिरधसानुगुरत् ॥ ३७ ॥ आनोभरुदक्षिणेनाभिसुव्येन
 प्रमेश ॥ इंदुमानोवसो निर्भाक ॥ उपक्रमस्वामरधृषता धंसो जनानां ॥ अराश्चर
 रसुवेदः ॥ इंदुयः उनुतेऽसिवाजो विप्रेभिस्सनिवः ॥ अस्माभिस्तु तं सनुहि ॥ स

सं. ष०
५७

द्योनुव स्तेवाजाऽऽस्मभ्यंविश्वश्रंदाः॥ वशैश्चमक्षजंरंते॥ ३८॥ इति षष्ठाष्टके पं
चमोऽध्यायः॥ ५७॥ ॐ ३८॥ आपद्रवपरावतोर्विश्ववज्रहन्॥ मध्वःप्रतिप्रमर्मणि॥ त
तीत्रासोमासुऽआगंहिसुतासोमादयि सवः॥ पिबोदधुग्यथो विषे॥ इषामंदस्वादुते
रंवणममन्यवे॥ भुवन्तऽदंद्गं हृदे॥ आत्तश्चत्रवागंहिसुश्चक्कानि च हृदयसे॥ उपमे रं च
नेदिवः॥ तुभ्या यमद्रिभिस्सुतो गोभिः श्रीतो मदायुक्॥ प्रसोमऽदंद् हृदयते॥ १॥ दंद्
श्रुधिसुमेहवमस्मे सुतसु गोमतः॥ विपीतिं तृप्तिमेश्रुहि॥ यऽदंद् च मुसे चासोमश्च मू
षुते सुतः॥ पिबेदस्य त्वमी शिवे॥ योऽअप्सु चंद्रमाऽइव सोमश्च मूषु ददं शे॥ पिबे०॥
यंतैश्चैनः पदाभरति रो रजां स्पष्टं॥ पिबे०॥ २॥ देवानामिदं वो मुहत्तदा वृणीमहे
वयं॥ वृषामस्मभ्यं मृतये॥ तेन संतु युजस्स दाव हृणीमिन्नोऽअर्यमा॥ वृधा सश्च

राम
५७

प्रचेतसः॥ अतिनोविष्मिता पुरुनौभिर्योनयर्षयः॥ यूयमृतस्य रथः॥ वामनोऽस्व
 र्यमनूवामंवरुणशंस्य॥ वामं द्यावृणीमहे॥ वामस्य हि प्रचेतसः ईशाना सोरिशादसः॥
 नेमादित्याऽअद्यस्य यत्॥ ३॥ वयमिदं सुदानवः क्षियं तोयांतोऽध्वना॥ देवा वृधा
 यद्महे॥ अधिनऽदं द्रेष्ठां विष्णो मजासानां॥ इतामरुतोऽश्विना॥ प्रभातृ त्वं सुरा
 नूबोधद्वितासमान्या॥ मातुर्गमैमरहे॥ यूयं हि ष्ठा सुदानवः दं द्रे ज्येष्ठाऽअभिघवः॥
 अधो विदुः उत ब्रुव॥ ४॥ प्रेषं वोऽअतिथिंस्तुषे मित्रमिव प्रियं॥ अग्निं रथं न वेद्यं॥ कुवि
 मि वृ प्रचेतसं यं देवा सोऽअध्वहिता॥ निमर्त्येष्वा दधुः॥ त्वं यं विष्वदाशुषो नृः पाहि ऋणु
 धीगिरः॥ रक्षातोकमुत तमना॥ कया तेऽअग्नेऽअगिरः ऊर्जो निपादुपस्कृतिं॥ वरं यदे
 वमन्यवे॥ दशैमकस्य मनसा यज्ञस्य सह सोयहो॥ कदुवोचः इदं नमः॥ ५॥ अधो

सं. ष०

५८

तंहिनस्करोविष्वाऽअस्मभ्यं सुक्षुतीः॥ वाजं द्रविणसो गिरः॥ कस्य नूनं परीण सो धियो
जिन्वसिदं पते॥ गोषां ता य स्यते गिरः॥ तं मर्जयंत सुक्रतुं पुरो यावानि माजिषु॥ खेषु क्ष
येषु वा जिनं॥ क्षेति क्षे मे मि स्सा धु मिर्न किर्यं घंति हति यः॥ अग्ने सुवीरऽएध ते द आ मे
हवं ना सुत्या श्विना गच्छ तं युवं॥ मध्वस्सो म स्य पीतये॥ इमं मे स्तोमं म श्विने मं मे श्र पुतं द
वं॥ मध्वः०॥ अयं वां क सौऽअश्विना हवते वाजिनी वस्॥ मध्वस्सो०॥ १॥ गच्छ तं दा शुषो
गृह मि स्सा स्त वतोऽअश्विना॥ मध्वस्सो०॥ युं जा यां रा स भं रथे वीरुं गे वृष ण्व वस्॥ म०॥
त्रि वं धुरे ण त्रि वृ ता रणे ना या त म श्विना॥ म०॥ नू मे गि री ना स सा श्विना प्रा व तं यु वं॥ म
ध्वस्सो०॥ ८॥ उभा हि दृ स्त्रा मि ष जा म यो भु वो भा द क्ष स्त्र व च सो व भु व थुः॥ ता वां वि श्व
को ह व ते त न् कृ ये मा नो वि र्यो षं स रणा मु मा च तं॥ कथा नूनं वां वि म नाऽउ य स्त व क्ष वं धि
* शृ णु तं जे रितु हं वं ह षे स्त्रा सु व तो न रा॥ मध्वः०॥ वृ दि यं ते म री ष्यु वि प्र ण य स्तु व ते न रा म०॥ १५

राम

५८

म०॥ १५

यंददधुर्वस्यः इष्टये ॥ तावां ० ॥ युवंहिष्मायु रुभुजेममेधतुं विष्मा येददधुर्वस्यः इष्टये ॥ ता
 वां ० ॥ उतस्यंवीरंधनसामृजोषिणंदरे चित्संतमवसेहवामहे ॥ यस्य स्वादिष्ठा सुमतिः ॥ पितुर्य
 यामानो ० ॥ सुतेन देवस्स विताशमायतः ॥ शतस्य श्रंगमुर्विषा विषप्रथे ॥ शतं सासाह महि वि
 स्य तन्यतोमानो ० ॥ १ ॥ धुम्नीवांस्तोमोऽश्विना क्रि विर्नसेकः ॥ आगतं ॥ मध्वस्सुतस्य सदि
 विप्रियो नरपातंगौरविवेरिणो ॥ पिवतं घर्ममधुमंतमश्विनावर्हिस्सा दतं नर ॥ तामंद
 सानामनुषोदुणेणऽआनिपातं वेदसावयः ॥ आवां विश्वामि रूतिभिः ॥ प्रियमेधाऽअदृषत
 ॥ तावर्त्ति यतिमुपवृक्तवर्हिषो ज्ञेयं यज्ञं दिविष्टिषु ॥ पिवतं सोमं मधुमंतमश्विनावर्हिस्सा
 दतं सुमत ॥ तावा वधानाऽउपसुष्टुतिं दिवोगंतंगौरविवेरिणं ॥ आनूनं यातमश्विना श्वे
 मिः ॥ शुषितसुभिः ॥ दस्त्राहिरण्यवर्त्तनी शुभस्य तीपातं सोममता वधा ॥ वयं हि वां हवाम

सं. ४०
५०

हे विपुन्यवो विप्रो सो वा ज सातये ॥ ता वल्गा दृष्ट्वा पुंरुदं स साधिया श्विनाश्रु स्मार्ग तं ॥ १० ॥ तं वो
दृष्ट्वा मती षहं वसो मे दानमं धंसः ॥ अभिवृत्सं न स्वसरेषु धेनवः इंद्रं गमिर्न वामहे ॥ द्रुक्षं सु
दानुं त विषीमि एव तं गिरिं नयु रूभोजं सं ॥ क्षुमं तं वा जं शतिर्नं सहस्त्रिणं मुक्षु गो मे तमीम
हे ॥ नत्वा बृहंतोः अद्रयो वरं तं इंद्रवीर्यवः ॥ यदित्सं सिस्तु वृते मावते वसुन किष्ट दामिनाति
ते ॥ यो द्वा सुक्रत्वा शर्वसो तदं सना विश्वा जाता मिमुज्जना ॥ आत्वा यमर्कः कृतये ववर्तति यं
गोतमाः अजीजनन ॥ प्रहिरि रिक्षः ३० जं सादिवोः अंतैभ्यस्परि ॥ नत्वा विष्वा चरजः इंद्रया
यि वमनु स्वधां ववक्षिय ॥ न किं परिष्टिर्मघवन्मुघस्यते यद्वाश्रु ये दशस्यसि ॥ अस्माकं वो
धुवथस्य वोदितामं हिष्ठो वा ज सातये ॥ ११ ॥ बृहदिंद्राय गा यतु मरुतो ववृहंतं मं ॥ येन
ज्योतिरज नयन्त तावधो देवं देवा य जा गृवि ॥ अपा धमद मिश स्तीरश स्ति हाथे द्रोक्षु म्या

राम
५९

भवतः॥ देवास्तं इंद्रसुखाय ये मिरे बृहद्भानो मरुद्गणः॥ प्रवृद्धा य बृहते मरुतो ब्रह्मा च
 तः॥ वृत्रह नति वृत्रहा शतक्रतुर्वर्जं ण शतपर्वणाः॥ अभिप्रभर धृषता धृषन्मनः प्र
 वश्रितेः असद्वृहते॥ अर्षत्वा पोजवसो विमातरो ह नो वृत्रं जया स्वः॥ यज्जायथा अ
 पूर्य मघं वन्द्य बृहसा यः॥ तस्यै धि वीम प्रथय सुतर्भाः उत घां॥ ततै युतोः अजायत त
 दृक् उत ह स्कृतिः॥ तद्विश्वं मभिभूरसि यज्जातं यजुजं त्वं॥ आ मा सु पु क्त मै रयः आ स
 र्ये रो ह यो दि वि॥ धुर्मन साम नत यता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वण से बृहते॥ १२॥ आ नो विश्वा
 सुहवः इंद्रं सुम सुभूषतु॥ उयु ब्रह्माणि सवना नि वृत्रहा परमुज्याः सचीषमः॥ तं द्यु
 ता प्रथमो राध सामस्य सि सुत्य इंद्रा नु कृतः॥ तुवि क्मस्य युज्या वृणी महे पुत्रस्य न
 वसो महाः॥ ब्रह्मातः इंद्र गिर्वणः क्रियंतेः अनति दुता॥ इमा जुष स्व हयं श्व योज

सं. ७०

६०

रत्न

नेंद्रयातेऽअमंमहि॥ लंहिसुखो मंघवृत्तनानतो वृत्राभूरिन्युजसे॥ सत्वं शविषवज्रहस्त
दाशुषेवंचिरयिमाकृधि॥ लमिंद्रयशःअशुजीषाशवसस्यते॥ लंवृत्राणिहंस्यप्रती
न्येकऽइदनुनाचर्षणीधृता॥ तसुखान्नमसुप्रवेतसंगधोभागमिवेमहे॥ मुहीव
कृत्तिशरुणातऽइद्रप्रतेसुम्मानोऽअप्रवन्॥ १३॥ कुन्याऽवारवायती सोममपिस्तु
ताविदत्॥ असुंभरस्यब्रवीदिंद्रायसुनवैलाशकायसुनवैलाशकायसुनवैला॥ अ
सौयऽएषिवीरुकोगृहं गृहं विनाकशत्॥ इमंजंभसुतंयिबधानावंतंकरुंभिणमपूषव
तमुक्किर्न॥ आचुनखाचिकित्सा मोधिचुनखानेमसि॥ शनैरिवशनकैरिवेद्रायेंशेपरि
स्त्रव॥ कुविच्छककुवित्कविन्नोवस्यसुस्करत्॥ कुविसत्तिट्टिषोयतीरिंद्रेणसंगमाम
है॥ इमानित्रीणिविष्टयानानीद्विगेहय॥ शिरस्तस्योर्वणमादिदंमऽउपोदरे॥

राम०

६०

य
 असौ वृथानः उर्वरदिमातृन्वं १ मम ॥ अयोततस्योच्छिरस्सर्वातारो मृशकृधि ॥ खेयस्य
 खेनसः खेयुगस्य शतकृतो ॥ अपालामिंदुत्रिष्युत्यकृणोस्सूर्यत्वचं ॥ १४ ॥ पांतमावो
 अंधसः इंदुमभिप्रगायत ॥ विश्वासाहं शतकृतं महिषं वर्षणां ॥ पुरुहंतं पुरुष्टंतं गा
 यान्यं १ सनश्रुतं ॥ इंदु इति ब्रवीत न ॥ इंदु इन्द्रो महानां दाता वाजानां नृतुः ॥ महोऽभि
 स्वाय मत्त ॥ अपादुशिप्रंधसस्सुदक्षस्य प्रहोविणः ॥ इंदोरिंदो यवाशिरः ॥ तस्मभिप्रा
 नृते इंदु सोमस्य पीतये ॥ तदिदं सुवर्धनं ॥ १५ ॥ अस्य पीत्वा मदानां देवो देवस्यो जसा ॥ वि
 श्वाभिभुवना भुवत् ॥ समुवस्सत्रासाहं विश्वा सुगीषयितं ॥ आन्वावयस्सूतये ॥ युधं
 संतमनुवाणिं सोमपा मनपश्रुतं ॥ नरमवायकृतं ॥ शिक्षाणः इंदुरायः आपुरुवि
 द्वाः सन्धीषम ॥ अवानु ५ पार्येधने ॥ अतश्चिदिंदुणः उपायाहि शतवाजया ॥ इषा

सं.ष०

६१

सहस्रं वाजया ॥ १६ ॥ अयो मुधी वतो धियोर्वद्विः शक्रगोदरे ॥ जयेम पृथुसुवज्जिवः ॥ वयं
मुखा शतक्रतो गावो नयवसेष्वा ॥ उक्तेषु रणायामसि ॥ विश्वा हि मर्त्यं तु ना नुक्ता मा शत
क्रामा शतक्रतो ॥ अगन्म वज्रिन्नाशसः ॥ त्वे सुपुत्रशवसो वृत्रन्कामकातयः ॥ न त्वामि
द्वारि तिष्यते ॥ स नो वधुन्स निषया संघोरया द्रवित्वा ॥ धिया विद्रिषुरंध्या ॥ १७ ॥ य
स्ते नूनं शतक्रतुविद्रं कुमिति मोमदः ॥ ते नूनं मदे मदे ॥ यस्ते वित्रश्च वस्तमो य इद्रवृ
हन्तमः ॥ यः ३ जो दात मोमदः ॥ विद्या हि यस्ते अदिवस्त्वादन्तस्स सप्तमयाः ॥ विश्वा
मुदस्म कृषिषु ॥ इंद्राय मद्रुने सुतं परिष्यो भंतु नो गिरः ॥ अर्कं मर्वंतु कारवः ॥ यस्मिन्
विष्वा अधि श्रियोरणं तिस्रसं सरः ॥ इंद्रं सुते हवामहे ॥ १८ ॥ त्रिकं दुकेषु वेतनं
देवा सो यज्ञमलत ॥ तमिद्रं धंतु नो गिरः ॥ आत्वा विशं सिंदवस्स मुद्रमिव सिंधवः ॥

एम

६१

न त्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ विव्यकं महि ना हं ष भृशं सोमस्य जागृवे ॥ यः इंद्रजठरेषु ते ॥ अ
रंतः इंद्रकुक्षये सोमो भवतु वत्र हन ॥ अरुं धामभ्युद्वः ॥ अरुमश्वाय गायति श्रुतक
क्षोः अरुंगवे ॥ अरुमिंद्रस्य धाम्ने ॥ अरुं हिष्मा सुतेषु णास्तो मे विंद भूषसि ॥ अरंते
शक्रदावने ॥ १८ ॥ पु एका त्रा विदद्वि वस्त्रानं शंतनो गिरः ॥ अरुंगमामते वयं ॥ एवाह
सि वीर्युरे वाभूरुः उत स्थिरः ॥ एवाते शध्यं मनः ॥ एवा एति स्तुवी मघ विश्वेभिर्धायि धा
तृभिः ॥ अधो विदिंद्रमे सवा ॥ मोषु ब्रह्मे वतं द्युर्भुवो वा जानां पते ॥ मत्स्वा सुतस्य गो
मतः ॥ मानः इंद्राभ्या उरिशस्त्रोः अकुषाय मनः ॥ त्वायुजावने मततः ॥ त्वये दिंद्यु
जा वयं प्रति ब्रुवी महिस्पृधः ॥ त्वमस्माकं तव स्मसि ॥ त्वामिद्वि त्वा यवो नूनो नुवतुश्च
एन ॥ सखायः इंद्रकारवः ॥ २० ॥ उद्वेदभिः श्रुता मघं वृषभं नर्यापि सं ॥ अस्तार मे वि

सं. प०

६२

सूर्य॥ नवयोनेतिं पुरे विभेदं वा द्वाज सा॥ अहिं च वृत्रहा वधीत्॥ सनुः इंदुश्चिवाव सखा
श्रीवदो मयवमत्॥ उरुधारेव दोहते॥ यदुच्यते वृत्रहन्नुदगोऽभि सूर्य॥ सर्वे त
दिंदुतेव शै॥ यदा प्रवृद्धस्य तेन मण्डितं मन्यसे॥ उतो ते सत्यमिच्छेत्॥ २१॥ ये सोमा
सः परावतियेऽर्वावति सुचिरे॥ सर्वास्तोऽइंदुगच्छसि॥ तमिदं वा जयामसि महे वृत्रा
युहंतवे॥ सवषा वृषभो भुवत्॥ इंदुस्सहामने कृतः॥ अजिष्ठस्समदेहितः॥ कर्माश्रितो
की स सोम्यः॥ गिरावज्जोन संभृतस्स बल्लोऽनपश्यतः॥ वृक्षः सुधौऽअस्तितः॥ इ
गे विन्नस्सुगं कंधिगणानः इंदुगिर्वर्णः॥ खं वमघवुन वरः॥ २२॥ यस्य ते नृचिरादि
शुनमिनंति सुरज्यं॥ न देवो न धिगुर्जनः॥ अधातेऽअप्रतिष्कृतं देवीशुष्कं सपर्यतः॥
उमे सुशिप्ररोद सा॥ तमेतदधारयः॥ कृष्णसुरेहिणीषुव॥ परुषीषुरुशययः॥

राम

६२

वियरहेरधंविषोविश्वेदेवासोऽअक्रसुः॥ विदन्मृगस्यतांऽअमः॥ आदुमेनिवुरोमु
 वदन्नहादिष्टयोस्व॥ अजातशत्रुरस्ततः॥ २३॥ श्रुतं वो वृहन्तं मं प्रशुधं च र्षणीनां॥
 आशुषे राधसेहेम॥ अयाधिया च गव्या पुरुणा मृग्यु र्षुत॥ यत्सोमे सोमऽआम
 वः॥ वोधिन्मनाऽइदस्तनो वृत्रहाभर्षा सुतिः॥ शृणोतु शक्रऽआशिषं॥ कया तन उ
 साभिप्रमंदसे वृषन्॥ कया स्तोतुभ्यऽआभर॥ कस्य वृषा सुते स चा नियुत्तान् वृषभोर
 णत्॥ वृत्रहा सोमपीतये॥ २४॥ अभीषु णस्त्वं रयिं मंदसानस्स हस्त्रिणं॥ प्रयता वो
 धिदाशुषे॥ पत्नी वंतस्सुताऽइमऽउशंतो यंति वीतये॥ अयां जग्मिर्निचुं पुणः॥ इष्टा
 होत्राऽअसृक्षते दं वृधा सोऽअध्वरे॥ अच्छा वभ्रयमोजसा॥ इह त्यास धमा या ह
 हिरण्यकेश्या॥ वो ऋमभिप्रयोहितं॥ तुभ्यं सोमा स्सुताऽइमे स्त्रीणं वेहि विभा

ने २
 -

सं. प.
६३

वसो॥ स्तोत्रभ्यः इन्द्रमावह ॥ २५ ॥ आतेदक्षं विरौचना दधत्वा विहायुषे ॥ स्तोत्रभ्यः
इन्द्रमवत ॥ आतेदधामोदियमुक्थ विश्वा शतक्रतो ॥ स्तोत्रभ्यः इन्द्रं मे य ॥ भद्रं म
इन्द्रं आभरेषमूर्जं शतक्रतो ॥ यद्विन्द्रं मन्त्रमासिनः ॥ सन्नो विश्वाम्नाभरसुविता नि
शतक्रतो ॥ यद्विन्द्रं ॥ त्वामिदं ब्रह्म नमसुतावंतो हवामहे ॥ यद्विन्द्रं ॥ २६ ॥ उपनो
हरिभिस्सुतं याहि मदानां पते ॥ उपनो हरिभिस्सुतं ॥ दितो यो ब्रह्म नमो विदः इन्द्रं
इन्द्रं शतक्रतुः ॥ उप ॥ त्वं हि ब्रह्म नो षां पाता सोमो नामसि ॥ उप ॥ इन्द्रं इन्द्रं इन्द्रं
तुनः सभुक्षणं मन्त्रं यि ॥ वाजीदं दत्तु वाजिनं ॥ अनुवाकः ॥ गौर्धयति मरुतां
प्रवस्युर्मातामघोनां ॥ युक्ता वदन्ती रथानां ॥ यस्या देवाः उपस्ये ब्रता विश्वे धारयन्ते
॥ स्रयामि सा दशोकं ॥ तत्सुनो विश्वेऽअर्यः आसदं गणं तिकारवः ॥ मरुतस्सो

॥ २७ ॥

राम

६३

मपीतये॥ अस्ति सोमोऽयं सुतः पिबं त्यस्य मरुतः॥ उत खराजोऽश्विना॥ पिबंति मि
त्रोऽर्यमातना पूतस्य वरुणः॥ त्रिषधस्तस्य जावतः॥ उतो न्वस्य जोषमांऽइंद्रस्तुत
स्य गोमतः॥ प्रातर्होतैव मत्सति॥ २८॥ कर्द्विषंतस्य सिरः आपः इव सिधः॥
अर्षंति पूतर्क्षसः॥ कर्द्वोऽयमहानो देवानामवो वृणो॥ तमना वदुस्सर्ववर्षां॥ आ
ये विश्वा पार्थिवा निपप्रयन्तरे च नादिवः॥ मरुतस्तोमपीतये॥ स्यान्नुषूदं ते क्षसो दि
वो वो मरुतो दुवे॥ अस्य सोमस्य पीतये॥ स्यान्नुये विरोदसीतस्तमुर्मरुतो दुवे॥ अस्य०
॥ स्यंनु मारुतंगणं गिरिष्ठां वृषणं दुवे॥ अस्य०॥ २९॥ आत्वा गिरैरथारिवास्तु
तेषु गिर्वणः॥ अमित्रा समनूषतैंद्रवत्स न मातरः॥ आत्वा शुक्राऽअनुच्यवुस्तु
तासऽइंद्रगिर्वणः॥ पिबान्तरां धसऽइंद्र विश्वा सुते हितं॥ पिवा सोमं मदाय क

सं. ७०
६४

मिंद्रं श्येनाभृतं सुतं ॥ तं हि शश्वतीनां यती राजा विशमसि ॥ श्रुधीहवति रश्म्याः इंदुय
स्त्वा सपर्यति ॥ सुवीर्यस्य गोमतो रायस्य धिर्महां असि ॥ इंदुयस्तेन वीर्यमसी गिरं
मंशमजीजनत् ॥ चिकित्ति नमसंधियं प्रत्वा मृतस्य पिष्युषी ॥ ३० ॥ तमुष्टवामयंगि
रः इंदुमुक्छनिवा वधुः ॥ पुरुषयस्य पौंस्या सिषासंतो वनामहे ॥ एतो निद्रं स्तवान
शुद्धं शुद्धेन साम्ना ॥ शुद्धैरुक्तेर्विद्धांसं शुद्धः आशीर्वा नममत् ॥ इंद्रं शुद्धो नः आ
गहि शुद्धः शुद्धमिरूतिभिः ॥ शुद्धोरयि निधोरय शुद्धो मे म हि सोम्यः ॥ इंद्रं शुद्धो हि नो
रयि शुद्धोरत्नानि दासुषे ॥ शुद्धो वज्राणि जिघ्रसे शुद्धो वाजं सिषाससि ॥ ३१ ॥ अ
स्माः उषासः आतिरंतयामे मिंद्रं यनक्तमम्या सुवाचः ॥ अस्माः आयो मातरं स्त
प्ततं सुनृभ्यं यं यं सिंधवस्सुपायः ॥ आतिविद्वा विद्युरेणा विदस्त्रा त्रिस्तप्तसानुसं

राम
६४

हितागिरीणां॥ नतद्देवोनमस्यस्तुतुर्पाद्यानिप्रवृद्धोदृषभश्चकार॥ इन्द्रस्यवज्रं॥ आ
 यसोनिमिश्रं॥ इन्द्रस्यबाहोर्भूमिषमोजः॥ शीर्षनिद्रस्यक्रतवोनिरेक॥ आसन्नेवं
 तश्रुत्वा॥ उपाके॥ मन्येतायन्नियंयन्नियानांमन्येतामवनपस्युतानां॥ मन्येतासत्त
 नामिन्द्रकेतुमन्येताहृषभंचर्षणीनां॥ आयदृजंबाहोरिन्द्रधत्सेमदस्युतमहयेदं
 तवा॥ ३॥ प्रपर्वता॥ अनवंतप्रगावः॥ प्रब्रह्माणो॥ अभिनक्षंतः॥ इन्द्र॥ ३२॥ तमुष्ट
 वामय॥ इमाज्जानुविश्वाजानान्यवशष्यस्तात्॥ इन्द्रेणमित्रंरिषिवेमगीभिरुयो
 नमोभिर्दृषभंविशेम॥ इन्द्रस्यत्वाश्वसथादीषमाणाविश्वेदेवाः॥ अजदुर्येसखा
 यः॥ मरुद्भिर्दिन्द्रसख्यंतैः॥ अस्त्वयेमाविश्वाः॥ एतनाजयासि॥ त्रिष्यष्टिस्त्वाम
 रुतोवाच॥ धाना॥ उस्त्रा॥ इवएशयोयन्नियोसः॥ उपलेम॥ रुधिनोभागधेयं

सं. ष०
६५

शुष्मंतः एनाह विष्ठाविधेम ॥ तिग्ममायुधं मरुता मनीकं कस्तूरं द्रुपतिवज्रं दधर्ष ॥ अ
नायुधासोऽसुराः अदेवाश्चक्रेण तांऽअपवपः सजीविना ॥ महः उगायतवसे सुव
क्लिप्रेर्यशिवतमायपश्वः ॥ गिर्वहसे गिरः इन्द्रो यपूर्वाधे हितत्वे कुविदंगवेदत ॥ ३३ ॥
उक्तावाहसे विभ्वेमनीषां दुणानपारमीरयानदीनां निस्पृशधिया तन्विश्रुतस्य जुष्ट
तरस्य कुविदंगवेदत ॥ तद्विदिद्युयत्तः इन्द्रो जुजोषतस्तु हि सुष्टुतिं नमसा विवाह ॥ उपभ
षज रितमरुवपयः प्रावयावाचं कुविदंगवेदत ॥ अवदृष्टोऽं शुमती मतिषदियानः
रुष्टो दशभिः सहस्रैः ॥ आवत्तमिन्द्रः शमाधमेतमपस्तृहिती नमणा अधत ॥ दृष्ट
मपश्यं विषुणो वरेतमुपदूरे नद्योऽं शुमसाः ॥ नमोनरुसमवतस्त्रिवांसमिष्या
मिवो वषणो सुध्यताजौ ॥ अधदृष्टोऽं शुमसाः उपल्लेधारयत्तत्वं तिलिषाणः ॥

राम

६५

विश्वोऽअदेवीरभ्याश्चरंतीर्बृहस्पतिनायुजेंद्रस्ससाहे॥३४॥ त्वंहसत्सप्तभ्योजायमानोऽनु
नुभ्योऽअभवश्शत्रुरिन्द्राग्रेऽन्वेद्यावापथिवीऽअन्वविंदोविभुमग्नोभुवनेभ्योरणंथाः
॥ त्वंहसदप्रतिमानमोजोवज्रेणवज्रिश्चषितोजघंथा॥ त्वंशुस्सस्यावोतिरोवधत्रेस्त्वं
गाऽइंद्रशब्देदविंदः॥ त्वंहसद्बभूवर्षणीनांघनोवृत्राणांतविषोबभूथ॥ त्वंसिंधूर
सृजस्तस्तमानान्त्वमपोऽअजयोदासपत्नीः॥ ससुक्रतूरणितायस्सुतेषनुत्तमन्सु
योऽअदेवदेवान्॥ यऽएकऽइन्नर्यपांसिकर्त्तृसवत्रहाप्रतीदम्यमाहुः॥ सवत्रहेंद्र
श्रवर्षणीधृत्तंसुष्टसाहव्यंहुवेम॥ सप्तोवितामघवानोधिवक्तासवाजस्यश्रवस्यस्य
दाता॥ सवत्रहेंद्रऽसमुक्षास्तघोजज्ञानोहव्योवभव॥ कपुवन्नपांसिनर्मपुरुणि सो
मोनपीतोहव्यस्सखिभ्यः॥३५॥ याऽइंद्रभुजऽआभरस्त्वर्वाऽअसुरेभ्यः॥ स्तोतारमि

सं. ७०
६६

मघवन्तस्य वर्धययेव ते वृक्तवर्हिषः ॥ यमिंद्रदधिषेत्वमश्वं गांभाममव्ययं ॥ यजमाने
सुवृत्तिदक्षिणावृत्तिस्मिन्तं धेहि मापयौ ॥ यः इंद्रसस्त्रतो नुष्ठापमदेवयुः ॥ सैष्य
एवैर्मुमुक्षोष्यैर्यिसनु तर्धे हितं ततः ॥ यच्छक्रासिपशवतियदवविति वृत्रह
न् ॥ अतस्त्वागीभिर्धृगदिद्रुके शिभिस्सुतावां आविवासति ॥ यद्वासिरेवने दिवस्समु
द्रस्याधि विवृषि ॥ यथार्थिवे सदने वृत्रहन्तमयदंत रिक्षः आगहि ॥ ३६ ॥ सनस्सो
मेषु सोमपास्सुतेषु शवंसस्यते ॥ मादयस्वरधसासूनतावते इंद्रयापरीयासा ॥
मानः इंद्रपशवृणगभवानस्सधुमायः ॥ त्वं नः कृती त्वमिन्नः आप्यमानः इंद्रप
शवृणक ॥ अस्मे इंद्रसचासुते निषदापीतये मधु ॥ रुधीर्जरित्रे मघवन्तवो म
हद्स्मे इंद्रसचासुते ॥ नत्वा देवासः आशतनमर्त्या सोऽअदिवः ॥ विश्वाजातानि

राम
६६

शवेसाभिभूरसिनत्वादेवासः आशत॥ विश्वाः एतनाः अभिभूतं नरं सज्जसतक्ष
 रिदं जजनुश्च राजसे॥ कत्वावरिष्वरः आमु रिमुतो गमो जिषंतवसंतरस्त्रिनं॥ ३॥
 समीरेभासोऽस्वरनिद्रं सोमस्य पीतये॥ स्वर्पति यदी वधे धृतव्रतो ह्योजसासमृति
 मिः॥ नेमिनं मंतिवक्षसामेषं विप्राः अभिस्वरे॥ सुदीतयो वोऽदुहोपिकर्णेतरस्त्रि
 नस्समृक्कभिः॥ तमिंद्रं जोहवीमिमघवानमुग्ने सत्रादधानमप्रतिष्ठुतं शवांसि॥ मंहिष्ठो
 गाभि रचय श्रियोववर्गं दायेनो विश्वा सुपथा कणो तुवज्जी॥ लंपुरः इंद्रचिकिदेनाव्योजसा
 शविष्ठशक्रनाशयध्वै॥ तद्विष्वाभिभुवना निवज्जिन् द्यावा रेजे ते पृथिवी च भीषा॥ त
 न्मः सतमिंद्रशूरवित्रपालपो नवज्जिन्दुरितातिपर्विभूरि॥ कदानः इंद्रशयः आद
 शस्ये विश्वेष्मस्य सृष्ट्याप्यस्य राजन्॥ ३८॥ इति षष्ठाष्टके षष्ठोऽध्यायः॥ ६॥

सं. म.
६७

ॐ ३३ ॥ इन्द्राय सामगायत वि प्राय बृहते बृहत् ॥ धर्मकृते विष्णु श्रिते पनस्यवे ॥ त्वमिन्द्रा
भिभरसितं सूर्यमरोचयः ॥ विश्वकर्मा विश्वदेवो महाः असि ॥ विभाज ऊप्रोतिषास
१२ गच्छो रोचनं दिवः ॥ देवास्त इन्द्रसुखाय ये मिरे ॥ इन्द्रो गधिप्रियस्तत्राजिदगोस्यः ॥
गिरिर्न विश्वतस्स्युः पतिर्दिवः ॥ अभिहि सत्यसोमपाः उमेव भूयरोदसी ॥ इन्द्रासि
सुन्वतो वृधः पतिर्दिवः ॥ त्वहि शश्वती नामिन्द्रं तर्तुपुण्यमसि ॥ हंता दस्योर्मनोर्वृध
ः पतिर्दिवः ॥ १॥ अधाहीदृ गिर्वणः उपत्वा कामान्महस्स सृज्महे ॥ उदेवयंत उ
दभिः ॥ वाणस्त्रायमाभिर्वर्धति श्वर ब्रह्माणि ॥ वाव ध्वांसं विदद्विवो दिवै दिवे ॥
युजंति हरीः दधिरस्य गाययो रौरथः उरुयुगे ॥ इन्द्रवाहा वचो युजा ॥ त्वं न इन्द्राभर
३३ जो नृणां शतक्रतो विचर्षणे ॥ आवीरं पतना षहं ॥ त्वं हि नः पिता वसो त्वं माता

राम
६७

शतक्रतो बभूविथ ॥ अधो ते सुममीमहे ॥ त्वां शुभिन्युरुह तवा जयंत सुप ब्रुवेष तक्र
 तो ॥ सनोरेख सुवीर्ये ॥ २ ॥ त्वामिदाह्यो नरो पीप्य न्वजिभर्णयः ॥ सः इद्रो मेवाह सा
 मिद्रश्च ध्युपस्रसर मागहि ॥ मत्सो मुशिप्रहरिवस्तदीमहे त्वेऽ आभूषंति वेधसः ॥ त
 वप्रवांस्युपमान्यु कप्या सुतेर्षिद्रिगिर्वणः ॥ श्रायंतः इव सूर्ये विश्वे दिंद्रस्य भक्षत ॥ वसु
 निजा ते जनमानः ७० जसा प्रतिभागं नदीधिम ॥ अनर्श एति वसुदा मुपस्रुहि मद्राः इंद्र
 स्य एतयः ॥ सोऽ अस्व कामं विधतो नरो षति मनो दानाय चोदयन् ॥ त्वमिंद्र प्रतृत्तिष्व
 भिविश्वाऽ असि स्रधः ॥ अनासि हाजनिता विश्वतूर सिलंतूर्यतरुष्यतः ॥ अनुतेषु षं
 तुर्यंत मीयतुः क्षोणी शिशुं नमातर ॥ विश्वास्ते स्रधः श्रथयंत मन्यवे वृत्रं यद्रिंद्रत
 वसि ॥ इतः ऊतीवोऽ अजरं प्रहेतारमप्रहितं ॥ आशुं जेतारं हेतारं रथीतममत्तं ते तुग्या

सं. ष०

६८

दधं॥ इच्छतां रमनि तं सहस्रं तं शतं तं तिंशतं क्रतुं॥ सुमानमिंद्रमवसेहवामहेव
सवानं वसेजुवं॥३॥ अयंतः एमितन्वा पुरस्तादिश्वदेवाः अभिमायंति पश्चात्॥ यदा
मध्यं दीर्घं रेभागमिंद्रादिन्मया कृणवो वीर्याणि॥ दधामिते मधुनो भक्षमग्ने हितस्ते
भागस्तुतोऽसुसोमः॥ असश्च त्वं दक्षिणतस्स खामेधा वज्राणि जघनावभरि॥
प्रसुप्तो मंभरतवाजयंतः दं द्रायसंयं हि सत्यमसि॥ नेद्रोऽस्तीति नेमः उखः आह
कः ईदृशं कमभिष्टवाम॥ अयं मसिजरितः पश्य मे हविश्चाजातान्यभ्यस्मि मद्रा॥
भूतस्य माप्रदिशो वर्धयं त्यादृदिरे भुवनादृरीमि॥ आयन्मावेनाऽअरुहन्तस्य
एकमासीनं हर्यते स्य पृष्ठे॥ मनश्चिन्मेहृद्ऽआप्रस्य वोचदविक्रदन्ति शुभं तस्स खायः
॥ विश्वे ज्ञाते सर्वनेषु प्रवाच्या च कथं मघवन्निंद्रसुन्वते॥ पारं वतं ययुरुसंभ

राम

६८

तं वसुपादं णो श्शरभायः स विबन्धवे ॥ ४ ॥ प्रनूनं धावता पथद्रेहयो वोऽवावरीत ॥
निषीदत्र स मर्मणि वज्रमिन्द्रोऽपि पतत् ॥ मनोजवाऽअयमानऽआयसी मतरसुरं ॥
दिवसुपर्णो गत्वा य सोमं वज्रिणऽआभरत् ॥ समुद्रेऽअंतश्शयतऽउद्रावज्रोऽअभीष्ट
तः ॥ भरं सस्मै संयतं ॥ पुरः प्रस्रवणा बलिं ॥ यद्वाग्वदं स विचेतना निरष्ट्री देवानां निष्
सादमंश ॥ चतस्रऽऊर्जं दुदुहे पयांसि क्व सिदस्याऽपरमं जंगाम ॥ देवी वाचमजनयं
त देवास्तां विश्वरूपाऽपशवो वदंति ॥ सानो मंद्रेष मूर्जं दुहाना धेनुर्वागिमानुपसुष्टुते
तु ॥ सखे विष्णो वितरं विक्रमस्वद्यौर्देहि लोकं वज्राय विष्कमे ॥ हनो वदत्रं रिणचा वासि
धूनिद्रस्य यंतु प्रसवे विस्मयाऽ॥ ५ ॥ सधगिया समर्थश्शशमे देवता तये ॥ योनूनं मि
त्रावरुणा वभिष्यऽआचक्रे ह्यमरा तये ॥ वर्षिष्ठश्शत्राऽउरुचक्षुऽसान ए एजाना दीर्घ

सं. ष.

७०

न

सा तये॥ और्वभगुवच्छुविमप्रवानवदाहुवे॥ अग्निं समुद्रवाससं॥ हुवेवातस्वनंकविं पज्ज
न्यक्रं घंसहः॥ अग्निं०॥ १॥ आसवं सवितु र्यथा भगस्येव मुजिंदुवे॥ अग्निं० अग्निं वो र
धंतमध्वरणां पुरुत्तमं॥ अच्छनम्रे सहसते॥ अयं यथान् आमुवस्वष्टारूपेव तस्या
॥ अस्वक्रलायशस्वतः॥ अयं विश्वाः अभिश्रियो गिर्देवेषु पयसते॥ आवाजैरुपनोग
मत्॥ विश्वेषामिहस्तु हि होतृणां यशस्तमं॥ अग्निं यज्ञेषु पूर्व्वं॥ १०॥ शीरं पावकशो वि
षं ज्येष्ठो यो रमेष्वा॥ दीराय दीर्घश्रुत्तमः॥ तमर्वंतं न सानसिं गृणीहि विप्रशुष्मिणं॥ मि
त्रं यातयज्जनं॥ उपत्ताजामयोगि रोदे दिशतीर्ह विष्कृतः॥ वायो रनीकेऽस्ति स्थिरन्
॥ यस्य त्रिधा तव तं बहिस्तस्य वसं दिनं॥ आपश्चिनिदधा पदं॥ पदं देवस्य मीळुषो ना
धृष्टामिरुतिमिः॥ भद्रा सूर्यः द्वो पदक॥ ११॥ अग्ने हृतस्य धीतिमिसे पानो देवशो वि

राम

७०

षा॥ आदेवान् वक्षि यक्षि च॥ तं त्वा जनं तमातरं ॥ कविं देवासोऽङ्गिरः॥ हव्यवाहमम
 र्त्त्यं॥ प्रचेतसं त्वाकवेनेदूतं वरेण्यं॥ हव्यवाहं निषेदिरे॥ नहि मेऽस्य घ्नानस्य धितिर्व
 नन्वति॥ अथैतादृग्भणमि ते॥ यदृगैकानि कानि विहाते दारुणि दध्मसि॥ ता जुषस्व य
 विष्म॥ यदस्युपजिह्विका यदुम्भोऽतिसर्यति॥ सर्वतदस्मृते घृतं॥ अग्निमिंधानो म
 नसा धियं सचेतमर्त्यः॥ अग्निमीधे विवस्वभिः॥ १२॥ अदग्निं गातु वित्तमो यस्मिन् ब्रता
 न्यादधुः॥ उगोषु जातमार्यस्य वर्धनमग्निं न क्षंतनो गिरः॥ प्रदेवो दासोऽग्निदेवां
 अञ्जनमः जना॥ अनुमातरं पृथिवीं विवावते तृष्टौ नाकस्य सानवि॥ यस्माद्रेजंत
 कृष्टयश्च कृत्यानि कृण्वतः॥ सहस्रसामेधसा ता विवत्मनाग्निं धीभिस्स यर्यत॥ प्रयं राये
 निनाषस्मि मतो यस्ते वसो दाशत॥ सवीरं धत्तेऽग्नः उक्तां शंसि नं तमना सहस्रपोषिणं॥

सं. ष. ७

७१

सदृक्कैविदमिदं तृणं जिवाजमर्वता सधत्तेऽअक्षितिप्रवः॥ खेदेवत्रासदापुरुर्वसो विश्वा
वामानि धीमहि॥ १३॥ यो विश्वा दयते वसुहोता मंदो जनानां॥ मधोर्नपात्राप्रयमान्यस्यै
प्रस्तोमायं युग्नये॥ अश्वं नगाभीरथ्यं सुहानवो मर्मज्यं ते देवयवः॥ उमेतो केतनयेदस
विश्वते पर्विणधो मघोनां॥ प्रमं हि ष्ठा यगायतः शतात्रे बृहते युक्ते शे विषे॥ उपरु
ता सोऽअग्नेये॥ आवंसते मघवा वीरवद्यशस्स मिद्रो द्युम्याहुतः॥ कुविन्नोऽअस्य सुम
तिर्नवीयस्य च्छवा जेमि एगमत्॥ प्रेषमुप्रियाणां रूक्षासा वातिथिं॥ अग्निं रथानां य
मं॥ १४॥ उरिता यो निरिता वेदित्वा वस्त्रायुक्षि यो ववर्त्तति॥ दुष्टरायस्य प्रवणे नोर्मयो
धिया वाजं सिषासतः॥ मानो हृणीता मतिथिर्वसुरग्निः पुरुप्रशस्तः एषः॥ यस्सु
होता स ध्वरः॥ मोते रिष नृयेऽअच्छोक्तिमिर्वसो गे के मिश्चिदेवैः॥ कीरिश्चिद्वितो

राम

७१

मीदे दूसाय एतह व्यस्व धरः॥ आर्गेया हि मुरुत्स सा रुदे मिस्तो मपीतये॥ सोमयीः उप
 सुष्टुतिं मादयस्व सूर्यरे॥ १५॥ अष्टमं मंडलं अनुवाकः॥ सादिष्याम दिष्यापवस्व
 सोम धारया॥ इद्राय पातवे सुतः॥ रक्षोहा विष्वक् वर्षणि रुभियो निमयो हतं॥ दुणा सध
 रुमा सदत्॥ वरिवो धातमो भवमं हि सो वृत्रह नामः॥ पविश धो मघोनां॥ अभ्यर्षमज्ञा
 नां देवानां वीतिमं धसा॥ अभिवाजमुत श्रवः॥ ताम न्यरे स्वमसित दिदर्थे दिवे दिवे॥ १६॥
 हो त्वेनः आशसः॥ १६॥ पुनाति ते परि सुतं सोमं सूर्यस्य दुहिता॥ वारेण शश्वता तन
 ॥ तमीम पवी सामर्यः आगृभ्यां तियो षणो दश॥ ससारः पार्ये दिवि॥ तमी हि न्वं स
 बोधमंति वाकुरं दतिं॥ त्रिधा तु वारणं मधु॥ अभी ३ मम घ्याः उत श्री णं ति धे न वशि
 षुं॥ सोममिंद्राय पातवे॥ अस्ते रिंद्रो महेष्ठा विष्वा वृत्राणि जिघ्रते॥ श्रेम पावम

सं. ४०

७२

हते॥१७॥ पवस्व देव वीरति पवित्रं सोम रं ह्या॥ इन्द्र मिंद्रो वृषा विंश॥ आवन्व्य स्वमहिष्
रे वृषेद्रो द्युमन्न वनमः॥ आयोनि धर्ण सिस्सदः॥ अधु क्षतप्रियं मधु धार सुतस्य वेधसः
॥ अपो वसिष्ठ सुक्रतुः॥ महा तं त्वाम हीरन्वापोऽ अर्षति सिंधेवः॥ यद्गोभिर्वासयिष्यसे॥
समुद्रोऽ अप्सु मा मजे विष्टं भो धुरुणो दिवः॥ सोमः पवित्रेऽ अस्मयुः॥१८॥ अविक्त्रद
दृषा हरिर्महा मित्रो न दर्शितः॥ संसूर्येण रोचते॥ गिरस्तः इन्द्रः३७ जसाम मृज्यंतेऽ अ
पसुवः॥ याभिर्महायशुं भसे॥ तं त्वामदाय घृष्ययः३ उलोक कुरु लुमीमहे॥ तव प्रशस्तयो म
हीः॥ अस्मभ्य मिद्र विद्रु युर्मध्वः पवस्व धारया॥ पर्जन्यो वष्टि माँऽ द्रव॥ गोषाऽ इन्द्रो
नृषाऽ अस्य श्वसा वाजुसाऽ सुत॥ आत्मा यज्ञस्य पूर्वः॥१९॥ एष देवोऽ अमर्त्यः
पर्ण वीरिवदीयति॥ अभिद्रोणा न्यासदं॥ एष देवो विपाकृतो तिद्ध रं सिधावति॥ पव

राम

७२

मानोऽअ दाम्भः॥ एष देवो विपुन्युभिः पवमानः सुतायुभिः॥ हरिर्वाजा यमज्यते॥ एष
 विश्वानि वार्याशूरो यन्निवसत्वभिः॥ पवमानस्सिषासति॥ एष देवो रथर्यति पवमानो
 दशस्यति॥ आविष्कृणोति वग्वनुं॥ २०॥ एष विप्रैरभिष्टुतो यो देवो विगाहते॥ दधद्रुत्तानि
 दाशुषे॥ एष दिवं विधावति तिरो रजां सिधारया॥ पवमानः कनिक्रदत्॥ एष दिवं व्या
 सरति रो रजां स्य स्यतः॥ पवमानस्त्वध्वरः॥ एष प्रत्नेन जन्मना देवो वैदेभ्यस्तुतः॥ हरिः
 पवित्रेऽअर्षति॥ एषः उ स्य पुरुत्र तो जज्ञानो जनय निषः॥ धारया पवते सुतः॥ २१॥ स
 ना च सोम जे विव पवमान महि श्रवः॥ अथानो व स्य स स्कधि॥ सना ज्योति सना स्वर विश्वा
 च सोम सौ भगा॥ अथा०॥ सना दक्ष मुत क्रतु मय सोम मधो जहि॥ अथा०॥ पवीतार
 पुनीत न सोम मिं द्राय पात वे॥ अथा०॥ तं सूर्ये नऽआ भजत वक्रत्वा त वोतिभिः॥ अथा०

सं. ष.

७३

॥ २२ ॥ तव क्रत्वा तवोति भिज्यो व्यश्ये मसूर्य ॥ अथा ॥ अभ्यर्षसायुधसोमद्विजहंसं र
यिं ॥ अथा ॥ अभ्यर्षानि पञ्चु तोरयिं समत्सुसासहिः ॥ अथा ॥ लांयक्षैरवीरुधन्यवमा
नविधर्मणि ॥ अथा ॥ रुयिनश्चित्रमश्विनमिंदो विश्वायुमाभर ॥ अथा ॥ २३ ॥ समि
ह्ये विश्वतस्पतिः पवमानो विरजति ॥ प्रीणन् वृषाकनि क्रदन् ॥ तन्नूतपासवमानः श्रं
गे शिशुनोऽर्षति ॥ अंतरीक्षेण रजत् ॥ ईळेन्यः पवमानो रयिर्विरजति यमा
न् ॥ मधो धारिभिर्जसा ॥ बर्हिः प्राचीनमोजसा पवमानस्तृणान् हरिः ॥ देवेषु देव
ईयते ॥ उदातैर्जिहते बृहद्गुणैर्देवीर्हि रण्ययीः ॥ पवमानेन सुष्ठु ताः ॥ २४ ॥ सुशित्वे
बृहती मही पवमानो वषण्यति ॥ नक्तोषासान् दर्शते ॥ उभा देवान् च क्षसा होता एदे
आहुवे ॥ पवमानः इंदो वृषा ॥ भारती पवमानस्तस्मिन् सती कामदी ॥ इमं नो यज्ञमा

राम

७३

गमन्ति स्रोदे वीस्सु पेश सः॥ लषारमगजां गोपां पुरे यावानमाहुवे॥ इंदुरिंदो वृषा हरिः
 ५ प्रजापतिः॥ वनस्पतिं पवमानम ध्वा समं ग्धि धारया॥ सहस्र वल्लं हरितं भाजमा
 नं हिरण्ययं॥ विश्वे देवास्त्वाहा कृतिं पवमानस्यागत॥ वायुर्वहस्पतिस्सूर्योऽग्निरिं
 द्रस्सजोषसः॥ २५॥ मंद्रया सोम धारया वृषा पवस देवयुः॥ अव्यो वारं षस्सयुः॥ अमि
 त्यं मयं मदमिंदविंदुः इति क्षर॥ अभिवाजिनोऽवतः॥ अभिसं पूर्वमदं सुवानोऽ
 षपवित्रः॥ आ॥ अभिवाजमुत श्रवः॥ अनुद्रप्सास इंदवः आपो न प्रवता सरन्॥ पुना
 ना इंदमाशत॥ यमसमिव वाजिनं मजं तियो षणोदश॥ वने क्रीळत मय विं॥ २६॥ तं
 गोमिर्वृषणं रसं मराय देववीतये॥ सुतं मरय संसज॥ देवो देवाय धारये द्राय पवते
 सुतः॥ ययो यदस्य पीपयत्॥ आत्मा यज्ञस्वरं ह्यो सुष्माणं ५ पवते सुतः॥ प्रलं निपाति

पदे पान

सं. ष.

७४

कामं॥ एवा पुनानः इंद्र युर्मंदमदिष्णवीतये॥ गुहाविदधिवेगिरः॥ २७ ॥ असृग्नमिंदव
% पथाधर्मनृतस्य सुश्रियः॥ विदनाः अस्य योजनं॥ प्रधा एमधोः अग्नियो महीरपो
विगाहते॥ हविर्ह विष्णुवंधः॥ प्रयुजो वावोः अग्नियो वषाववक्रदहने॥ सयाभि सस्यो
% अध्वरः॥ परियत्का व्याकविर्नृणावसानोः अर्षति॥ सर्वाजी सिषासति॥ पवमानोः
अमिष्ट धोविशो एजेव सीदति॥ यदी मृण्वंति वेधसः॥ २८ ॥ अम्यो वारे परिप्रियो हरिर्व
नेषु सीदति॥ रेभो वनुष्यते मती॥ सवायुमिंदमश्विना साकं मदेन गच्छति॥ रणा योः
अस्य धर्मभिः॥ आ मित्रावरुणा भगं मध्वः पवंतः कर्मयः॥ विदना अस्य शक्मभिः॥ अस्य
भ्यं रोदसी रयिं मध्वो वाजस्य सातये॥ श्रवो वसुनि संजितं॥ २९ ॥ एते सोमाः अभिप्रियमि
द्रस्य काममक्षरन्॥ वर्धंतोः अस्य वीर्यं॥ पुनाना सश्व मूषदोगच्छंतो वायुमश्विना॥ ते

राम

७४

नो धांतु सुवीर्यं ॥ इंद्रस्य सोम ए धं से पुनानो हार्दिबोदय ॥ सतस्य योनिमासदं ॥ मजंति त्वाद्
 शसि यो हि न्वंति सप्तधीतयः ॥ अनुवि प्राः अमादिषुः ॥ देवेभ्य स्त्वा मदायकं स जानमति मेष्पः ॥
 संगोभिर्वासियामसि ॥ ३० ॥ पुनान ५ कलशो धावस्त्रा ण्यरुषो हरिः ॥ परिगव्या न्यव्यत ॥ मघो
 नः आपवस नो जहि विश्वाः अपदिषः ॥ इंदो सखाय माविश ॥ वृष्टिं दिव ५ परिस्त्रव कुम्भं ए
 थिव्याः अधि ॥ सहो नस्सोम ए त्सु धाः ॥ नृवक्ष संत्वा वय मिंद्रपीतं सर्विदं ॥ भक्षी महि प्रजाभि
 षं ॥ ३१ ॥ परिप्रिया दिव ५ कविर्वयां सिनस्यो हितः ॥ सुवानो यातिक विक्रतुः ॥ प्रप्रक्ष माय पय
 से जनाय जुष्टोऽदुह ॥ वीत्यर्षव निष्ठया ॥ ससुनुर्मतिर एषु विर्जातो जातेऽअरो वयत् ॥
 महान्महीः सतादृ धा ॥ सप्तधितिभिर्हितो न योऽअजिन्वददुहः ॥ याः एकमक्षि वा वृधुः ॥
 ताः अभिसंतमस्तं महे युवान मादधः ॥ इंदुमिंद्रत वव्रते ॥ ३२ ॥ अभिवद्विरमर्त्य स्स सपस्य

सं. ष.
७५.

तिवावहिः॥ क्रिविदेवीरतर्पयत्॥ अवाकल्येषुनः पुमस्तमांसि सोमयोध्या॥ तानि पुनानजं
घनः॥ नूनमसेनवीयसे सुक्ताय साधया पयः॥ प्रत्नवद्वेनयारुचः॥ पवमानमहि श्रवोणा
मश्वंरसि वीरवत्॥ सनामेधांसनास्वः॥ ३३॥ प्रक्षानासोरथाः इवावतो नश्रवस्ववः॥ सोमासो
रयेऽअक्रमुः॥ हिन्वानासोरथाः इव दधनि रेगभस्सोः॥ भरांसः कारिणामिव॥ एजानोनप्र
शस्तिभिस्सोमासोगोभिर्जते॥ यज्ञोनसप्तधा तृभिः॥ परिसुवानासः इंदवो मदायवर्हणा
गिरा॥ सुताऽअर्षतिधारया॥ आपानासो विवस्वतो जनंतः उषसो भगा॥ सूर्यऽअण्वं वितन
ते॥ ३४॥ अपहरमतीनां प्रत्नाऽअण्वंति कारवः आयवः॥ समीचीनासऽआसते होतारस्स
प्तजामयः॥ पदमेकस्य प्रिप्रतः॥ नाभानाभिर्नऽआदेदेवक्षस्त्रिस्तुर्ये सवा॥ कवेर्यस्य मा
दुहे॥ अभिप्रियादिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहाहितं॥ सूर्यऽयश्यति वक्षसा॥ ३५॥ उषासौ

राम

७५

रामो हरस ३

गायतानरुः पवमानायेद्वे॥ अभिदेवाँः इयक्षते॥ अभितेमधुनाययोथर्वीणोऽअशि
 श्रयुः॥ देवं देवाय देवयु॥ सनः पवसुशंगवे शंजनायनामर्वते॥ शंशजन्नोषधीभ्यः॥
 बभ्रवेनुसतवसेरुणापरिविस्थितो॥ सोमायगायमर्वत॥ हस्तच्युतेभिरद्रिभिस्सुतंसो
 मंपुनीतन॥ मधावाधावतामधु॥ ३६॥ नमसेदुपसीदतदधेदमिश्रीणीतन॥ इंदुमि
 द्रेदधातन॥ अमित्रहाविचर्षणि॥ पवसुसोमशंगवे॥ देवेभ्योऽअनुकामकृत्॥ इंद्रा
 यसोमपातवेमशायपरिषिञ्चसे॥ मनश्चिन्ननसस्यतिः॥ पवमानसुवीर्यैरयिंसोमरि
 रीहिनः॥ इंदविंद्रेणनोयुजा॥ ३७॥ सोमाऽअसृगृभिंदवस्सुताऽक्षतस्यसादने॥ इंद्रा
 यमधुमत्तमाः॥ अभिविप्राऽअनृषतुगावोवत्संनमातरः॥ इंद्रं सोमस्यपीतये॥ मद
 च्युक्षेति सादनेसिंधोरुमाविपश्चित्॥ सोमोगौरीऽअधिष्ठितः॥ दिवोनाभाविचक्षुणो

सं. ष०

१६

यो वारे महीयते ॥ सोमो यस्सु क्रतुः ककिः ॥ यस्सोमः कलशो षाँऽ अंतः पवित्रः आहितः ॥
तमिंदुः परिष्वजे ॥ ३८ ॥ अवाचमिंदुरिष्यति समुद्रस्याधिविषयि ॥ जित्वा नो मधुश्रुतं
॥ नित्यं सोत्रो वनस्पतिधीना मंतस्सर्वदुघः ॥ हिन्वानो मानुषायुगा ॥ अभिप्रियादिव स्यरा
सोमो हिन्वानोऽ अर्षति ॥ विप्रस्य धारया कविः ॥ आपवमानधारय रयिं सह सर्वच सं ॥ अ
स्मेऽ ईदो स्वाभुवं ॥ ३९ ॥ इति षष्ठाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥ सोमः परिप्राच्या वैषधिया प्रते
प्रनिम्नेनेव परिसुवानस्सोमः यत्सोमप्रकं विरेते धावंसेते सोमासं सोमाः असं प्रसोमा
संः पवस्व षट् दह च्युतः आगस्स सममक्षंतं धावा होरादं च्युतः एष कविर्न मेधः ए
ष वाजी प्रियं मेधः प्राप्सन् मेधः प्रधा एविंदुः प्रसोमा सो गोतमः प्रसोमा स श्यावा
वाः प्रसोमा स खितः प्रसुवान आनः पवस्व मभूव सुरसर्जि स सुतो र दूगणः ए

राम

१६

षऽउस्यऽआशुरर्षबृहन्मतिऽपुनानऽप्रयेगावोमेधातिथिर्जनयनयोऽअस्यऽइव॥४८॥
 ॐ३म॥सोमऽपुनानोऽअर्षतिसहस्रधाशेऽअसविः॥वायोरिंद्रस्यनिष्कृतं॥पवमानमवस्य
 वोविप्रमभिप्रगायत॥सुखाणंदेववीतये॥पवंतेवाजसातयेसोमास्सहस्रपाजसः॥गृणा
 नादेववीतये॥उतनोवाजसातयेपवस्वबृहतीरिषः॥क्षमदिंद्रोसुवीर्यं॥तेनस्सहस्रिणोर
 यिंपवंतामासुवीर्यं॥सुवानादेवास्इंद्रवः॥१॥असाहियानानहेतुभिरसग्रंवाजसात
 ये॥विवारमममाशवः॥वाश्राऽअर्षतींद्रवोभिवत्संनधेनवः॥दधन्विरेगभस्योः॥जुष्टुं
 द्रायमत्सरऽपवमानुकनिक्रदत्॥विश्वाऽअपुद्दिषोजहि॥अपघ्नंतोऽअराव्याऽपवमा
 नास्वर्दशः॥योनावृतस्यसीदत्॥२॥परिश्रासिष्यत्कविस्सिंधोरुमाविधिश्चितः॥कारं
 विभ्रसुरुस्सहं॥गिरायदीसंबंधवऽपंचब्राताऽअपस्यवः॥परिक्लृण्वंतिधर्षसिं॥आ

सं. पं.
११

दस्य शुष्मिणो रसे विश्वे देवाः अमत्सतः॥ यदी गोभिर्वसायते॥ निरिणानो विधावति जह च्छर्ष
णिता न्वा॥ अत्रासं जिघ्रते युजा॥ नक्षीभिर्यो विवसतः शुभ्रोन मा मजे युवा॥ गाः कृण्वा
नोन निणिजं॥ ३॥ अतिश्रितातिरश्वता गव्या जिगास पव्या॥ वगुभिर्यत्रिये विदे॥ अभिहि
यस्स मग्मत मर्जयंती रिषस्यति॥ एषा गृभ्यात वा जिनः॥ परिदिव्या निमर्म शदिश्वानि
सोम पार्थिवा॥ वसुनिर्याह्यस्मयुः॥ ४॥ एष धिया यास पव्या भूरे रये भिर्युभिः॥ गच्छ
न्निद्रस्य निष्कृतं॥ एष पुरु धियायते बृहते देवता तये॥ यत्रा मता सः आसते॥ एष हितो
विनीयते तः शुभा वता पथा॥ यदी तुंजंति भूर्णयः॥ एष भृंगाणि दो ध्रुवच्छि शीते यूथो
३ वृषा॥ नृम्या दधानः ३० जसा॥ एष रुक्मिभिरीयते वाजीशुभ्रे भिर्युभिः॥ पतिस्सिं
धूनां भवन्॥ एष वसुनि पिबुना परुषाय यिवाः अति॥ अवशा देषु गच्छति॥ एतं मजं

एम
११

तिमर्ज्यमुयद्रोणे घायवः॥ प्रवक्राणं महीरिषः॥ एतमुसंरशक्षिपोमजंति सप्तधीतयः
 ॥ स्वायुधं मरिन्नमं॥ ५॥ प्रते सोतारः ३७ ययोरसंमदाय घृषये॥ सगोनितत्पेतशः॥
 क्रत्वादक्षस्य रथ्यमपोवसानमंधसा॥ गोधामण्वेषु सश्विम॥ अनसमप्सु दुष्टं सोमं
 पवित्रः आसज॥ पुनीहीद्राय पातवे॥ प्रपुनानस्य वेतसा सोमः पवित्रेऽर्षति॥ क्रत्वा
 सधस्य मासदत्त॥ प्रत्वनमोभिरिंदवः इंद्रसोमाः असक्षत॥ महेभरयकारिणः॥ पुना
 नोरूपेऽअव्यये विश्वाऽअर्षन्तमिप्रियः॥ शूरेन गोषु तिष्ठति॥ दिवोनसानुपि प्युषी धार
 सुतस्य वेधसः॥ वृथा पवित्रेऽर्षति॥ तं सोमविपश्चितंतना पुनानः आयुषु॥ अम्योवा
 रं विधावसि॥ ६॥ प्रनिमेनेव सिंधवो घ्नंतो वृत्राणि भूर्णयः॥ सोमाऽअस्रगमाश्रवः॥ अ
 भिसुवानासऽइंद्रवो वृष्टयः पृथिवीमिव॥ इंद्रसोमा सोऽअक्षरन॥ अत्यर्मिर्मत्सरे

सं. ष०

७८

मदस्सोम ॥ पवित्रेऽर्षति ॥ विघ्नन् रक्षां सिदेव सुः ॥ आकलशेषु धावति पवित्रे परि
विभ्यते ॥ उक्ते र्यज्ञेषु वर्धते ॥ अति त्री सोम रोचना रोहन् भ्राजा से दिवं ॥ इक्षन्त्सु र्य
न चोदयः ॥ अभिविप्राऽअनूषत मूर्धन्य द्रस्य कारवः ॥ दधानाश्च क्षसि प्रियं ॥ तमु
खा वाजिनं न रोधीभिर्विप्राऽअवस्यवः ॥ मजंति देवता तये ॥ मधोर्धा एमनुक्षरतीव्रः
स्तधस्तु मासदः ॥ चारुर्भूता य पीतये ॥ १॥ परि सुवानो गिरिष्ठा ॥ पवित्रे सोमोऽअ
क्षाः ॥ मदेषु सर्वधाऽअसि ॥ तं विप्रस्त्वं कविर्मधुप्रजा तमंधसः ॥ मदे ॥ तव विश्वे सजो
ष सो देवा सः ॥ पाति माशत ॥ मदे ॥ १॥ आयो विश्वानि वार्या वस्तुनि हस्तयोर्दधे ॥ मदे
॥ यऽदुमे रोदसी मही सं मात रो वरो हते ॥ मदे ॥ परियो रोदो उभे सद्यो वाजे भिरर्षति
॥ मदे ॥ सप्रुष्मी कलशेषा युनानोऽअचिक्रदत् ॥ मदे ॥ ८॥ यत्सोम चित्रमुक्थ्यं दि

रात्र सो

७८

अं पा र्थिवं वसु॥ तन्नः पुनानः आभर॥ युवं हि स्रस्सर्पतीऽदं द्रश्च सोमगोपती॥
 र्दृशनापिय्यतंधियः॥ वृषा पुनानः आयुषु सनयन्नधिवर्हिषि॥ हरिस्सनयोनिमासद
 त्॥ अवावशंतधीतयो वृषभस्याधिरेतसि॥ सूनोर्वत्सस्यमातरः॥ कुविदूषण्यंतीभ्यः पु
 नानोगर्भमादधत्॥ याशुक्रंदुहतेपयः॥ उपशिक्षापतसुषोभियसमाधेहि शत्रुषु॥ प
 वमानविदारयि॥ निशत्रोस्सोमवृष्यं निशुष्मं निवयस्तिर॥ दूरेवासतोऽंतिवा॥ ५॥ प्र
 कविदेववीतयेवोवारेभिरर्षति॥ साद्वान्रविश्वाऽअभिस्थधः॥ सहिष्माजरितभ्यऽआवाजं
 गोमंतमिन्वति॥ पवमानस्सहस्रिणं॥ परिविश्वानिचेतसामृशसेषवसेमती॥ सनस्सोम
 श्रवोविदः॥ अभ्यर्षवृहद्यशोमघवशोध्रुवंरयि॥ इषंस्तोतभ्यऽआभर॥ वंशजेवसुत्र
 तोगिरस्सोमाविवेशिय॥ पुनानोवद्रेऽअद्भुत॥ सबद्धिरप्सुदुष्टरोमज्यमानोगभस्योः॥

सं.प०

७९

सोमश्च मृषुसीदति॥ श्री कुरु खोनमंहयुः पवित्रं सोमगच्छसि॥ दधत्सोत्रे सुवीर्ये॥ १०॥
एते धावन्ती देवस्सोमा इन्द्राय हव्यः॥ मत्सरसस्त्वविदः॥ प्रवृण्वन्तोऽभिसुजस्तु
ष्वयेवरिवोविदः॥ स्वयं स्तोत्रे वयस्कृतः॥ दथा क्रीकतः इन्द्रवस्स धर्ममभ्येकमिदं॥ सिं
धोरुर्माव्यक्षरन्॥ एते विश्वानि वार्या पवमानासः आशत॥ हितान सद्यो रथोः॥ आ
स्मिन् पित्रां गमिन्द्रो दधाता वेनमादिशे॥ योऽस्मभ्यमएवा॥ समुर्न रथ्यं न वंदधा
ता केतमादिशे॥ शुक्राः पवध्वमर्णसा॥ एतः उसेऽवीव शन्काष्ठां वाजिनोऽअ
कृत॥ सतः प्रासा विषुर्मतिं॥ ११॥ एते सोमासः आशवोरथा इव प्रवाजिनः॥ सर्गा
स्तृष्टाऽअहेषत॥ एते वाता इवोरवः पजन्त्यस्येव वृष्यः॥ अग्ने रिव भ्रमावृथा
॥ एते पूता विपश्चितस्सोमा सोदध्याशिरः॥ विषाम्यानसुर्धियः॥ एते मृष्टाऽअ

राम

७९

मर्त्यास्सिस्सवांसोनशश्रमुः॥ इयक्षंतः पृथोरजः॥ एतेष्टष्ठा निरेदसोर्विप्रयंतो व्या
नशुः॥ उतेदमुत्तमं रजः॥ तंतुंतन्वानमुत्तममनुप्रवतः आशौ॥ उतेदत्तमुमाय्यं॥ त्वंसो
मपुणिभ्यः आवमुगव्यानिधारयः॥ ततेतंतुमचिक्रदः॥ १२॥ सोमाऽअसृग्रमाश
वोमधोमर्दस्यधारया॥ अभिविश्वानिकाव्या॥ अनुप्रत्नासऽआयवः पदंनवीयो
ऽअक्रमुः॥ रुवेजनंतसूर्यी॥ आपवमानतोभरुयोऽअदाशुषोगयं॥ कधिप्रजा
वतीरिषः॥ अभिसोमासऽआयवः पवंतेमद्यमदं॥ अभिकोशंमधुश्रुतं॥ सोमो
ऽअर्षतिघर्णसिर्दधानऽइंद्रियंरसे॥ सुवीर्येऽअभिश्शिपाः॥ इंद्रायसोमपवसेदे
वेभ्यस्सधुमाद्यः॥ इंद्रोवाजं सिषाससि॥ अस्यपीतामदानामिंद्रोवृत्राण्यप्रति॥
जघानजघनञ्चनु॥ १३॥ प्रसोमोसोऽअधविषुः पवमानासऽइंद्रवः॥ श्रीणाना

तः

सं. ष०

८०

५ अक्षुर्मजत॥ अभिगावोऽधनिषुरयो न प्रवतायतीः॥ पुनानाऽदं माशत॥ प्रपव
मानधन्वसिसोमेद्रोयुपातवे॥ नृमियुतो विनीयसो॥ तंसोमनृमादनः॥ पवस्व चर्षणी सह॥
सस्रियोऽनुमाद्यः॥ इंदो यदद्रिभिस्तुतः॥ पवित्रं परिधावसि॥ अरमिंद्रस्य धाम्ने॥ पवस्व
त्रहनमोक्तेभिरनुमाद्यः॥ शुविः॥ पावकोऽद्रुतः॥ शुविः॥ पावकः॥ उच्यते सोमस्तुतस्य म
ध्वः॥ देवावीर्यशसहा॥ १४॥ ५ अनुवाकः॥ पवस्व दक्षसाधनो देवेभ्यः॥ पीतये हरे॥ मरुद्भ्यो
वायवे मदः॥ पवमानधियाहितोऽभियोनिं कनिकरत॥ धर्मणा वायुमाविश॥ संदेवैरशो
भते वृषा कविर्योनावधिप्रियः॥ वृहोत्रे देववीतमः॥ विश्वारूपाप्याविशत्युनानोयाति ह
र्यतः॥ यत्रामतासः॥ आसते॥ अरुषो जनयन् गिरस्तोमः॥ पवतः॥ आयुषकः॥ इंदुगच्छ
कविक्रतुः॥ आपवस्व मदिनामपवित्रं धारया कवे॥ अर्कस्य योनिमासदं॥ १५॥ तमम

राम

८०

क्षंतवजिनमुप स्तेऽ अदितेरधि॥ विप्रास्तोऽ अपम्याधिया॥ तंगावोऽ अभ्यनूषतसहस्रधा
 रमक्षितं॥ इंदुधर्तारमादिवः॥ तंवेधांमेधयाह्यन्यवमानमधियवि॥ धर्णसिंभूरिधायसं
 ॥ तमस्यभूरिजोर्धियासंवसानंविबसतः॥ पतिंवाचोऽ अराभ्यं॥ तंसानावधिजामयोह
 रिहिनंसद्रिभिः॥ हर्यतंभूरिचक्षसं॥ तंत्वाहिनंतिवेधसः॥ पवमानगिएवधं॥ इंदुविंद्राय
 मत्सरं॥ १६॥ एषकविरमिष्टतः॥ पवित्रेऽ अधितोशते॥ पुनानोघ्नन्नपस्त्रिधः॥ एषऽ इं
 द्रायवायवेस्वर्जित्यरिषिभ्यते॥ पवित्रेदक्षसाधनः॥ एषनृभिर्विनीयतेदिवोमूर्धावृषासु
 तः॥ सोमोवनेषुविश्ववित्॥ एषगन्धुरचक्रदस्यवमानोहिरण्ययुः॥ इंदुस्सत्राजिदस्ततः
 ॥ एषसूर्येणहासतेपवमानोऽ अधियवि॥ पवित्रेमत्सरोमहः॥ एषशुष्मसिष्यददंतारि
 क्षेवृषाहरिः॥ पुनानऽ इंदुरिंदुमा॥ १७॥ एषवाजीहितोनृभिर्विश्वविन्ननसस्यतिः॥

सं. ष०

८१

अव्योवारं विधावति॥ एष पवित्रेऽक्षरं सोमो देवेभ्यस्तुतः॥ विश्वाधामान्या विशन्॥ ए
ष देवश्शुभाय ते धियो नावमर्त्यः॥ वृत्रहा देववीतमः॥ एष वृषाकनिकरुदशमिर्जामिभि
र्युतः॥ अभिशोणानिधावति॥ एष सूर्यमरेचयत्यवमानो विचर्षणिः॥ विश्वाधामानि विश्व
विधावित्॥ एष शुष्मदाभ्यस्तोमः पुनानोऽर्षति॥ देवा वीरघशंसहा॥ १८॥ प्रास्यधा
एऽक्षरं नृपस्तुतस्यौजसा॥ देवाऽनुप्रभूषतः॥ सप्तिस्रजंतिवेधसो गृणंतः॥ कार
को गिरि॥ ज्योतिर्जज्ञानमुक्थ्यं॥ सुषहा सोमतानि ते पुनानाय प्रभवसो॥ वर्धसि मुद्रमुक्थ्यं
॥ विश्वावस्तुनिसंजयन्त्यवस्तु सोमधारया॥ इनु देवांसि सध्यक॥ रक्षासुनोऽअरुष
स्त्वनात्समस्यकस्यवित्॥ निशेयत्रमुमुक्थ्यं॥ एंरोपार्थिवं रयिंदिव्यं पवस्वधारया॥
द्युमंतं शुष्ममाभर॥ १९॥ प्रधारऽअस्य शुष्मिणो वृथा पवित्रेऽक्षरन्॥ पुनानो वाच

राम

८१

सं. ष.

८२

येऽअक्रमुः॥ आदी त्रितस्य योष णो हरिं हि न्वं स द्विभिः॥ इंदु मिंद्राय पीतये॥ आदी हं सो यथा
गणं विश्वस्या वी वश न्मतिं॥ असौ न गो भिरज्यते॥ उ मे सो मा वचा क श न्न गो न त न्नोऽ अर्षसि
॥ सी द न्न तस्य यो नि मा॥ अ भि गा वोऽ अ न्न ष त यो षा जा र मि व प्रियं॥ अ ग न्ना जिं य था हि
तं॥ अ स्मे धे हि क म य शो म घ व द्यु श्व म सं व॥ स नि मे म धा मु त श्र वः॥ २२॥ प्र सो मा सो
वि प श्वि तो पां न यं सूर्म यः॥ व ना नि म हि षाऽ इ व॥ अ भि द्रो णा नि ब भ व श्शु क्राऽ स त स्य
धा र या॥ वा जं गो मं त म क्ष र न्॥ सु ताऽ इंद्राय वा य वे व रु णा य म रु द्रः॥ सो माऽ अ र्षं ति
वि ष वे॥ ति स्तो वा चऽ उ दी र ते गा वो मि मं ति धे न वः॥ ह रि रे ति क नि क्र द त्॥ अ भि ब्र ह्म
र न्न ष त य द्दी र्शं त स्य मा त रः॥ म र्म ज्यं ते दि व शि ण्युः॥ ए य स्स मु द्रां श्व तु रे स्म भ्यं सो
म वि श्व तः॥ आ प व स्र स ह स्वि णः॥ २३॥ प्र सु वा नो धा र या त नें दु र्हि न्वा नोऽ अ र्षं ति॥

राम

८२

रुजदृक्श्वो जसा॥ सुतः इंद्राय वायवे वरुणाय मरुद्भ्यः॥ सोमोऽर्षति वि सवे॥ वृ
 षा णं दृषभिर्यतं सुनंति सोममद्रिभिः॥ दुहंति शक्मना पयः॥ भुवश्चित्तस्य मज्यो भुवर्दिंद्राय
 मत्सरः॥ सं रूपै रज्यते हरिः॥ अभीमृतस्य विष्टपंदुहतेष्टश्चिमातरः॥ चारुप्रियतमं ह
 विः॥ समेन महताऽदृमागिरोऽर्षति ससुतः॥ धेनुर्वाश्रोऽअवीवशत्॥ २४॥ आनः
 पवस्व धारया पवमानरयिंष्टुं॥ यथा ज्योतिर्विहासिनः॥ इंद्रो समुद्रमीखय पवस्व वि
 श्वमेजया॥ एयो धर्तानः॥ ३० जसा॥ त्वया वीरेण वीरवोभिष्यामष्टतन्यतः॥ क्षरणो
 ऽअभिवायं॥ प्रवाजमिंदुरिष्यति सिषासन्वाजसाऽसविः॥ ब्रता विहानऽआयुधा॥ तं
 गीभिर्वीचमीखय पुनानं वासयामसि॥ सोमं जनस्य गोपतिं॥ विश्वो यस्य ब्रते जनो दा
 धारधर्मण सतेः॥ पुनानस्य प्रभूवसोः॥ २५॥ असर्जिरथ्यो यथा पवित्रे च म्वोऽसुतः॥

सं. ष. ८

८३

कार्ष्णवाजीन्यक्रमात्॥ सवद्विस्सोमजागृविः पवस्वदेववारति॥ अभिकोशं मधुश्रुतं॥ स
नोज्योतीषिष्वर्षपवमानविरेचय॥ क्रलेदक्षायनोहिनु॥ शुभमानः सतायुभिर्मृज्यमानो
गभस्सोः॥ पवतेवारेऽअव्यये॥ सविश्वादाशुचेवसुसोमोदिव्यानिपार्थिवा॥ पवतामांतरि
क्ष्या॥ आदिवस्त्वमश्वसुर्गव्यसुस्सोमरोहसि॥ वीरयुश्शवसस्यते॥ २६॥ समुतः पीतये
दृषासोमः पवित्रेऽअर्षति॥ विघ्ननरक्षांसिदेवयुः॥ सपवित्रेविचक्षणोहरिरर्षतिध
र्णसिः॥ अभियोनिंकनिक्रदत्॥ सवाजीरेचनादिवः पवमानोविधावति॥ रक्षोहावार
मव्ययं॥ सत्रितस्याधिसानविषवमानोऽअरेचयत्॥ जामिभिस्सूर्यसह॥ सवृत्रशव
षासुतोवरिवोविदृशभ्यः॥ सोमोवाजमिवासरत्॥ सदेवः कविनेषितोऽभिद्रोणानिधा
वति॥ दृंदुरिंद्रयमंहना॥ २७॥ एषः उषदृषारथोव्योवारेभिरर्षतिगच्छन्वाजंसह

राम

८३

स्त्रिणं ॥ एतन्त्रितस्य योषणो हरिं हि न संसदिभिः ॥ इंदुमिंद्राय पीतये ॥ एतं संहरितो दग्धं मर्मज्यं
 तेऽपस्युवः ॥ याभिर्मदाय शुभं ते ॥ एष स्य मानुषी वा श्येनो न विक्षसीदति ॥ गच्छ ज्ञारेण
 योषितं ॥ एषा स्य मघोरसो वच वेदिविशिशुः ॥ यः इंदुर्वीरमा विशत ॥ एष स्य पीतये सुतो
 हरि र्षति धर्णसिः ॥ कंदनयोनिमुभिप्रियं ॥ २८ ॥ आशु र्षं बहन्मते परिप्रियेण धा
 म्ना ॥ यत्र देवा इति ब्रवन् ॥ परिष्कृण्वन्न निष्कृतं जनायया तय निषः ॥ दृष्टिं दिवः परि
 स्रव ॥ सुतः एति पवित्रः आसिषि रधानः ३० जसा ॥ विचक्षाणो विरोचयन् ॥ अयं स यो
 दिवस्य रिरघुया मा पवित्रः आ ॥ सिंधोरुर्मा र्मैक्षरत्न ॥ आविवा सन्य एव तोऽअथोऽअ
 र्वावत स्सुतः ॥ इंद्राय सिन्धुते मधु ॥ समीचीनाः अनूषत हरिं हि न संसदिभिः ॥ यो ना वतस्य
 सीदत ॥ २९ ॥ पुनानोऽअक्रमीदमि विश्वा मृधो विचर्षणिः ॥ शुभं ति विप्रं वीतिभिः ॥ आ

सं. ष०

८४

योनिमरुणोरुहदुमदिंदुं वृषा सुतः॥ ध्रुवे सदसि सीरति॥ नूनोरयिं महाभिरो स्मभ्यं सोम
विश्वतः॥ आपवस्व सहस्रिणं॥ विश्वा सोमं पवमानं कृन्तानो दवा भर॥ विश्वा स्तहस्रिणि
रिणः॥ सनः पुनामः आभरयिं स्तोत्रे सुवीर्यं॥ जरितुर्वर्धया गिरः॥ पुनानः इदवा भर
सोमद्विबर्ह संरयिं॥ वृषन्ति शेनः कुक्कयं॥ ३०॥ प्रयेगा वीनभूर्णयस्वेषाः अया सोऽअ
क्रमुः॥ घ्नंतः कृष्णामै पत्वचं॥ सुवितस्य मनामदेति सेतुं दु एव्यं॥ सा द्वां सोदस्यु मन्नतं॥
शृण्वे वृष्टेरिव स्वनः पवमानस्य शुष्मिणः॥ चरंति विदुः तो दिवि॥ आपवस्व महामिषंगो
मदिंदो हिरण्यवत्॥ अश्वावहा जवन्ततः॥ सपवस्व विवर्षणः आमही रोदसी एया॥
उषा स्सूर्यो निरश्मिभिः॥ परिणश्रमं यं सा धारया सोम विश्वतः॥ सशरं सेव विष्टपं॥
३१॥ जनयन् रोचना दिवो जनयन् नप्सु सूर्यं॥ वसानो गाः अपो हरिः॥ एष प्रत्ने नमन्

राम

८४

सं. ष०

८५

नादेवोदेवेभ्यस्परि॥ धारयापवते सुतः॥ वाव धानाय तूर्वये पवते वाजसातये॥ सोमास्स
हस्वपाजसः॥ दुहानः प्रलमित्ययः पवित्रे परिषिञ्चते॥ ऋद्वेवाः अजीजनत्॥ अभि
विश्वा निवार्याभिदेवाः शतावधः॥ सोमः पुनानोऽर्षति॥ गोमन्तस्सोमवीरवदश्वाव
हाजवत्सुतः॥ पवस्व वृहतीरिषः॥ ३२॥ योऽस्यः इव मज्यते गोभिर्मदाय हर्यतः॥ तं
गोभिर्वासयामसि॥ तं नो विश्वाऽअवेस्पुवोगिरश्शुभंति पूर्वया॥ इंदुमिंद्राय पीतये॥ पु
नानो याति हर्यतस्सोमो गोभिः परिक्षतः॥ विप्रस्य मे ध्यातिथेः॥ पवमानविहारयिमस्व
भ्यं सोममुश्रियं॥ इंदो सहस्रवर्चसं॥ इंदुरसोनवाजसृत्क निक्रंति पवित्रः आ॥ यदक्षा
रतिदेवयुः॥ पवस्व वाजसातये विप्रस्य गणतो वधे॥ सोमस्य सुवीर्यं॥ ३३॥ ॥
इति षष्ठाष्टके अष्टमोऽध्यायः॥ ८॥ राम राम राम राम राम राम राम राम राम॥

राम०

८५

॥ इति षष्ठाद्वयसमाप्तः ॥

[OrderDescription]
,CREATED=12.08.20 16:01
,TRANSFERRED=2020/08/12 at 16:24:33
,PAGES=169
,TYPE=STD
,NAME=S0003490
,Book Name=M-3061-ITI SHASTHASHTAK
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF

FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF

FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF

FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF

FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF

FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF

FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF

FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF

FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF

FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF

FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF

FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF
,FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,